

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Sabina Geršak

Izzivi starševstvu v razmerah pandemije COVID-19

Magistrsko delo

Ljubljana 2021

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Sabina Geršak

Izzivi starševstvu v razmerah pandemije COVID-19

Magistrsko delo

Mentorica: doc. dr. Irena Šumi

Ljubljana 2021

Povzetek

V zadnjem letu so okoliščine pandemije COVID-19 povzročile sprejem ukrepov za izredne razmere. Poleg zdravstvenih razsežnosti je za socialno delo ključno raziskovanje posledic, ki jih ima pandemija za posameznike in družine zato, da je mogoče načrtovati zagotavljanje ustrezne podpore in pomoči. Teoretični del prinaša opredelitve okoliščin pandemije COVID-19. Večjo pozornost sem namenila prav interventnim ukrepom za preprečevanje širjenja virusa.

Šolanje šoloobveznih otrok in srednješolcev se je večinoma, z nekaj premori, premestilo v družinski prostor. Obvezna je bila uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije, kar je predvsem za starše najmlajših osnovnošolskih otrok pomenilo večjo vpletenost v pomoč otrokom pri delu za šolo. Ukrep socialnega distanciranja je povzročil predvsem prekinitve družabnega življenja, spremembe v režimu zaposlenih pa so velikokrat vodile v brezposelnost staršev in skrbnikov otrok.

V teoretičnem delu naloge sem se posvetila opredelitvi družine in starševstva. Različno strukturirane družine se na izredne razmere različno odzivajo, da lahko v okviru družine komunicirajo, opravljajo svoje naloge, oblikujejo vloge in zadovoljujejo potrebe. Pandemija COVID-19 je v okviru družinske dinamike povzročila veliko sprememb, saj je skupno gospodinjstvo postalo primarni prostor druženja, učenja in dela. To je nekaterim omogočilo več priložnosti za pogovor in sodelovanje, drugim pa več živčnosti in prepirov.

Mnoge družine so bile postavljene pred različne specifične težave; posebej izstopajo izzivi za izvajanje starševstva. Predvsem zaposleni samohranilci, ki niso mogli delati od doma, so se srečevali s problemom varstva otrok. Ukrep šolanja na daljavo je spremenil poučevanje otrok in motiviranje otrok za šolo; prilagajanje prostorskih zmožnosti stanovanj, posebej tistih z manjšimi kvadraturami, kar je povezano tudi s finančnimi težavami staršev. Večina staršev, zajetih v raziskavo, se je na razmere prilagodila brez večjih težav, pri čemer so bili posebnega pomena varovalni dejavniki, kot je družina sama, komunikacijski procesi v družini in pozitivna, upanja polna interpretacija realnosti.

V teoretičnem delu sem opisala tudi vlogo socialnega dela v izrednih razmerah, dodala sem opis sodobnega koncepta sodelovalnega socialnega dela z družinami. Za starše šoloobveznih otrok, ki so zajeti v raziskavo, ima socialno delo glavno vlogo pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev; pomoči zaradi osebnih stisk niso iskali. Starši pravzaprav niso bili niti dobro seznanjeni s potekom dela CSD med pandemijo.

Ker je komunikacija oblasti z javnostjo v takih razmerah bistvena, v zaključni razpravi predlagam boljše ozaveščanje glede možnosti formalne pomoči v primeru osebnih stisk, prav tako pa ozaveščanje glede pozitivnih vidikov epidemiološke situacije in spoprijemanja s težavami. Pri starših, zajetih v raziskavo, so se ključne težave pojavile zaradi šolanja od doma, k čemur bi lahko pripomoglo boljše sodelovanje šole s starši. Predlagala sem tudi pogostejše stike in vključevanje šolske svetovalne službe, prav tako tudi predavanja ali

izobraževanja za starše na temo šolanja od doma. Menim, da bi moralo biti na državni ravni poskrbljeno za dostop vseh družin do potrebne tehnologije in drugih virov za izvajanje šolanja na daljavo. Posebno pozornost bi morali nameniti ranljivim družinam. Za razvijanje dobrih praks socialnega dela na tem področju pomembno prispevajo mnenja staršev in zaposlenih socialnih delavcev, zato sem predlagala tudi, da o izkušnjah in težavah v času epidemije spregovorijo in predlagajo spremembe, da bo socialno delo lahko sledilo načelu zagotavljanja in dostopnosti pomoči vsem, ki jo potrebujejo.

Ključne besede: pandemija COVID-19, starši, izzivi, šolanje na daljavo, varovalni dejavniki

Abstract

In the last year, the COVID-19 pandemic circumstances have caused adoption of crisis measures. In addition to the pandemic health dimensions, it is crucial for social work to explore the consequences for individuals and families in order to provide adequate support and assistance. The theoretical part of my master's thesis consists of defining the circumstances of the COVID-19 pandemic, I focus more to emergency measures to prevent the spread of the virus.

Schooling has mostly, with a few breaks, moved to the family space. The use of information and communication technology was mandatory, which has meant greater parents involvement and helping children with school work, especially for parents of the youngest elementary school children. The measures of social distancing mainly caused the interruption of social life and the changes in the labor market consequently led to unemployment of parents.

Furthermore, in the theoretical part of master's thesis, I focus on the definition of family and parenthood. Differently structured families respond differently to social changes so that they can communicate, perform their tasks, form roles and satisfy needs within the family. The COVID-19 pandemic has brought about many changes in the context of family dynamics, and the common household has become a place to socialize, learn and work. This gave some more opportunities to talk and collaborate, while this gave others more nervousness and quarrels.

Many families were faced with various difficulties. Especially during the pandemic, the problems of parenthood itself stand out, also employed single parents who could not work from home, faced the problem of childcare. The measures of distance education has caused difficulties of teaching and motivating children, adjusting spatial capacities due to the smaller apartments, which is also associated with the financial problems of parents. Most parents included in the research have adapted to the situation without difficulty, with the help of protective factors, such as the family itself, communication processes in the family and a positive, hopeful interpretation of reality.

The theoretical part of my master's thesis is followed by a definition of the role of social work, a description of the modern concept of collaborative social work with families, I also pay attention to the challenges social work is facing during COVID-19. For parents included in the research of elementary school children, social work has a main part in exercising rights from public funds, as they did not seek help due to personal distress, in fact they were not even well informed about the work of the CSD during the pandemic.

As media communication with the public is essential, in discussion I suggested raising awareness of the possibility of formal assistance in the event of personal distress, as well as raising awareness of the positive aspects of the epidemiological situation and facing the problems. With parents included in the research, key problems arose based on homeschooling, which could be helped by better parental involvement with schools. I also suggested more frequent contacts and involvement of the school counseling service, I also suggested lectures or education for parents on the topic of homeschooling and coping with specific problems. I believe that access to the necessary technology and other resources for distance learning should be ensured at national level for all families; special attention should be paid to vulnerable families. The opinions of parents and employees of social workers make

an important contribution to the development of better social work practices in this area, so I suggested that they talk about experiences and problems during the pandemic and propose changes, so that social work can follow the principle of providing and making assistance available to all who need it.

Key words: COVID-19 pandemic, parents, challenges, distance learning, protective factors

Kazalo vsebine

1.	Pregled problematike	1
1.1.	SARS-CoV-2 (COVID-19)	1
1.1.1.	Ukrepi za zaježitev širjenja COVID-19	2
1.1.1.1.	Šolanje od doma	5
1.1.1.1.1.	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	8
1.1.1.2.	Socialno distanciranje	12
1.1.1.3.	Spremembe na trgu dela	14
1.2.	Družina	15
1.2.1.	Starševstvo in vzgoja	16
1.2.2.	Potrebe družinskih članov	18
1.2.3.	Komunikacija v družini	20
1.2.4.	Pravila v družini	22
1.2.5.	Vloge v družini	22
1.2.6.	Naloge v družini	23
1.2.7.	Družinsko življenje v času epidemije	25
1.2.8.	Družine s številnimi izzivi	29
1.2.8.1.	Enostarševske družine	33
1.2.9.	Odpornost družin	34
1.2.9.1.	Varovalni dejavniki	35
1.3.	Vloga socialnega dela	39
1.3.1.	Sodelovalno socialno delo z družinami	40
1.3.2.	Izzivi socialnega dela v času COVID-19	49
2.	Formulacija problema	52
2.1.	Raziskovalna vprašanja	53
3.	Metodologija	54
3.1.	Vrsta raziskave	54
3.2.	Merski instrument	54
3.3.	Populacija in vzorčenje	55
3.4.	Zbiranje podatkov	55
3.5.	Obdelava in analiza podatkov	55
4.	Rezultati	57

4.1.	Družinska struktura	57
4.2.	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb	57
4.3.	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb	58
4.4.	Prilagoditve ukrepom preprečevanja širjenja okužb	61
4.5.	Izzivi starševstvu	62
4.6.	Varovalni dejavniki	65
4.7.	Vloga socialnega dela	65
5.	Razprava	67
5.1.	Družinska struktura	67
5.2.	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb	67
5.3.	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb	68
5.4.	Prilagoditve ukrepom preprečevanja širjenja okužb	71
5.5.	Izzivi starševstvu	72
5.6.	Varovalni dejavniki	73
5.7.	Vloga socialnega dela	74
5.8.	Ugotovitve	75
6.	Sklepi	77
7.	Predlogi	78
8.	Uporabljena literatura	79
9.	Priloge	88
9.1.	Delno strukturiran vprašalnik za starše šoloobveznih otrok	88
9.2.	Zapisi pogovorov	88
9.3.	Odprto kodiranje	107
9.4.	Osno kodiranje	135

1. Pregled problematike

Zaradi pandemije virusa COVID-19 so bile v mnogih državah po svetu razglašene oziroma uvedene krizne razmere. Kot odgovor na reševanje krizne situacije so bili sprejeti interventni ukrepi na različnih področjih. Nekateri izmed njih so predvsem starše šoloobveznih otrok in srednješolcev postavili pred dodatne izzive. V nadaljevanju sem opredelila okoliščine pandemije COVID-19, pozornost namenila ukrepom za preprečevanje širjenja virusa, kot so šolanje od doma, socialno distanciranje in spremembe situacije zaposlenih. Dodala sem opredelitev družine, starševstva, vzgoje in družinskih procesov (komunikacija, potrebe, naloge, pravila in vloge v družini) ter označila spremembe v družinskem življenju v času epidemije COVID-19. V zadnjem delu pregleda problematike sem opredelila vlogo socialnega dela, sodobni koncept sodelovalnega socialnega dela ter opredelila vlogo socialnega dela v kriznih razmerah.

1.1. SARS-CoV-2 (COVID-19)

Gans (2020, str. 2) definira COVID-19 kot bolezen, ki jo povzroči novi koronavirus, SAR-CoV-2, ki se lahko prenaša s človeka na človeka. Bolezen se tipično kaže z vročino, kašljem in občutkom pomanjkanja zraka, kar je običajno za pljučnico. Glede na definicijo v svoji nalogi za nalezljivo bolezen izmenično uporabljam izraze COVID-19, novi koronavirus in SAR-CoV-2. Vijay Kumar (2020, str. 1) navaja, da je obolevanje za tem tipom koronavirusa izbruhnilo decembra 2019 v mestu Wuhan na Kitajskem, Svetovna zdravstvena organizacija (WHO) pa je 30. januarja 2020 to nalezljivo bolezen razglasila z javnozdravstveno krizo mednarodnih razsežnosti.

Pri epidemiji nalezljive bolezni gre za pojav, ki po času in kraju prvega izbruha ter številu prizadetih oseb presega običajno sezonsko obolevanje zaradi virusov, in je bilo zaradi tega potrebno takojšnje ukrepanje, medtem ko je pandemija pojav posamezne nalezljive bolezni, ki se v obliki epidemij pojavlja in poteka v več regijah, državah in na celinah. Pandemija se pojavi, ko povzročitelj nalezljive bolezni postane sposoben okužiti veliko število ljudi, se širi zaradi nizke ali neobstoječe odpornosti ljudi na povzročitelja ter posledično povzroči bolezen pri večini okuženih (Vlada RS, 2020, str. 5). Zaradi razsežnosti nalezljive bolezni COVID-19

tako v Sloveniji kot v svetu v magistrski nalogi uporabljam oba izraza, torej epidemija in pandemija, v odvisnosti od konteksta razprave.

Na območju Republike Slovenije je bila epidemija nalezljive bolezni COVID-19 uradno prvič razglašena 12. marca 2020. Vlada je takrat pričela sprejemati interventne ukrepe za zajezitev pandemije in preprečevanje širjenja nalezljive bolezni. Ukrepi so uspešno omejili širjenje okužbe. Po več tednih z minimalnim številom novo zaznanih okužb ali brez njih je vlada z 31. majem 2020 preklicala razglas epidemije. Meseca maja so bili preklicani tudi interventni ukrepi, povezani z omejevanjem javnega življenja. Nato je vlada 18. oktobra 2020 zaradi ponovnega povečanega števila okuženih znova razglasila epidemijo in postopoma pričela sprejemati interventne ukrepe za zajezitev. Cepljenje s prvimi količinami cepiva se je v Sloveniji pričelo 27. decembra 2020, prioriteto z zaposlenimi v domovih za starejše. (Pandemija koronavirusne bolezni 2019 v Sloveniji, b. d.)

Mediji že od samega začetka pojava epidemije obveščajo o aktualnih novicah glede novega koronavirusa in hkrati opozarjajo tako o preventivi kot kurativi. Žižek (2020, str. 88) glede medijev pravi, da ti preveč pozornosti posvečajo osebni odgovornosti glede prenašanja virusa (ne smemo se družiti, hoditi na prosto, če kažemo znake okužbe ipd.), ob tem pa pozabljamo na poglobljena vprašanja o potrebnih spremembah v socialnoekonomskem sistemu za reševanje problema.

1.1.1. Ukrepi za zajezitev širjenja COVID-19

Vlada je za zajezitev širjenja COVID-19 ob razglasu epidemije priporočila dosledno upoštevanje preventivnih ukrepov (nošenje obraznih mask, skrb za higieno rok in kašljanja, upoštevanje varne medsebojne razdalje), v primeru slabega počutja oziroma bolezni zadrževanje doma in telefonskih posvetih z osebnim zdravnikom. (GOV.SI., 2021a) Poleg tega je vlada sprejela vrsto interventnih ukrepov, ki so tako ali drugače spremenili življenje vseh ljudi. Omenjam tiste, za katere se mi zdi, da so pomembno zaznamovali življenje staršev šoloobveznih otrok, navajam jih kronološko:

- 16. marca 2020 je začela veljati vrsta strogih ukrepov za zajezitev širjenja epidemije. Med glavnimi ukrepi so bili zaprtje vseh vrtcev in šol ter nenujnih prodajaln in

lokalov, prepovedan je bil tudi javni prevoz potnikov, razen s taksiji. Šole so posledično uvedle pouk na daljavo za zagotavljanje kontinuitete izobraževanja.

- Z 20. marcem 2020 je začel veljati odlok o prepovedi zbiranja in gibanja ljudi na javnih površinah, z nekaj izjemami. Deset dni kasneje je začel veljati še odlok o prepovedi gibanja zunaj občine stalnega ali začasnega prebivališča, zopet z določenimi izjemami. Mesec kasneje so gibanje med občinami sprostili.
- S 4. majem 2020 so vrata znova odprle določene dejavnosti, med katerimi so bile strežba na terasah gostinskih lokalov, določene neživilske trgovine, frizerski saloni, zlatarji, urarji, knjižnice in cerkve.
- 11. maja 2020 je ponovno začel obratovati javni potniški promet, ob upoštevanju navodil za vzdrževanje medsebojne razdalje, nošenju mask in razkuževanju rok.
- Z 18. majem 2020 so se znova odprla vrata vrtcev in osnovnih šol za prvo triletje učencev ter za maturante, 25. maja pa tudi za devetošolce. Ostali učenci so šolsko leto zaključili na daljavo.
- 31. maja 2020 je bila epidemija uradno preklicana. Ob poletnem padcu števila okuženih s COVID-19 vlada ni sprejemala strožjih ukrepov za zajezitev širjenja nalezljive bolezni.
- Ob ponovnem porastu števila okužb ob koncu poletja 2020 je vlada 18. oktobra znova razglasila epidemijo.
- Dne 19. oktobra je vlada sklenila, da bo pouk za učence od vključno 6. razreda naprej potekal na daljavo, hkrati je z 20. oktobrom začela veljati dodatna prepoved gibanja v nočnem času oz. med 21. in 6. uro.
- Kasneje je vlada sprejela odločitev, da z 9. novembrom šolanje na daljavo izvajajo vse vzgojno-izobraževalne ustanove.
- Dne 26. januarja so se v šolske klopi vrnil učenci prvega triletja statističnih regij v Sloveniji z boljšo epidemiološko sliko.
- S 15. februarjem pa so se vrata šol odprla tudi za učence preostalih razredov in dijakov zaključnih letnikov srednjih šol po vsej Sloveniji. (LEXPORA, d. o. o., 2021)

Vlada je v času soočanja z epidemijo postopoma sprejemala tudi posamezne pakete ukrepov za omilitev posledic epidemije. Zopet bom izpostavila ukrepe, za katere menim, da so pomembno spremenili življenje staršev šoloobveznih otrok:

- Vlada je tako 11. aprila 2020 sprejela prvi paket ukrepov, namenjen omilitvi posledic epidemije. Država je takrat delodajalcem povrnila izplačana nadomestila plač delavcem v času epidemije, ki so jih delodajalci zaradi razmer na trgu kot posledice izbruha virusne epidemije iz poslovnih razlogov napotili na začasno čakanje na delo. Nadomestilo je obsegalo višino 80 odstotkov plače delavca iz zadnjih treh mesecev. 80- odstotnega nadomestila so bili upravičeni tudi delavci, ki so bili primorani ostati doma zaradi varstva otrok glede na zaprtje vrtcev in šol. Prvi paket ukrepov je predvidel tudi 200 evrov kriznega dodatka za zaposlene, ki prejemajo plačo, in povišani dodatek za veliko družino (100 evrov več dodatka za družino s tremi otroki in 200 evrov več dodatka za družino s štirimi otroki). (GOV.SI, 2021b)
- Drugi paket ukrepov za omilitev posledic epidemije je predvideval točno določeno začasno nadomestilo plače mesečno, za tiste, ki so izgubili delo v času epidemije. Prav tako so enkratno solidarnostno pomoč v višini 30 evrov za vsakega otroka prejeli določeni prejemniki otroškega dodatka, dodatno so enkratno solidarnostno pomoč v višini 150 evrov prejeli tudi prejemniki starševskega dodatka. (GOV.SI, 2021c)
- V tretjem paketu ukrepov za omilitev posledic epidemije je vlada sprejela subvencioniranje skrajšanega delovnega časa za delavca v obsegu od 5 do 20 ur tedensko, subvencioniranje nadomestil za čakanje na delo za vse panoge do 30. junija 2020, poleg še drugih ukrepov je uvedla tudi enkratni turistični bon za vse prebivalce Sloveniji v višini 200 evrov za odrasle in 50 evrov za mladoletne. (GOV.SI, 2021č)
- Četrty paket ukrepov za omilitev posledic epidemije je prinašal ukrepe, ki so Slovenijo pripravljali na drugi val novega koronavirusa. Tako je vlada podaljšala ukrep čakanja na delo, določila in plačala nadomestilo za odrejeno karanteno, prav tako nadomestilo plače zaradi varstva otrok v karanteni. (GOV.SI, 2021d)
- V petem paketu ukrepov za omilitev posledic epidemije je bil ukrep subvencioniranega čakanja na delo doma podaljšani do konca leta za vse panoge, ki so izkazale 20-odstotni upad prihodkov, glede na preteklo leto, hkrati pa je ostal uveljavljen ukrep 80 odstotnega nadomestila plače v primeru varstva otroka zaradi odrejene karantene do vključno petega razreda osnovne šole. (GOV.SI, 2021e)
- Šesti paket sprejetih ukrepov je podaljšal nadomestilo plače za čas čakanja na delo doma, na novo sprejel zagotavljanje toplega obroka za učence in dijake iz socialno ogroženih družin med šolanjem na daljavo ter dodatnih 30 odstotkov osnove plače, za delo delavcem v sivi in rdeči coni, ne glede na razglasitev epidemije. (GOV.SI, 2021f)

- Sedmi protikoronski zakon, ki je stopil v veljavo 31. decembra 2020, je prinesel krizni dodatek v višini 200 evrov vsakemu zaposlenemu, ki je delal in čigar zadnja izplačana mesečna plača ni presegla dvakratnika minimalne plače. Zakon je uvedel tudi točno določeno začasno denarno nadomestilo plače zaradi izgube zaposlitve iz poslovnega razloga, za čas trajanja razglašene epidemije. Eden od staršev oz. rejnik otroka do 18. leta starosti je prejel tudi enkratni solidarnostni dodatek v višini 50 evrov za vse otroke, prav tako se je znesek letnega dodatka za velike družine, za čas do konca epidemije, povečal za 100 evrov za družine s tremi otroki in za 200 evrov za družine z najmanj štirimi otroki. (GOV.SI, 2021g)
- Osmi protikoronski zakon za omilitev posledic epidemije določa, da med drugimi enkratni solidarnostni dodatek v višini 150 evrov prejmejo tudi brezposelni, ki so delo izgubili po 12. marcu 2020 (in so 5. februarja 2021 bili še vedno brezposelni) in podaljšuje ukrep čakanja na delo za obdobje od 1. februarja do 30. aprila, z možnostjo podaljšanja ukrepa do 30. junija 2021. (GOV.SI, 2021h)

Sodja (2020, str. 1) pravi, da lahko spremembe, ki so jih povzročili ukrepi za zajezitev širjenja koronavirusa, vodijo v resne in dolgoročne posledice za zdravje, subjektivno blaginjo in kakovost življenja ljudi. To naj bi še posebej veljalo za določene skupine prebivalstva, kot so otroci in mladostniki, ženske, starejši ter brezposelni in prekarni delavci. COVID-19 poleg neposrednih vplivov na fizično zdravje, delovna mesta in dohodke povečuje zaskrbljenost ljudi, kar vpliva na njihove socialne stike, njihovo usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, zaupanje v druge ljudi in institucije ter osebno varnost. Pandemija novega koronavirusa nas je v luči zajezitve širjenja nalezljive bolezni soočila z ukrepi, s katerimi se je naš vsakdanjik bolj ali manj spremenil. Žižek (2020, str. 3) pravi, da se po koncu pandemije ne bomo mogli takoj vrniti v preteklost, kakršno smo poznali pred pandemijo, temveč si bomo morali ustvariti prihodnost iz tega, kakšne posledice bo pandemija pustila za seboj. Tudi Knorr (2020, str. 46) se strinja, da moramo sprejeti dejstvo, da se bodo naša življenja, ki smo jih poznali, spremenila, saj jih bomo morali prilagoditi glede na situacijo, ki jo je pandemija že in jo še bo prinesla.

1.1.1.1. Šolanje od doma

Med bistvenimi (začasnimi) ukrepi in spremembami na področju preprečevanja širjenja okužb z novim koronavirusom se je uveljavilo šolanje od doma. Tako so se prisotnost, sodelovanje,

druženje in učenje v šoli premestili v domači prostor. Di Pietro idr. (2020, str. 21) navajajo, da so se v veliki večini držav po svetu odločili, da začasno prekinejo pouk v živo in ga izvajajo na daljavo. Gre za spremembo, ki je v takšni meri v preteklosti nismo bili vajeni. Kljub temu Lipič (2015, str. 153) trdi, da so nenehne spremembe v turbulentnem okolju, v katerem živimo, pravzaprav zahtevane tudi na polju izobraževanja. Pravi, da so spremembe edina stalnica dinamike družbenega, tehnološkega in ekonomskega razvoja, današnji čas pa zahteva proaktivno delovanje z namenom ustvarjanja izobraževalnega okolja, ki bo iskalo nove kreativne in inovativne ideje.

Ob uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT) kot metode poučevanja je potrebno upoštevati tudi širšo vlogo IKT za zagotavljanje kakovosti življenja, o čemer razmišljajo Jenko, Stopar in Babnik (2015, str. 72–73). Avtorji izpostavijo, da prispevek IKT na področju poučevanja sega na področja priprave, izvedbe in evalvacije učnega dela z učenci. Nekateri dejavniki, ki so pomembno prispevali h kakovosti učno-vzgojnega dela, so nazornejši prikazi učnih vsebin, visoka motiviranost učencev za uporabo IKT, ponudba elektronskih učnih gradiv, dostopnost informacij in številne priložnosti za izmenjavo informacij. Kljub temu pa vključevanje IKT v vzgojno-izobraževalni proces tudi učitelje postavlja pred številne specifične težave. Kako se bodo nanje odzvali, je v veliki meri odvisno od njihovega znanja in prepričanj. Posledično je pri načrtovanju izobraževanj z vključevanjem IKT potrebno torej tudi ustrezno usposobiti pedagoške delavce. Ob tem avtorja Gierszewski in Pieczywok (2020, str. 40–42) pravita, da je bilo potrebno zaradi zdravja učencev, učiteljev in administracije ukrepati hitro, zato šole niso imele dovolj časa za pripravo na izvajanje pouka na daljavo in posledično je na začetku prihajalo do nekaterih težav. Avtorja dodatno omenjata negativne učinke šolanja na daljavo, med njimi zmanjšanje socialnih vezi in manjšo motivacijo za učenje. Tudi Khezrimotlagh (2020, str. 12) navaja, da je pouk na daljavo manj produktiven kot pouk v šolskih klopeh, saj učenci v šoli lahko osebno sodelujejo z vrstniki, osebno diskutirajo o reševanju problemov, so bolj zainteresirani za vsebino, prav tako se bolj zavedajo različnosti. Negativne posledice šolanja na daljavo prav tako omenjajo Di Pietro idr. (2020, str. 50–51). Navajajo, da lahko izobraževanje na daljavo negativno učinkuje na učenje na sledeče štiri različne načine: manj časa je namenjenega učenju, pričnejo se kazati simptomi stresa in tesnobe, pojavi se pomanjkanje motivacije za učenje, prav tako se spremeni način interakcije med učenci zaradi pomanjkanja osebnega stika. Kljub temu je šolanje na daljavo ključnega pomena za zagotavljanje kontinuitete učenja.

Avtorji sklepajo, da bo pandemija COVID-19 v izobraževanju odražala v nazadovanju učencev v učenju, še večji razkorak pri učenju bodo utegnili doživeti učenci, ki prihajajo iz manj privilegiranih okolij, glede na njihov socialno-ekonomski status. Poleg tega se lahko med učenci poveča neenakost na področju socialno-čustvenih veščin zaradi izpostavljenosti stresnemu okolju. Posledično lahko vse to prinaša dolgoročne posledice na uspešnost učencev v prihodnosti na trgu dela. Po mnenju avtorjev bo prehod iz običajnega na spletno učenje verjetno imel negativne posledice za učence primarnega izobraževanja in splošnega nižjega sekundarnega izobraževanja, ki imajo večje težave pri prilagajanju na novo učno okolje. Izpostavljajo posebno možnost, da bodo zaostajali ranljivejši učenci iz manj privilegirane okolja, saj imajo najverjetneje tudi manjši dostop do ustreznih digitalnih virov in primerne domačega učnega okolja. Ob tem je tudi večja verjetnost manjšega prejetja podpore staršev, saj ti hodijo v službo ali imajo druge dejavnosti.

Souza Lima (2020b, str. 8–10) izpostavlja, da čas pandemije prinaša veliko kulturno spremembo, saj se šolski prostor premika h kontekstu družinskega prostora, kar prinaša predrugačenje v razvoju otrok in mladostnikov. Šola se je primarno razvila z namenom prenašanja znanja na mlajše generacije, potrebno pa je zagotoviti, da imajo vsi ljudje dostop do znanja, ne glede na družbeni razred, etničnost in spol. Razvoj tehnologije prinaša boljše in hitrejše možnosti dostopa do znanja, hkrati pa v družbi obstajajo velike neenakosti dostopa do tehnologije. Tudi Čačinovič Vogrinčič (2018, str. 21) se strinja, da moramo preprečiti začetek izključevanja v šoli, ki mora vsakemu otroku zagotoviti dobre pogoje za uspešno učenje in ustvarjalni razvoj. Odlična javna šola je eden od temeljev socialne države. V šolo pride vsak otrok, v sodelovanje so povabljeni vsi starši, zato je tako pomembno, da prav šola zagotovi izkušnjo sodelovanja, izkušnjo soustvarjanja v učeči se skupnosti, ki nikogar ne izključi. Po mnenju Souza Lima (2020b, str. 10–11) se šolanje od doma v času pandemije pojavi kot težava, saj mora družina prevzeti novo vlogo, ki je formirana, izvajana in ustanovljena za institucijo šole. Družinski člani, predvsem odrasli, niso izučeni za izvajanje učiteljskega poklica, da bi otrok prejel znanje, kot je predvideno v učnem načrtu. Souza Lima (2020a, str. 5–8) pravi, da starši ne morejo nadomestiti učiteljev, saj je učiteljski poklic specifičen. Starši nimajo takega znanja, prav tako pa domače okolje ne more poustvariti šolskega prostora. Avtorica sklepa, da se je v času šolanja od doma pokazala neenaka avtonomnost in samostojnost pri učencih za razpolaganje s pridobljenimi informacijami. Nekateri učenci ne obvladujejo šolskih obveznosti, saj tudi nimajo dovolj znanja za raziskovanje, ki bi jim

pripomoglo pri obvladovanju prejetih informacij. Ko avtorica govori o vračanju v šolske klopi, pravi, da se občutki o šolanju na daljavo z vrnitvijo v institucijo šole ne bodo nevtralizirali, saj ne vemo, kaj bo koronavirus prinesel v prihodnosti. Dejstva socialnega distanciranja bodo tako igrali pomembno vlogo tudi v prihodnosti.

1.1.1.1.1. Vključevanje staršev v izobraževanje otrok

Zaradi premika šolskega prostora h kontekstu družinskega prostora je pomembno razmišljanje vključevanja staršev v izobraževanje otrok, še posebej v času pandemije. Cugmas, Kepe-Globevnik, Pogorevc in Štemberger (2010, str. 319–322) navajajo, da je vpletenost staršev aktualna tema šele dobri dve desetletji. Pojem vpletenost staršev je definiran kot stopnja, na kateri se starši posvetijo starševski vlogi in pospešujejo otrokov optimalni razvoj. Vse to zajema količino truda, ki je usmerjena k otroku, seveda poleg drugih dejavnosti, ki jih opravljajo starši. Starševsko vpletenost lahko delimo kot vpletenost na splošno in vpletenost na izobraževalnem področju. Na slednjem avtorji razlikujejo vedenjsko, osebno in spoznavno oziroma intelektualno vpletenost, pri čemer ni nujno, da starši izražajo različne vrste vpletenosti v enaki meri. Avtorji navajajo rezultate več študij, ki potrjujejo, da je neposredna vpletenost staršev v otrokovo šolo bolj značilna za starše osnovnošolcev, še posebej v prvih letih osnovne šole, v obdobju adolescence pa so starši manj vpleteni v šolske dejavnosti otrok. V obdobju adolescence se diskusije, tako med starši in otroki kot starši in učitelji, začnejo uveljavljati v korelaciji s šolsko uspešnostjo. V različnih raziskavah so se kot pomembni dejavniki napovedovalca otrokovega vedenja in dela v šoli izkazali vzgojni slog, komunikacija med otrokom in starši ter dopuščanje avtonomije otroku.

Šolske rutine so pomemben mehanizem, s pomočjo katerega otroci in mladostniki lažje obvladujejo svoje življenje. Ko so se vrtci in šole zaprli, so otroci in mladostniki tako lahko izgubili enega od pomembnih virov podpore in pomoči, menijo Dobnik Renko idr. (2020, str. 6). Mnogi otroci se po avtorjevih mnenjih posledično zatečejo v popolno pasivnost ali pretirano uporabo informacijskih tehnologij, saj so imeli otroci in mladostniki v času pouka na daljavo zelo različne pogoje za usvajanje učne snovi. Razlike so (bile) že v intenzivnosti in poglobljenosti poučevanja na daljavo. Nekaterim so starši lahko pomagali pri razlagi učne snovi in so bdeli nad tem, da je otrok sproti opravljal naloge in obveznosti, drugim starši kljub želji in trudu niso zmogli zagotavljati ustrezne učne pomoči, tretji pa so bili prepuščeni sami sebi, tudi nedostopnim učiteljem oziroma premajhni podpori šole. V nekaterih družinah so

drugi vidiki spoprijemanja s krizo prevladali nad šolskim delom. V času samoizolacije, ko so družine preživljale čas brez stikov v živo z drugimi in večino časa med štirimi stenami, so se pomembno spremenile tudi družinske rutine. V mnogih družinah so se v času šolanja na domu pojavile težave z organizacijo dneva, čas za spanje se je pri nekaterih pomaknil na poznejšo uro, čas za šolo v dopoldanskem času so si morda lahko prilagodili po svoje, mnogi so se težko motivirali za šolsko delo.

Kalin (2008, str. 18) pravi, da vključevanje staršev v izobraževanje otroka lahko razumemo na več načinov, saj ima lahko različne oblike in nivoje vključevanja, tako znotraj kot zunaj šole. Vključuje dejavnosti, ki jih zagotavlja in spodbuja šola in podpirajo starše pri delovanju z namenom izboljšanja otrokovega učenja in razvoja. Vključevanje staršev v šolo predstavlja tisti del, ki zahteva neposredne stike staršev z učitelji, kot je npr. sodelovanje na roditeljskih sestankih, govorilnih urah, prisostvovanje na šolskih prireditvah ipd., za razliko od vključevanja staršev doma, ki predstavlja ravnanje staršev v povezavi s šolo in se dogaja zunaj šole. Take dejavnosti so lahko neposredno povezane s šolo, kot sta npr. pomoč pri šolskih zadolžitvah otroka, zagotavljanje pogojev za otrokovo učenje, omogočanje ustreznega prostora za učenje, pomoč pri opravljanju domačih nalog itn. Avtorica omenja tudi partnerstvo med šolo, družino in skupnostjo, da bi posebej poudarila otrokovo učenje in razvoj znotraj vseh treh kontekstov, ki jih moramo upoštevati integralno. Posledično bi se morali šola, starši in skupnost zavedati svoje medsebojne povezanosti in skupaj oblikovati vizijo ter razumeti vlogo posameznega dejavnika v odnosu do vlog drugih. Tako sodelovanje je nujno potrebno za zagotovitev podpore in pomoči, s katero bo vsakemu otroku omogočen ustrezen šolski uspeh. Avtorica predstavi tudi šest oblik vključevanja staršev v obliki aktivnosti, ki spodbujajo partnerstvo med šolo in starši. Ob tem je potrebno izpostaviti, da se mora vsaka šola zavedati specifičnih potreb otrok in družin pri oblikovanju svojega programa vključevanja staršev, glede na okolje, iz katerega izhajajo. Po mnenju Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str 99) je vir moči staršev lahko tudi vključenost v skupnost staršev v šoli. Oblike vključevanja staršev, ki jih Kalin (2008, 19–21) izpostavlja, pa so:

1. Osnovna odgovornost družin za zagotavljanje vzgoje otroka in osnovnih življenjskih potreb (hrana, obleka, zdravje, varnost): starši morajo zagotoviti pozitivno družinsko okolje, ki omogoča učenje in fizični, intelektualni, socialni in čustveni razvoj ter razvoj spretnosti in oblikovanja vrednot. Starši se razlikujejo v izkušnjah starševstva

in šola lahko tukaj prevzame aktivno vlogo pomoči staršem v razumevanju otrokovega razvoja in seznanjanja z možnostmi spodbujanja razvoja in učenja. Gre za spremljanje otroka skozi leta šolanja. Šola in učitelji potrebujejo družino za informiranje o otroku ter družini, njihovi kulturi, potrebah, interesih in ciljih. Ta oblika vključevanja staršev vsebuje kombinacijo informacij za starše in informacije od staršev o otroku ter družini.

2. Komuniciranje: za uspešno partnerstvo med starši in šolo je potrebna dvosmerna delitev informacij, s prizadevanjem za doseganje skupnih ciljev ter stalno komuniciranje.
3. Prostovoljstvo: značilno za to obliko sodelovanja je pomoč staršev učiteljem in vodstvu šole pri izvajanju šolskega programa, zunajšolskih aktivnosti, pomoč otroku pri domačem delu, vključevanje staršev pri pouku ipd. Starši so lahko pri tej obliki samo poslušalci z minimalno zavezanostjo ali pa sodelujejo pri odločanju z visoko stopnjo zavezanosti in odgovornosti.
4. Domače učenje: domače učenje spodbuja in krepi učenje, ki se je začelo v šoli. Pri domačem učenju lahko govorimo o učenju skozi igro, domačih nalogah in dejavnostih. Oblika se navezuje na splošne spretnosti ali vedenje (spretnosti, ki spodbujajo kritično mišljenje, spretnosti reševanja problemov, razvijanje jezikovnih zmožnosti idr.) in specifične spretnosti (vključujejo družino in starše v pomoč otroku, da bi pregledal, dokončal ali dopolnil spretnosti, ki jih je začel z učiteljem v šoli).
5. Odločanje: starši se na različne načine vključujejo tudi pri sprejemanju odločitev, ki zadevajo šolo in izobraževanje njihovih otrok. Po zakonodajnih določilih imajo tudi svoje predstavnike v Svetu staršev in Svetu šole.
6. Sodelovanje s širšo skupnostjo: kakovost družinskega življenja je v veliki meri povezana z otrokovim razvojem in učenjem. Ko ima družina težave, bi morala biti šola tista, ki oblikuje mrežo pomoči in sodelovanja na različnih ravneh znotraj skupnosti za podporo družini in večji učni uspešnosti otrok.

Kakovostno sodelovanje med šolo in domom pozitivno učinkuje na razvoj, motivacijo in uspeh otroka v šoli ter odnos do nje, koristi takšnega sodelovanja pa se kažejo tudi pri starših, učiteljih ter pri delu šole nasploh, kot pravita Šteh in Mrvar (2011, str. 18). Študije kažejo, da ob kakovostnem sodelovanju med šolo in starši učenci dosegajo boljše učne rezultate, so bolj motivirani za delo v šoli, kažejo bolj pozitiven odnos do šole, bolj redno obiskujejo šolo in pouk in si sploh bolj prizadevajo za šolo. Kakovostno sodelovanje med šolo in domom pa

pozitivno učinkuje tudi na družino oziroma starše, saj ti dobijo v šoli zamisli, kako otroku pomagati doma, postanejo samozavestnejši glede pomoči otroku pri učenju, se bolj zavzamejo za otroka in ga podpirajo, imajo pozitivnejši odnos do učiteljev in šole nasploh, izboljšajo pa se tudi medosebni odnosi in komunikacija v družini. Zavod Republike Slovenije za šolstvo (2020, str. 59) je izvedel raziskavo o šolanju na daljavo v času prvega vala epidemije, ob čemer so raziskovali, kako pogosto so jim pri učenju in reševanju nalog pomagali starši. Rezultati raziskave so pokazali, da so starši učencem drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja pri reševanju nalog in učenju na daljavo pomagali redko do včasih, učencem tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja redko, dijakom srednjih šol pa so pomagali nikoli ali redko.

Kot ocenjujejo svetovalni delavci, se večina staršev sicer trudi, vendar ne uspe nuditi dovolj podpore otroku pri pripravah na šolo in pouk, na kar učinkuje vrsta dejavnikov oziroma življenjskih situacij. Učitelj in svetovalni delavci bi morali razumeti, da so za družino in starše nekatere poklicne ali družinske situacije stresne, da se zaradi tega težko ukvarjajo še z otrokovimi domačini pripravami na pouk. Zaželeno je, da učitelji in svetovalni delavci raziščejo razloge, da se nekateri starši ne morejo/ne želijo posvečati delu otroka za šolo in sodelovanju s šolo. Pomembno je, da učitelji oziroma svetovalni delavci ne formirajo prehitrih zaključkov, da neudeležba pri šolskih aktivnostih pomeni nezanimanje staršev za otroke, njihovo delo ter počutje v šoli. Tudi Kalin (2008, str. 11) omenja oteženo vključevanje staršev v izobraževanje otrok zaradi demografskih sprememb v zadnjih desetletjih. Pravi, da je v sodobnem času zaposlena večina mam šoloobveznih otrok, prav tako se v Sloveniji skoraj polovica zakonov konča z ločitvijo in posledično otroci živijo v enostarševskih družinah, kjer so starši preobremenjeni.

Razpotnik, Turnšek, Rapuš Pavel in Poljšak Škraban (2015, str. 323) so izvedle raziskavo, v kateri so spregovorile s starši iz ranljivih družin. Ugotovitve raziskave o izkušnjah staršev glede sodelovanja in partnerstva z vzgojno-izobraževalnimi ustanovami kažejo na potrebe staršev po večji vidnosti, spoštljivosti, dostopnosti in vključenosti v vzgojno-izobraževalni proces. Iz tega sledi, da bi si bilo v prihodnje potrebno prizadevati za intenzivnejše vključevanje staršev, vzpostavljanje partnerskega odnosa z njimi, ter da bi si učitelji morali pridobiti dodatna znanja, komunikacijske in organizacijske spretnosti medsebojnega sodelovanja. Bolj bi se morali zavedati pomena perspektive staršev, se zanimati predvsem za kontekst družine, da bi vedeli, kdaj in kako priskočiti staršem na pomoč in v podporo, če je to

potrebno. Po njihovem mnenju dobro sodelovanje strokovnjakov in družine tudi pripomore, da družinski člani vzamejo življenje v svoje roke in krepijo svoje moči.

Slednjič je potrebno poudariti, da naj bi bila šola v pomoč staršem pri uresničevanju njihovih starševskih vlog in nalog, kot pravita Šteh in Mrvar (2011, str. 39). Nekateri starši nasvete v zvezi z vprašanji starševstva in problemih družinske vzgoje s hvaležnostjo sprejemajo. Pomembna naloga učiteljev in svetovalnih delavcev je tudi, da se staršem predstavijo in jim razložijo področja svojega dela. Predvidevamo sicer lahko, da starši danes večinoma vedo, kako šola deluje in kaj se od njih pričakuje, vendar se vedno postavlja vprašanje, ali je njihova predstava o šoli in njenem delovanju realna. Kljub vsemu večina staršev ne ve, kaj šole pričakujejo od njih in kako lahko prispevajo k šolanju svojih otrok. Pomembno je, da učitelji in svetovalni delavci vedno znova poskrbijo za to medsebojno razjasnjevanje pričakovanj. Učitelji in svetovalni delavci bi morali staršem predstaviti svoj program, oblike in načine dela že zato, da bi se starši seznanili z njihovimi resničnimi vlogami in kaj lahko od njih pričakujejo. Če starši tega ne poznajo, imajo lahko o učiteljih in svetovalnih delavcih zmotne predstave in pričakovanja.

Kvaternik, Kustec in Kodele (2011, str. 137–138) pravijo, da šola potrebuje sodelovanje s starši na dveh ravneh. Na prvi ravni nagovarja starše za sodelovanje pri delu šole, saj vsekakor potrebuje nenehen ustvarjalni pogovor (od roditeljskih sestankov in govorilnih ur do sveta staršev, torej formalnih oblik sodelovanja med šolo in starši). Na drugi ravni pa šola potrebuje sodelovanje staršev tam, kjer učenec potrebuje pomoč (situacije stiske, kadar otrok ne more uspešno delati, kadar učiteljica ne more več zagotoviti otroku spodbudnega okolja ali kadar starši sami ne znajo več ali ne morejo pomagati). Avtorice menijo, da mora šola odgovoriti na vprašanje, kako načela sodelovanja prenesti v prakso. Razviti moramo načine, kako v šolski prostor vnesti etiko udeležnosti, ki nas usmerja k dialogu, sodelovanju in soustvarjanju rešitev. Pomembno je, da nastane prostor za pogovor, v katerem bo mogoče slišati zgodbe vseh strani. To je ena izmed priložnosti, da šola vzpostavi tako sodelovanje s starši, da bo v korist vseh.

1.1.1.2. Socialno distanciranje

Številni vidiki našega življenja, ki so bili za nas samoumevni, so se v času pandemije temeljito spremenili. Eden izmed teh vidikov je tudi socialna interakcija z ostalimi člani

družbe. Zaradi preprečevanja širjenja novega koronavirusa so v številnih državah priporočili, naj svoje socialne stike v živo omejimo oziroma se socialno distanciramo, če interakcija ni nujna. Froese in Ratcliffe (2020, str. 87) pravita, da se je situacija močno odrazila na naših družbenih odnosih. Pravita, da naše interakcije z drugimi ljudmi na različne načine oblikujejo naše občutke, misli in dejavnosti. Interakcija z drugo osebo lahko neguje občutek ugodja in upanja, ali, nasprotno, občutek nelagodja in ranljivosti. To velja tudi za kratke, vsakdanje interakcije z neznanci, na primer ko se nam nekdo nasmehne, kadar gre mimo.

Elvira Souza Lima (2020a, str. 2) se strinja, da smo socialna bitja odvisna od interakcij z ljudmi, s katerimi smo povezani. Prelom v družbeni strukturi, ki nam običajno daje osnovo za razvoj misli in dejanj, povzroči nestabilnost v delovanju našega čustvenega sistema. V času pandemije velja tako rekoč prekinitev družbenega življenja, saj tudi neposredna komunikacija z drugimi ljudmi v času pandemije ni priporočljiva. To predstavlja težko preizkušnjo za vse ljudi. Avtorica meni, da se posledično počutimo fizično in psihično ranljive, počutimo se užete. Ker ne moremo določati realnosti, nas je strah, saj ne vemo, kaj pričakovati. Gans (2020, str. 3) pravi, da je pandemija tudi informacijski problem, saj ne vemo natančno, kdo je okužen z virusom in kdo ne. Če bi natančno vedeli, kdo je okužen, bi lahko omejili stike z njim ali njo, če tega ne vemo natančno, moramo tvegati. Ob tem tveganju pa lahko ogrozimo ne samo svoje zdravje, temveč tudi zdravje drugih, saj lahko morebitno okužbo prenesemo na druge.

Ob socialnem distanciranju je pomembno izpostaviti tudi kontekst karantene. Karantena na domu je ukrep, s katerim se zdrava oseba samoosami na določenem naslovu po potrjeni okužbi z novim koronavirusom, po visoko rizičnem stiku z osebo, pri kateri je bila potrjena okužba, ali po prihodu iz tujine. Namen karantene na domu je preprečevanje širjenja okužbe bolezni COVID-19. (Nacionalni Inštitut za javno zdravje RS, 2014) Neeraja in Aditi (2020, str. 37) izpostavljata, da tak scenarij ustvarja izjemno osamljenost in atomizacijo družbe; prav tako socialno distanciranje povzroča izjemen stres v družinskih odnosih. Člani družine se izolirajo iz večje mreže družinskih članov, sodelavcev in prijateljev, kar lahko povzroči stres med družinskimi člani.

Di Pietro idr. (2020, str. 18) omenjajo tudi izolacijo učencev od prijateljev in učiteljev, v času šolanja od doma, kar lahko povzroči širok nabor vedenjskih in psiholoških težav. Med zaprtjem šol obstaja tudi večja verjetnost, da bodo učenci iz ranljivejših skupin izpostavljeni

stresnemu domačemu okolju. Knorr (2020, str. 52) ob tem izpostavi, da so bili otroci že pred pandemijo vajeni socializacije preko družbenih omrežij, vseeno pa so se pred pandemijo zanjo odločili sami, sedaj pa sploh nimajo druge izbire. Kljub vsemu temu Žižek (2020, str. 3) izpostavlja upanje, da nas socialno distanciranje še bolj poveže, saj se ravno v času, ko se moramo izogibati svojim ljubljnim in prijateljem, bolje zavedamo, koliko nam njihova bližina pomeni. Tudi Knorr (2020, str. 15) se strinja, da se redko zavedamo, koliko nam drugi ljudje pomenijo, dokler so ti zraven nas. Zares pogrešati jih začnemo, ko jih ni več, ali ne morejo biti ob nami.

1.1.1.3. Spremembe na trgu dela

Omejitveni ukrepi za zajezitev COVID-19 so privedli do nepričakovanega zaprtja delovnih mest po vsem svetu in s tem uvedbo spremenjene oblike dela, zaustavitev gospodarske dejavnosti pa je ogrozila številna delovna mesta, kot pravi Sodja (2020, str. 4). V času prvega in drugega vala epidemije je veliko število podjetij moralo zapreti svoja vrata, saj niso opravljali dejavnosti, ki so za preživetje nujno potrebne. Podobno zapisuje Knorr (2020, str. 32) in dodaja, da je tako stanje povzročilo ogromno odpuščanj in posledično brezposelnost.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (b. d.) je bila v prvi četrtini leta 2020 stopnja brezposelnosti v Sloveniji 4,6-odstotna glede na vse starostne skupine prebivalstva in oba spola. V drugi četrtini leta je bila brezposelnost 5,2-odstotna, v tretji četrtini pa 5,1-odstotna. Ministrstvo za delo, družino, socialno zadeve in enake možnosti (2021) navaja, da se je število registrirano brezposelnih po štirih mesecih zniževanja (julija, avgusta, septembra, oktobra), novembra in decembra 2020 povečalo, zaradi običajnega sezonskega povečanja iztekov zaposlitev za določen čas, in zaradi upada zaposlovanja. Po podatkih Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (2010, str. 1) je bilo konec decembra 2020 med registriranimi brezposelnimi 38.148 prejemnikov denarne socialne pomoči na centrih za socialno delo, kar je za 9.046 oseb oz. 31,1 odstotka več kot decembra 2019. V primerjavi z mesecem novembrom 2020 se je število prejemnikov denarne socialne pomoči zvišalo za 2.249 oseb oz. za 6,3 odstotke.

Drugi val epidemije je poslabšal stanje na trgu dela. Omejitve, ki jih je prinesla epidemija, so poslabšale razmere na trgu dela, vendar so izgubo delovnih mest ublažili sprejeti interventni ukrepi za ohranjanje delovnih mest. Ključna interventna ukrepa, ki jih je sprejela vlada, sta že

omenjena ukrep čakanja na delo in subvencioniranja skrajšanega delovnega časa. Sedmi protikoronski zakon za pomoč pri omilitvi posledic drugega vala epidemije je prinesel tudi pomemben ukrep za brezposelne, prijavljene v evidenci Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje. Gre za ponovno možnost pridobitve začasnega denarnega nadomestila za tiste brezposelne osebe, ki so izgubile zaposlitev v času druge razglasitve epidemije. Ključna prizadevanja in skrb za omilitev posledic epidemije so s tem usmerjena v ohranitev čim več delovnih mest in pomoč različnim skupinam prebivalstva, navajajo na Ministrstvu za delo, družino, socialno zadeve in enake možnosti (2021).

Zaprte delovnih mest, industrij, pisarn, ki naj bi zmanjšala širjenje novega koronavirusa in zmanjšala pritisk na neustrezne zdravstvene sisteme, ima kljub temu po mnenju Neeraja in Aditi (2020, str. 36–37) prikrito funkcijo, ki se kaže v izgubi delovne dobe, izgubi delovnih mest ter plač. Hkrati je veliko podjetij delo v poslovnih prostorih preusmerilo na delo od doma, kjer je to mogoče. Avtorja izpostavljata, da je delo od doma povzročilo nove prilagoditve gospodinjstkih opravil doma. Moški, otroci in ženske so se morda morali soočiti z novo, bolj sprejemljivo razdelitvijo gospodinjstkih del, saj so se starši morali prilagoditi novim vzorcem dela od doma, otroci pa novim vzorcem spletnega šolanja. V času pandemije se je šolski prostor premaknil h kontekstu družinskega prostora, hkrati pa je misliti, da se je z delom od doma delovni prostor premaknil tudi h kontekstu družinskega prostora. Potemtakem družinski prostor postane usklajevanje obojega. Kanjuo-Mrčela in Černigoj-Sadar (2006, str. 717) navajata raziskave javnega mnenja in kakovosti življenja v svetu, ki kažejo, da imajo ljudje premalo časa za zasebno življenje. Ugotovljena je bila tudi povezanost med nadpovprečnimi delovnimi obremenitvami in bolezensko problematiko. Podobno analitiki strategij mladih glede odločanja za starševstvo in načrtovanja družinskega življenja ugotavljajo, da sta področji dela in družine neločljivo povezani. Avtorja menita, da je za učinkovito uresničevanje družinske politike potrebno poskrbeti za delovno okolje in javne storitve, ki bodo družini prijazne. Tudi analiza družinskih politik v svetu kaže, da so najuspešnejše tiste politike, ki posameznikom in parom z otroki zagotavljajo pomoč pri usklajevanju vlog zaposlenega in starša.

1.2. Družina

V sodobni družbi se bolj kot kadarkoli prej srečujemo z družinami različnih oblik, zato tudi ni mogoče jasno definirati družine. Ko govorimo o družini, moramo besedo danes uporabljati v

množini – družine, saj pluralizacija družinskih oblik zahteva, da govorimo o družinah in ne le o eni sami družini, kot pravi Perić (2010, str. 5). S tem se strinja Čačinovič Vogrinčič (2016, str. 22–23), ki pravi, da namesto enoznačne definicije družine potrebujemo vednost o pluralnosti družinskih oblik in o nasprotjih v družinskem življenju. Avtorica trdi, da je družinsko življenje kompleksno, raznoliko in spremenljivo.

Renner, Sedmak, Švab in Urek (2006, str. 16–18) govorijo o tem, da so si sociološke definicije družine enotne v mnenju, da je družina dvogeneracijska skupnost in družbena institucija, ki skrbi za otroke. Sledi, da sociološko družino definiramo kot skupino oseb v skupnem gospodinjstvu, ki jo sestavljata vsaj ena odrasla oseba in otrok, med seboj pa jih povezuje starševsko razmerje, zakonska zveza ali skupno bivanje. Avtorice med drugim pravijo, da potrebujemo različne sociološke tipologije družin za raziskovalen in socialnopolitičen namen. Pri ugotavljanju množične realne oblike družinskega življenja gre za raziskovalen namen, s socialnopolitičnim namenom pa odkrivamo družinske oblike, ki potrebujejo oporne socialnopolitične ukrepe, zaradi soočanja s socialnimi deprivacijami zaradi sestave ali načina družinskega življenja, trajno ali samo občasno.

Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 153) opredeljuje družino kot sistem, ki sam sebe regulira na osnovi zakonov, ki so se izoblikovali v njeni zgodovini poskusov in zmot. Tako se preizkusi, kaj je v katerem odnosu dovoljeno, dokler skupina (družina) ne izdelata lastnega sistema pravil. Odnosi v družini se hkrati izoblikujejo in relativno ustalijo, da bi skupina lahko dosegla svoje cilje oziroma zadovoljevala potrebe posameznikov in skupine v celoti. Družina se mora torej strukturirati, da se ohrani in vedno znova prilagodi. Osterc-Kokotovič, Čagran in Pšunder (2018, str. 148) po drugi strani izpostavijo, da nas družina zaznamuje, opredeli in v njej dobimo izkušnje prvega odnosa ter varnosti. Individualno ukvarjanje z otrokom, ki je značilno za družino, po mnenju avtorjev, doprinese k uspešnosti v vzgoji, vpliva na otrokov razvoj in njegove kasnejše odločitve. Torej ima družina in starševstvo velik preventivni pomen glede razvoja otroka.

1.2.1. Starševstvo in vzgoja

V zadnjih desetletjih smo priče mnogim spremembam v pojmovanju otroštva, vzgoje in starševskih funkcij nasploh, kar pove tudi Kuhar (2011, str. 473). Nadaljuje, da je ob vse večji pluralizaciji in individualizaciji življenjskih potekov, skrbnem načrtovanju starševstva in

odlašanju z njim, do doseganja želenih objektivnih in subjektivnih pogojev, sodobna družina postala vse bolj pozorna do blaginje otrok, kar se označuje z izrazoma odgovorno starševstvo. To se izraža v intenzivni skrbi za otroke, za njihovo blaginjo in izobraževanje ter ga gre razumeti kot posledico zahtev postmoderne družbe in procesov individualizacije. Starši tako nosijo v svojih glavah seznam predpostavk in pogojev, ki so po eni strani povezane s skrbjo za otroke in njihovo blaginjo, po drugi strani pa s skrbmi, ki jih imajo zaradi intenzivnega vsakdanjega življenja. Jacukowicz, Potocka, in Merez (2016, str. 57) izpostavijo, da si starši velikokrat ustvarijo vizijo popolnega otroštva za svoje otroke, medtem ko je starševstvo proces, povezan med drugim tudi s pogoji in normami iz okolja. Posledično na izpolnjevanje te vizije pomembno deluje okolje, kulturni in socialni pogoji, v katerih družina živi. Kljub vsemu se ljudje se že od nekdaj spopadajo z različnimi pritiski iz okolja, kot pravijo tudi Skubic, Komerički in Mivšek (2011, str. 121–122). Menijo, da vse to človeka spodbuja, da se učinkovito prilagaja spremembam. Avtorji omenjajo stres, ki je psihološka in fiziološka reakcija na spremembe v okolju, in nastane kot posledica neravnovesja med zahtevami iz okolja in sposobnostjo posameznika, da te pritiske tolerira. Obvladovanje stresa je pomembno za kakovostno življenje, pomen obvladovanja stresa pa se odraža v družini, kjer je počutje staršev izrednega pomena za otroke. Starševstvo je izziv, ki na človeku pusti močan pečat, obenem pa soočanje staršev s stresom pri otrocih privzgača način soočanja z življenjskimi težavami. Kljub temu da je starševstvo izjemna izkušnja, je tudi stresna. Navsezadnje starši ne doživljajo stresa samo zaradi zunanjega okolja, temveč je stresno tudi starševstvo samo. Tudi Jacukowicz, Potocka in Merez (2016, str. 57) pojmujejo starševstvo kot eno izmed ključnih sprememb v človekovem življenju, ki se povezuje s prednostmi, novimi možnostmi, uresničenimi sanjami, obenem pa predstavlja tudi stres.

Jurič (2011, str. 38) predpostavlja, da vzgoja v najširšem pomenu predstavlja socializacijski proces, ki otroku pomaga pri uspešnem premagovanju starostno pogojenih razvojnih nalog. S spodbudami in omejitvami starši otroka usmerjajo, varujejo, mu omogočijo spodbuden osebni, čustveni, kognitivni ter socialni razvoj. Zelo pomembno je, na kakšen način starši pristopijo do otroka in v kolikšni meri uspejo zadovoljiti otrokove osnovne psihosocialne potrebe, saj zgodnji odnosi s pomembnimi drugimi otroka globoko zaznamujejo. Tudi Juul, Szöllösi in Liberšar (2020, str. 39) pojmujejo vzgojo kot neke vrste odnos. Pravijo, da izraz odnos poudarja enakovrednost med starši in otroki. Hkrati ne mislijo, da bi morali starši predati vodstvo, saj kljub temu da otroci prinesejo na svet veliko modrosti, imajo zelo malo

izkušenj. Ravno zato potrebujejo vodstvo odraslih, bolje rečeno neprekinjeno spremstvo in ne vojaški nadzor.

Skrb za otroka je po mnenju Breganta (2019, str. 256) izjemno zahtevna, saj obsega neprestano pozornost in sposobnost odpovedovanja lastnim potrebam, brez takojšnjega učinka. Pri skrbi za otroke izjemno štejejo stvari, ki se ne dajo prešteti, to so ljubezen, navezanost in skrb sama. Kljub temu pa skrb za otroka tudi stane. Jacukowicz, Potocka, in Merez (2016, str. 64–74) omenjajo raziskavo, ki je bila izvedena na Poljskem. Sodelujoči starši v raziskavi so povedali, da je finančna stabilnost zelo pomembna že pri zagotavljanju otrokovih osnovnih potreb, torej hrane, obleke in podobno. Starši so izpostavili tudi težave glede zdravstvenega sistema, saj so v javnozdravstvenih ustanovah čakalne vrste zelo dolge, zato se večina ljudi najprej obrne na zasebno zdravstvo, kar posledično stane več. Izpostavljajo tudi stisko preživljanja skupnega časa z družino zaradi različnih časovnih delovnih obveznosti, ob čemer se večkrat pojavi vprašanje glede varstva otrok. V takih primerih se starši velikokrat zanesejo predvsem na babice in dedke, da pazijo na otroke vsaj nekaj ur, kadar starša nista na voljo. Z izvedeno raziskavo so raziskovalci poskušali ustvariti piramido potreb za zagotavljanje odličnega otroštva. Ugotovili so, da je potrebno zagotoviti otrokove psihične potrebe (skrb za otroka, skrb za otrokovo zdravje), potrebe po varnosti (pozornost in čas namenjen otroku, občutek varnosti in pomirjanja), pripadnost in ljubezen (starševska ljubezen, odnosi v družini in odnosi z vrstniki), potrebe po spoštovanju (sprejetost, spoštovanje s strani staršev in vrstnikov, naučiti otroka pravil) in samoaktualizacijo (podpreti otrokove potenciale in spontanost).

1.2.2. Potrebe družinskih članov

Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 133–134) pravi, da je zgodovina vsake družinske skupine zgodovina oblikovanja posameznikovih potreb v specifičnih, za družino značilnih načinih in možnostih njegovega zadovoljevanja. Hkrati je zgodovina družine tudi zgodovina oblikovanja za družino specifičnih načinov in možnosti zadovoljevanja potreb. Za človeka je ravno družina prvi socialni sistem, v katerem začne poimenovati in prepoznavati svoje potrebe. Gre za prvi socialni sistem, v katerem se človek nauči s potrebami ravnati, jih izraziti in zadovoljiti. V družini soobstajajo individualne potrebe staršev in otrok, ki nosijo pečat tudi družinske skupine, torej s potrebami družinske skupine. V družini se mora vedno razreševati nasprotje med individualnimi potrebami posameznikov in nujnostjo, da se ohrani družinska

skupina, da se zadovoljijo tudi družinske potrebe, ki so nastale v okviru družine kot skupine. Zadovoljevanje posameznikovih potreb v družini pa vsakokrat postavlja vprašanje vsakemu članu, kakšen je njegov možen prispevek za ohranitev družinske skupine ter kakšna je njegova vloga pri zadovoljevanju družinskih potreb. Vsaka družina mora izdelati specifičen način ravnanja s potrebami članov in na svoj način razrešiti neizogibna nasprotja med potrebami posameznika in potrebami družinske skupine. Družine se razlikujejo po tem, koliko je v njih mogoče, da posameznik povzroči spremembe v sistemu in tako zadovolji svoje potrebe ali v svoji interpretaciji prispeva k potrebam družine. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 99) pravita, da koncept družinskih potreb prispeva razvidnejšo sliko umeščenosti družine v skupnost in družbo. Avtorici pišeta o dveh skupinah družinskih potreb. V prvo skupino so razvrščene potrebe, ki pomenijo minimum za obstoj družine, to so potrebe po minimalni gmotni osnovi, po prostoru za skupno življenje, po času za skupno življenje in varnosti. Gre za minimum dostojanstvenega obstoja družine. V drugo skupino potreb pa so razvrščene potrebe rasti, saj so definirane kot pogoji za rast in razvoj. To so potreba po tem, da se vedno znova vzpostavi skladnost med družinskimi člani, potreba po demokratičnih odnosih v družini, potreba po komuniciranju, potreba po socialnih stikih in upoštevanju v okolju, potreba po izobrazbi in obveščenosti.

Pomembno prideta do izraza, sploh v družini, potreba po avtonomiji in potreba po povezanosti, ki ju omenjata Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 76). Potreba po avtonomiji obsega zadovoljitev lastnih potreb, zagovarjanje lastnih interesov, osebni razvoj v skladu z lastnimi potenciali in željami ter pomeni biti neodvisen, svoboden, odgovoren zase, biti zadovoljen s seboj in s svojo aktivnostjo. Potreba po povezanosti pa vsebuje željo biti dragocen drugemu, drugemu pomagati, sodelovati z drugimi, zadovoljevati potrebe drugih, drugega varovati, biti cenjen in ljubljen. Znova in znova se pojavi vprašanje, kako ti dve potrebi usklajevati. Po mnenju Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 168) nejasne meje v družini otežijo avtonomijo in neodvisnost, saj se stres ali konflikt takoj preneseta na celo družino. Meje in pravila določajo, kako uspešno se družina prilagaja spremembam, zato družina potrebuje jasne meje, saj le-te omogočajo dovolj varnosti za spreminjanje. Pretoge meje onemogočajo komunikacijo in mobilizacijo, saj jih člani lahko prestopijo samo v izjemno stresni situaciji, sicer pa so nepovezani. Čačinovič Vogrinčič (2011, str. 17) pravi, da so odrasli odgovorni, da se naučijo vzpostaviti in vzdrževati odnos, ki soustvarjanje omogoči. Poudarek je na učenju v odnosu, ki omogoča pogovor, v katerem se zgodi vse: da se

poslušamo, slišimo, si odgovorimo. Ta proces ni običajen, zato se ga moramo naučiti. Avtorica pravi, da znamo odlično govoriti o otroku, govoriti z otrokom pa je nujna dragocena nova izkušnja. Pri tem ne gre zgolj za pogovor, temveč pridruževanje otroku, da bi slišali njegov glas in skupaj raziskovali poti do zelene spremembe. Ob tem se moramo osredotočiti tudi na potrebe otrok. Hebar (2005, str. 56) poudari, da morajo biti poleg fizičnih potreb otroka zadovoljene tudi njegove psihične, čustvene, socialne in kognitivne potrebe. Po njenem mnenju je potrebno pri razvoju otrokovih potreb izhajati iz okolja in njegovih vplivov, iz spoznanja, da so zgodnja leta v otroštvu najpomembnejša za otrokov kasnejši razvoj. Ta leta pogojujejo razlike v obsegu in intenziteti otrokovega razvoja, njegove čustvene, socialne, intelektualne in izobraževalne dosežke ter strategije na področju zdravja.

1.2.3. Komunikacija v družini

Kobolt (2007, str. 143) omenja, da je družinsko življenje tudi stvar učenja ustreznih navad. Navad o tem, kako drug drugemu sporočamo svoja pričakovanja, potrebe, kako komuniciramo. Govori o tem, da ni nič hudega, če smo v družinah velikokrat na napačni poti, pomembno je, da to pot prepoznamo, kar nam daje priložnost, da se vedno znova vračamo na pravo smer. Kljub storjenim napakam obstajajo številne priložnosti, da jih popravimo, se začnemo drug do drugega vesti drugače, se drug drugemu opravičimo in usmerimo družinsko življenje v smer prilagajanja, medsebojnega upoštevanja, kljub vsemu tudi pogajanja o pravilih. Po mnenju Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 192) je osrednja tema raziskovanja družine nedvomno komunikacija. Pri komunikaciji ne gre zgolj za posredovanje informacij, temveč se zdi, da gre za vedno pomembnejšo sposobnost posameznika in družinske skupine, da se sooči, se spoprime, prepozna in oblikuje odnose in obvlada pravila. Tudi Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 84–85) se strinjata, da ima komunikacija pomembno vlogo, s pomočjo katere lahko raziskujemo, poimenujemo, se na novo sporazumemo in dogovorimo. Komunikacija nosi breme izdelave pravil, oblikovanja vlog, ustvarjanje razmeroma trajne družinske strukture in določanje pogojev za spremembe. Komunikacija v družini ima vedno dve, na videz nasprotujoči si funkciji: s komunikacijo se dogaja individualizacija, razmejevanje posameznika in hkrati integracija, soustvarjanje celote. Avtorici omenjata kongruentno in nekongruentno komunikacijo. Kongruentna sporočila so tista, v katerih povemo, kaj mislimo, čutimo in prispevamo k družinski razvidnosti. To so komunikacije, ki jih zmoremo, ker jih lahko utemeljujemo na temeljnem občutku o lastni vrednosti in

samospoštovanju, ki ga imamo. V nekongruentnih komunikacijah ne govorimo o tistem, kar mislimo in čutimo, ampak sporočamo tisto, kar moramo sporočiti za lastno preživetje in obrambo. Za razliko so nekongruentne komunikacije obrambne, varujejo našo ranljivost, pomanjkanje temeljnega občutka o lastni vrednosti, strah, žalost in obup. Pomirjanje, obtoževanje, racionaliziranje in odmikanje so štirje komunikacijski vzorci, ki spadajo med obrambne oziroma nekongruentne. Za vse te velja, da izgovorjene besede niso v skladu z občutkom in počutjem. Značilnost družine, ki lahko postane bolj razvidna je ta, da komunikacija v družini poteka odprto, jasno, neposredno, živo in spontano.

Tomori (1994, str. 56) pravi, da se v komunikaciji kažejo vse značilnosti družine, kot so družinski vrednostni sistem, medosebna bližina, osebnost družinskih članov, odprtost družine in vsakodnevne navade. Pri komunikaciji gre za dvosmeren proces, medsebojno sporazumevanje, ki vključuje sprejemanje, razumevanje in odziv na sporočila drugih, in ne gre samo za izražanje svojih misli. Tudi Akerman (2011, str. 152, 153) omenja strinjanje večine strokovnjakov, da človeka najbolj opredeljuje njegovo komuniciranje, na podlagi katerega udejanja svoje druge temeljne lastnosti, razum, čustva in socialnost. In čeprav je poslušanje ena od osnovnih sestavin sporazumevanja, tej spretnosti namenimo premalo pozornosti. Vodi nas občutek, da se kakovostno poslušanje razvije samo od sebe in poslušanje enačimo s slišanjem, vendar komunikologi ugotavljajo, da smo ljudje zelo slabi poslušalci. Resda poslušamo, a ne slišimo, kar nam sogovornik pripoveduje, hkrati pa smo nagnjeni h govorjenju, zato med sogovornikovim pripovedovanjem v mislih že oblikujemo stavke, ki jih bomo izrekli ob prvi dani priložnosti, ali pa smo celo tako neučakani, da sogovorniku sežemo v besedo. Enako velja za pogovor med odraslim in otrokom. Veliko priložnosti za kakovosten pogovor je zamujenih, kadar spregledamo in niti opazimo ne, kolikokrat dajemo otroku vedeti, da ne sme zaupati svojim občutkom temveč se mora zanesti na naše. S tem mu sporočamo, da njegovo mnenje ne šteje temveč šteje le naše. Otrok tako dobi sporočilo, da ni smiselno začeti pogovora saj je vse že vnaprej odločeno. Kakovostno, aktivno poslušanje je zelo redko, čeprav ga vsi potrebujemo. Vsak potrebuje občutek, da bi nekdo rad prisluhnil temu, kar želimo povedati o svojem življenju. Potrebujemo izkušnjo, da lahko sami povemo svojo življenjsko zgodbo, ne da bi nam drugi polagali besede v usta, brez nepotrebne in nesmiselnega iskanja krivcev za problem, brez obtoževanja, da smo za težavo sami krivi in da bi jo, če bi se dovolj potrudili, lahko sami odpravili. Potrebujemo izkušnjo, da nas drugi jemljejo resno in nam verjamejo.

1.2.4. Pravila v družini

Za pravila v družini velja, da so nujna, saj zagotavljajo ohranitev družine in ravnanje v varnih mejah. Družinska pravila so pravila, v skladu s katerimi družina živi, pa vendar so člani pogosto presenečeni, ko postanejo pravila razvidna, saj pogosto po tem, ko se izoblikujejo, zaživijo svoje lastno življenje. Pomeni, da ko se pravila v družini izoblikujejo, postanejo neodvisna in preprosto veljajo, zato se dogaja, da družinski člani na videz ista pravila razumejo zelo različno. V procesu pomoči je tema na drugi ravni ravno prispevek pravil in njegovega spreminjanja k zelenim izidom. Ob tem se moramo dotakniti vprašanj o namenu pravil, ustreznosti pravil aktualnim razmeram, kaj je potrebno spremeniti in podobno. Že pogovor o samem spreminjanju pravil pokaže kompleksnost soustvarjanja sprememb, saj je naloga spreminjanja pravil globoko povezana s potrebo po razvidnosti in ozaveščenosti vlog ter komunikacijskih vzorcih (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 88–89).

1.2.5. Vloge v družini

Najpomembnejši prostor človekovega razvoja je družina in odnosi med družinskimi člani. Družinski sistem je edini sistem, ki temelji na brezpogojnosti in hkrati ohranja prožnost ter plastičnost posameznih vlog (Skubic, Komerički in Mivšek, 2011, str. 124). V socialno-psihološki definiciji družine kot male skupine pojem strukture družine zajema relativno trajne vloge, ki so se izoblikovale glede na delitev dela, hierarhijo moči in značilnosti komuniciranja ter čustvenih odnosov. Potemtakem se v zgodovini družine izoblikujejo vloge, ki se prestrukturirajo in spreminjajo v vsaki novi fazi družine. V konceptu vloge gre za proces življenja v vzajemna pričakovanja (Čačinovič Vogrinčič, 1998, str. 158). Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 90–91) pojmujeta vlogo kot celoto zavestnih, delno ozaveščenih in nezavednih pričakovanj vedenja, ki ga pripisujemo v družinah drug drugemu. Vloge so vedno vzajemne, gre za vzajemno pričakovanje vedenja v odnosu med otrokom in mamo, otrokom in očetom, bratom in sestro. Vsaka sprememba v vlogi spremeni vedenje obeh in vsaka sprememba ene vloge v družini povzroči spreminjanje vseh vlog. V raziskovanju vlog se pojavljajo ključna vprašanja o starševstvu, vlogi staršev, vlogi otrok, pogojev, ki v družinski strukturi morajo biti zagotovljeni, da bi člani lahko rasli z občutkom o lastni vrednosti. Vloge v družini so hkrati nosilke učenja za socializacijo v družbo. Neizogibno jih oblikujejo družbene norme in vrednote v vsakokratni družinski interpretaciji. Vloge so umeščene tudi v družinsko hierarhijo moči.

Osterc-Kokotovič, Čagran in Pšunder (2018, str. 154) pravijo, da imajo v procesu odraščanja otrok pomembno vlogo, tako za starše kot otroke, vzgojno-izobraževalne institucije, ki družini pomagajo prehoditi varno pot otroka do odraslosti. Skozi celotno odraščanje so tako starši kot otroci vključeni v proces šolanja, zato mora sodelovanje med družino in šolo temeljiti na skupni skrbi za kakovosten razvoj in napredek otroka. Souza Lima (2020b, str. 17–18) poudarja, da vsak otrok izoblikuje tudi specifične vloge, povezane s samo šolo. Izvajanje teh vlog doma za otroke predstavlja težave. Te je potrebno reševati v drugačnem kontekstu, potrebne so drugačne akcije in nove povezanosti med šolo in družino. Nedvomno je družina v času pandemije soočena s specifičnimi težavami vključevanja novih elementov v vsakdanje življenje, vseeno pa družina oziroma starši ne morejo nastopiti in prevzeti specifične vloge učitelja.

1.2.6. Naloge v družini

Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 19) pravi, da je naloga družine obvladovati neskončno raznolikost razlik med posamezniki in ustvariti skupino, ki bo omogočila srečanje, soočanje in odgovornost. To nalogo mora družina opraviti na svoj poseben, edinstven način. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 94) izpostavljata, da je psihološka naloga družine tu formulirana zelo kompleksno, a gre v jedru za razumevanje družine kot konfliktne skupine. Skubic, Komerički in Mivšek (2011, str. 124) pravijo, da je ena izmed pomembnih funkcij družine ta, da svoje člane uči različnih spretnosti in sposobnosti za obvladovanje raznovrstnih nalog ter jim pomaga razvijati zdravo samozavest. Takšno učenje poteka tudi s pomočjo premagovanja življenjskih preizkušenj in posredno z zgledom bolj zrelih in izkušenih družinskih članov. Družine se morajo po mnenju Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 75) reorganizirati, da bi se prilagodile razvoju in spremembam svojih članov, saj kakršnakoli sprememba pri posamezniku povzroča spremembe pri drugih družinskih članih.

Osterc-Kokotovič, Čagran in Pšunder (2018, str. 147–148) pravijo, da je ena najpomembnejših nalog staršev ravno vzgoja otrok, ki je hkrati tudi ena najtežjih, saj za opravljanje te naloge nismo vnaprej pripravljeni. Hkrati pravijo, da mora mladostnik do prehoda v odraslost uspešno izpolniti številne razvojne naloge, preizkušnje in vprašanja, ki so lahko tako za mladostnika kot njegove starše precej zahtevne in kompleksne. Ravno v obdobju mladostništva je področje izobraževanja močno prepleteno z intenzivnimi razvojnimi dogajanjem. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 100) omenjata tudi neke vrste nalogo

staršev, kjer gre za omogočanje otroku izkušnje samospoštovanja in lastne vrednosti. Otrok potrebuje v družini dovolj dobrih izkušenj, da razvije temeljni občutek lastne vrednosti ter dobi dobro izkušnjo, da je v redu. Vsak otrok, bolje rečeno vsak človek, potrebuje visoko samovrednotenje in vsak otrok potrebuje v družini odrasle, da mu to izkušnjo omogočijo.

Družina je sistem in družinsko življenje je proces, ne gre za nekaj statičnega in nespremenljivega. Družina se razvija po ciklikih in v vsakem obdobju razvoja družine imajo družinski člani posebne osebne in odnosne naloge, kot pravita Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 72). Tiste kompleksnejše in bolj negotove imenujemo spremembe drugega reda. Te spremembe vključujejo novo vzpostavljanje povezanosti in avtonomije v aktualnih odnosih z drugimi družinskimi člani. Constable in Lee (2015, str. 48–50) pravita, da so za vsako družino stopnje drugačne kot odgovor na potrebe in družinske zgodbe ter okolje. Osebne naloge so tiste, ki so na ravni posameznika. Lahko so v povezavi s tem, kaj doživlja sam pri sebi v povezavi s seboj ali pa v povezavi z ljudmi in okolico, ki ga obdaja. Odnosne naloge razumemo kot naloge na ravni več posameznikov – na ravni družine, znotraj katere oblikujemo kompleksne odnose. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 79) povzameta odnosne naloge, ki jih mora družina opraviti glede na obdobje življenjskega poteka. V obdobju družine z majhnimi otroki so odnosne naloge v družini povezane z ustvarjanjem odnosnega prostora za otroka, spreminjanje in deljenje nalog, povezanih s skrbjo za otroke in financami, spreminjanje odnosov z razširjeno družino ter razvoj zunanjih odnosov, povezanih s skrbjo za otroke, šolanjem in različnimi aktivnostmi. Vsako obdobje življenjskega poteka zahteva prestrukturiranje, vendar tisto, ki hkrati ohranja kontinuiteto družine.

Ob koncu je potrebno izpostaviti, da je pomembna dodatna naloga staršev ravno zaveznitvo z otrokom, kot navaja tudi Kuhar (2011, str. 474). Izpostavlja, da je družina najpomembnejša podpora blaginjska instanca. Slovenska družba je bila že večkrat označena kot otrokocentrična, ki v tem kontekstu pomeni pretirano izkazovanje pozornosti staršev otrokom, predvsem v smislu vzgoje in izobraževanja. Pomeni, da so otroci tisti, ki strukturirajo sodobno družinsko življenje in postajajo dejavnik ekonomskega, časovnega in moralnega discipliniranja svojih staršev. Spekter starševskih in družinskih nalog ter odgovornosti se krepi ob intenzivnejših pritiskih trga dela, ki se kažejo na primer v omejenih možnostih zaposlitve, finančni negotovosti, napetih delovnih urnikih itd.

1.2.7. Družinsko življenje v času epidemije

Pandemija COVID-19 je spremenila življenja po vsem svetu. Ustavitev javnega življenja, socialno distanciranje, spremembe na trgu dela je prinesla spremembe predvsem v psihosocialne okolje otrok, mladostnikov in njihovih družin, razmišljajo Fegert, Vitiello, Plener in Clemens (2020, str. 2). Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 54–55) razmišljajo, da na otrokov razvoj delujejo številni in celoviti socialni konteksti, med katerimi je najosnovnejši družina. Za otrokov optimalni razvoj je pomembno stabilno in varno okolje, v katerem obstaja rutina, zaradi katere otroci vedo, kaj lahko pričakujejo. Čeprav so spremembe v življenju otrok pričakovane in tudi potrebne, so lahko nenadne in dolgotrajne prekinitve rutine ter velike spremembe za otroka pomemben stresor in negativno učinkujejo na njegov občutek varnosti. Odrasli, ki s podpornim vedenjem otroku dajejo oporo, lahko zmanjšajo negativne učinke nestabilnosti in sprememb v okolju ter mu tako pomagajo, da se nanje učinkovito prilagodi in uravnava svoja čustva. Če niti starši nimajo nadzora nad spremembami, ki se zgodijo, zmorejo v manjši meri podpirati in spodbujati otroke, da se ustrezno prilagodijo. Avtorji omenjajo, kako lahko epidemija negativno učinkuje na dinamiko odnosov v družini. Negativne spremembe pri socialnih dejavnikih (npr. izguba službe, finančna nestabilnost, zmanjšanje medosebnih stikov) negativno učinkujejo na blagostanje staršev, kakovost partnerskega odnosa ter odnose med starši in otroki. Opisane spremembe pa hkrati pomenijo rizične dejavnike za uspešno prilagajanje otrok na novo situacijo. Naloge staršev so se med epidemijo COVID-19 občutno povečale, saj so za otroke skrbeli 24 ur na dan. Nekateri starši so izgubili službo, mnogi so začeli delati od doma, medtem ko so skrbeli tudi za šolanje svojih otrok, ter opravljali delo za službo tudi izven običajnega urnika, kar lahko vodi v izgorelost, ki se odraža v kakovosti odnosa s partnerjem ter tudi počutju in duševnem zdravju otroka. Tudi Imran, Zeshan in Pervaiz (2020, str. 68) pravijo, da zapiranje šol in ločitev od prijateljev lahko povzroči stres in tesnobo pri otrocih. Sploh izpostavljenost nepreverjenim informacijam, ki krožijo po različnih medijih o kriznih dogodkih, lahko poslabša duševno stisko. Odziv otroka na krizno situacijo je odvisen od predhodnih izkušenj, njegovega telesnega in duševnega zdravja, socialno-ekonomskega statusa družinske in njihove kulture. Različne študije so pokazale, da krizni dogodki negativno vplivajo na psihološko dobro počutje otrok, temveč so možne posledice tesnoba, depresija, motnje spanja in apetita, tudi oslabitev socialnih interakcij. Čeprav ima lahko samoizolacija pozitivne učinke za starše (npr. možnost preživljanja časa z družino), je treba pozornost nameniti predvsem negativnim

učinkom, ki se nanašajo na nezmožnost nadziranja prihodnosti, zmanjšano mobilnost, zmanjšanje medosebnih stikov, zmanjšan občutek za čas in manjši občutek varnosti. Imran, Zeshan in Pervaiz (2020, str. 68) pravijo, da so bile številne družine v času pandemije pod velikim stresom, saj niso prejele osebne podpore. Dejavnike tveganja za stres so povečevali zaprtost v hiši, socialna izolacija in nezmožnost uporabe znanih mehanizmov spoprijemanja s stresom, kot je obisk družine, prijateljev, obisk kina, daljša vožnja z avtomobilom z zakoncem ali prijateljem.

Med 6. in 30. aprilom 2020 je bila izvedena spletna anketa, ki je preučevala vpliv prvega vala epidemije na vsakdanjik otrok in dinamiko družinskega življenja. (Turk Niskač, 2020, str. 110) Številni anketiranci so poudarili, da je čas med epidemijo pozitivno vplival na večjo fizično in psihično povezanost ožjih družinskih članov. Starši so ob tem navajali, da je to čas, ki jim je omogočal več priložnosti za pogovor, da so bolje spoznavali eden drugega ter krepili medsebojne vezi, tako med partnerjema, starši in otroki kot med sorojenci. Anketiranci so opazili, da redkeje prihaja do preprirov, ali pa so se lahko podrobneje posvetili razreševanju sporov ter prepoznavanju in reševanju stisk. Poleg tega, da se je med družinskimi člani izboljšala komunikacija, so starši navajali tudi, da je v družini prisotne več dobre volje, več sodelovanja, več časa za poglobljanje odnosov in preživljanje skupnega časa v naravi ter več časa za počitek. Sploh v družinah, kjer so se pred epidemijo starši soočali s stresnimi službami z dolgimi delovniki in napornim usklajevanjem delovnih in družinskih obveznosti, otroci pa so se tudi popoldne izrazito aktivno udeleževali v obšolskih dejavnostih in treningih, kar je bil med drugim velik logistični zalogaj, so starši na splošno opazili manj stresa in nervoze ter več umirjenosti in sproščenosti. Pa tudi, da so otroci bolj zadovoljni, veseli, radovedni in sproščeni, manj napeti ali utrujeni. Epidemija je torej upočasnila življenje in ponudila izkušnjo bivanja brez hitenja in stresa. Skupno gospodinjstvo je v okoliščinah izrednih razmer postalo prostor druženja, učenja in dela. In to poleg dela za službo in šolo ter gospodinjskih opravil in urejanja okolice hiše. V marsikateri družini so se v ta opravila več vključevali tudi otroci oziroma so se jim starši in otroci posvečali skupaj. Pri otrocih so starši opazili več zanimanja za kuho, peko, vrtnarjenje, imeli pa so tudi več časa za učenje gospodinjskih opravil. Tudi Hacin Beyazoglu idr., (2020, str. 57–58) so raziskovali težave družin z otroki v zgodnjem in srednjem otroštvu med karanteno zaradi epidemije COVID-19 in predstavili, da je večina staršev odraz ustavitve javnega življenja na družino oziroma odnose med družinskimi člani v splošnem opisala kot pozitivno. Večina jih je poročala o večji

povezanosti med člani družine, skoraj vsi starši so omenjali, da so v tem obdobju družinski člani lahko preživljali več časa skupaj, imeli več časa za skupne dejavnosti in pogovor. Rezultati so pokazali, da so starši v splošnem preživljali več kakovostnega časa s svojimi otroki, saj v normalnih razmerah nimajo toliko možnosti za to. Pogostejše druženje in težnja k večji povezanosti družinskih članov pa sta lahko tudi odziv, ki ima varovalno funkcijo pred zunanjimi stresorji, v tem primeru pred morebitnimi posledicami epidemije.

Za nekatere je bilo obdobje izolacije priložnost, ki je družinske člane medsebojno povezala, so obenem številni navajali, da so se v tem času povečali konflikti (Turk Niskač, 2020, str. 111). Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 58) navajajo izkušnje staršev, da so se v družini v času epidemije več prepirali ter doživljali preobremenjenost in stres. To je zaznala tudi Turk Niskač (2020, str. 111), saj so anketiranci navajali, da je prihajalo do več prepirov, napetosti, kreganja, nervoze, nestrpnosti in čustvenih izlivov na vseh relacijah, tako med sorojenci kot med partnerjema ter starši in otroki. Med negativnimi vidiki so anketiranci sicer najpogosteje navajali prav pomanjkanje stikov in druženja s prijatelji, z vrstniki, s starimi starši, z drugimi sorodniki ter družinskimi prijatelji, pa tudi omejitev gibanja na občine. Posledično je sledilo manj pogovorov, druženj, skupnih izletov in kosil. Pomanjkljivim socialnim stikom otrok z ljudmi zunaj ožjega družinskega kroga se je pridružilo tudi pomanjkanje igre in gibanja z vrstniki na prostem. Prisotni so bili tudi negotovost, občutki tesnobe, strah pred virusom ter strah pred ekonomskimi posledicami. Novo usklajevanje delovnih, družinskih in šolskih obveznosti je bilo za številne družine velik poseg v družinsko dinamiko na račun prostega časa in družinskega življenja. Kljub temu da so nekateri starši navajali, da je bila ustavitev javnega življenja za družino podarjen čas, so drugi občutili izrazito pomanjkanje časa za otroke, ki ta stres posledično čutijo. Usklajevanju različnih obveznosti se je pridružila tudi ekonomska in psihična stiska, na primer strah pred manjšim prihodkom, kar je negativno vplivalo na starše ter posledično odnose v družini. Starši so v raziskavi poudarjali, da pomanjkanje prostega časa, časa za razbremenitev oziroma časa zase negativno učinkuje tudi na njihovo počutje. Medtem ko so starši, ko so otroci v šoli, razbremenjeni priprave obedov, pa so epidemiološke okoliščine zahtevale reorganizacijo prehranjevanja, ob čemer so staršem več časa vzela gospodinjska opravila, več kuhanja. Potrebno je poudariti tudi vidik spola, saj odgovori spletne ankete nakazujejo, da je v novih okoliščinah večina dodatnega bremena pogosto padla prav na matere. Tako so se usklajevanju službenih in šolskih obveznosti pridružile še skrb za gospodinjska opravila, nega družinskih članov in skrb zanje ter čustvena

opora. Tudi Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 60) omenjajo, da so se naloge staršev med karanteno močno razširile, saj so poleg službenih obveznosti in gospodinjskih opravil prevzeli celodnevno skrb za otroke. Turk Niskač (2020, str. 112) pravi, da so se tako starši, ki so delali od doma, znašli pred usklajevanjem svojega dela s šolanjem in z družinskim življenjem, starši, ki so delali zunaj doma, pa so poudarjali, da so bili otroci prepuščeni sami sebi in so imeli manj časa spremljati, kaj otroci počnejo. Posledično je prihajalo do več konfliktov. Starši so opazali tudi, da so otroci več časa preživeli na spletu, ob gledanju televizije ter igranju igrice. Prav druženje in fizični stik sta bila najpogosteje poudarjena kot nenadomestljiva z virtualnimi približki. Anketirani starši so med negativne vidike pouka na daljavo umestili organizacijo urnika šolanja, ki se je pogosto zavleklo čez cel dan, pomanjkanje časa za šolo ob drugih obveznostih ter pomanjkanje pedagoških kompetenc oziroma nekompetentnost staršev v vlogi učiteljev. Pouk na daljavo je bil pogosto vir preprirov, stresa in pregovarjanja. Starši so navajali, da je usklajevanje dela in šolanja na domu naporno, posledično so le površno prevzemali učiteljske vloge, in so bili ob tem bolj živčni. Za številne je bil pouk na daljavo obremenitev, ki je posegala tudi v kvalitetno preživet družinski ali prosti čas. Starši so pri otrocih opazili predvsem pomanjkanje motivacije za opravljanje šolskih obveznosti, manjši interes dela za šolo, manj učenja, dolgočasje otrok, hkrati pa so otroci pogrešali druženje in stike z vrstniki ter celo šolo. Hkrati je potrebno izpostaviti tudi spolne manjšine. DeMulder, Kraus-Perrotta in Zaidi (2020, str. 72) govorijo, da podpora v času ukrepov epidemije COVID-19 spolnim manjšinam, kot so geji, lezbijke, biseksualci, transspolni, interspolni in drugi, ni bila zagotovljena. V času šolanja od doma so bili nekateri celo prisiljeni ostati doma v družinah, ki jih zavračajo ali so celo odkrito sovražni do njih zaradi njihove spolne identitete. Raziskave kažejo, da pandemija povečuje dejavnike tveganja, ki vodijo do povečanega nasilja doma, nevarnost zlorab v času, ko podporne storitve niso na voljo ali so omejene, pa so še večje.

Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 58–60) navajajo, da je večina anketiranih staršev omenila, da so se na razmere, povezane z epidemijo, prilagodili brez posebnih težav. Kljub temu so nekateri izpostavili povečan stres v povezavi s službo in zaskrbljenost glede bolezni, spet drugi pa so imeli med karanteno več časa, ki so ga lahko namenili dejavnostim, v katerih uživajo. Prav tako je večina staršev poročala, da njihov otrok s prilagajanjem na epidemiološko situacijo ni imel posebnih težav, hkrati pa so povedali, da je otroku primanjkovalo socialnih stikov, bodisi z vrstniki, bodisi s sorodniki. Ohranjanje socialnih

stikov je sicer za otroke zelo pomembno, saj jim lahko pomenijo oporo pri prilagajanju na situacijo, tudi na epidemijo in njene posledice. Nekateri starši so poročali, da so otrokom, ki so pogrešali prijatelje in sorodnike, pomagali tako, da so se z njimi več časa igrali in jim pustili več prostega časa za dejavnosti, ki jih veselijo. Poleg tega so jim nekateri omogočili več dostopa do družbenih omrežij in spletnih aplikacij, prek katerih so lahko ohranili stike z vrstniki in sorodniki. Ob tem Nemandoust, Brown, Ki in Osterman (2020) navajajo, da je ustavitev javnega življenja za nekatere ljudi pomenilo priložnost, da se še bolj povežejo z nekaterimi prijatelji, za druge pa je to predstavljalo težavo, saj je interakcija z znanci morala potekati zgolj preko uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije. Tudi Dobnik Renko idr. (2020, str. 6) omenjajo, da je mnogo otrok in mladostnikov veliko časa preživel na elektronskih napravah, tj. na družbenih omrežjih, ob igranju igrice ipd. Nadaljnje Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 60–62) ugotavljajo, da so se med družinami otrok z mlajšimi in starejšimi otroki pojavljale nekatere razlike v odzivih in prilagajanju na spremembe, kar so pokazale tudi skrbi in težave v času epidemije. Večina staršev starejših otrok je poročala, da so se člani družine med karanteno zblížali, medtem ko je o večji povezanosti poročala manj kot polovica staršev z mlajšimi otroki. V polovici družin s starejšimi otroki so se na spremembe prilagodili tako, da so si razporedili naloge v gospodinjstvu. Večina staršev starejših otrok je navedla, da so imeli otroci težave z opravljanjem šolskega dela na daljavo, predvsem z motivacijo za šolsko delo in koncentracijo, nekateri pa so poročali, da so sami imeli težave z otrokovim šolskim delom, saj niso vedeli, kako se lotiti poučevanja otroka. Starši mlajših otrok pa so pogosteje kakor starši starejših navajali, da so se tako oni kot otroci na situacijo prilagodili brez posebnih težav.

1.2.8. Družine s številnimi izzivi

Družine s številnimi izzivi se v vsakodnevem življenju srečujejo z notranjimi in zunanjimi stresorji, pogosto povezanimi s težkimi življenjskimi pogoji, ki povzročijo preobremenitve in destabilizacijo družine, kot opredeljujeta Mešl in Kodele (2016a, str. 42, 43). Mnoge družine med njimi nimajo zadovoljenih osnovnih potreb, nenehno so postavljene pred različne preizkušnje (npr. iskanje službe z majhnimi možnostmi za zaposlitev, nizki dohodki za preživetje, nezmožnost pomagati otrokom pri šolskih obveznostih). Predvsem pa je tem družinam skupno to, da se srečujejo z revščino. Razpotnik, Turnšek, Rapuš Pavel in Poljšak Škraban (2015, str. 310–313) navajajo, da je nedvomno sodobni čas zaznamovan z

negativnimi učinki gospodarske krize in varčevalnih ukrepov ter posledično z ožanjem možnosti ter podpornih mehanizmov, ki bi se jih ljudje posluževali. Priče smo porastu revščine in družbene neenakosti. Ranljivost zavzema raznolike pojavne oblike, ranljive družine pa so si med seboj v neki meri zelo različne, hkrati pa so jim skupne nakopičene težave na različnih področjih življenja. Najbolj pereča področja težav predstavljajo osnovo, torej materialne in stanovanjske težave, pogoste pa so tudi zdravstvene, odnosne in druge težave. Posebnost teh težav je, da so pogosto večdimenzionalne, prepletene in jih je zato težko naslavljati samo kot posamične izolirane teme, temveč kličejo po celovitejšemu razumevanju in pristopu. V obravnavo teh družin posamično vstopa več služb z različnih področij, ki hkrati tudi ostajajo na svojem ozkem področju. Med njimi ne pride do komunikacije, usklajevanja, kaj šele sinergičnega sodelovanja v smeri oblikovanja čim bolj celostnih odgovorov za posamične družine. Avtorice odkrivajo, da so strokovnjaki pri vstopanju v ranljive družine negotovi, težje jim je prepoznati in okrepiti vire, ki jih družine imajo, ravno zaradi kompleksnosti težav. Posledično je interveniranje pogosto prepozno. Prav pravočasno naslavljanje in prepoznavanje virov ranljivih družin pa bi bilo ključnega pomena, saj se s tem lahko prekine krog problemskosti. Avtorice prav tako razkrivajo zavedanje staršev, da stvari ne tečejo tako, kot bi si želeli, hkrati pa so ujeti v okoliščinah (revščini, socialni izoliranosti, slabih stanovanjskih razmerah), ki ne dopuščajo, da bi v določenih situacijah starši ravnali skladno s svojimi željami. Tako starši pri upravljanju s tveganji ostajajo vse bolj sami. Zaradi vse bolj poudarjene individualizacije morajo ljudje tisto, kar so nekoč predelovali skupaj kot razredno usodo, zdaj pripisovati sebi. Neuspehi, izzivi ali nerešljiva vprašanja so razumljeni kot individualna nesposobnost, s posledicami, s katerimi naj se ljudje sami spopadajo. To je tudi vzrok, da se sodobni posamezniki vse bolj zapirajo in ostajajo sami s svojimi težavami. V našem okolju fleksibilni podporni programi, ki bi družinam nudili oporo v njihovem življenjskem okolju, niso razširjeni, saj ranljive družine pogosto obravnava več ustanov, kot na primer center za socialno delo, zdravstvena ustanova, pravosodje, vladne ali nevladne organizacije. V Sloveniji za zdaj ni razširjenih oblik fleksibilne podpore staršem, kaj šele programov ali centrov, ki bi podpirali ranljive družine z več težavami. Prav tako so odsotne vrstniške oblike povezovanja, ki bi povezovala posameznike oziroma družine s podobnimi težavami. Izziv za sodobne stroke, ki se tako ali drugače srečujejo z ranljivimi družinami, je torej oblikovanje inovativne prakse dela z ranljivimi družinami, ki bi izhajale iz njihovih potreb, specifik, ki bi bile utemeljene v njihovem življenjskem prostoru in bi se med seboj sinergično povezovala.

O težavah, ki so vezani na starševsko vlogo, piše tudi Kuhar (2011, str. 478). Z analizo odgovorov staršev je ugotovljeno, da so starši nezadovoljni s strukturo porabe svojega časa, saj imajo premalo časa za svoje hobije in razvedrilo, za partnerski in prijateljski odnos, celo tudi za spanje. Nekateri starši menijo, da premalo časa posvečajo otroku, saj sorazmerno preveč časa posvečajo svojemu plačanemu delu. Pri tem starši zaznavajo največje probleme in težave ravno pri usklajevanju časa za otroke ter delovnih obveznostih, prav tako tudi pri usklajevanju starševstva in partnerstva. Naslednja zaznana obremenitev staršev so finančne težave oziroma negotova služba, hkrati pa so starši precej negotovi glede same vzgoje otrok. Starši so navajali tudi zdravstvene težave, neskladja med vzgojo očeta in matere, slab odnos z bivšim (ločenim) partnerjem, zahtev okolja idr. Kanjuo Mrčela in Černigoj Sadar (2007, str. 720) celo trdita, da zahteve trga delovne sile tako rekoč ne upoštevajo potreb družine, starševstva oziroma partnerstva. Predvsem ženske so vse bolj ujete v dilemi, kako kombinirati delo in družino, kajti v Sloveniji kljub prevladovanju dvokariernih parov ženske opravljajo nesorazmerno visok delež gospodinjških opravil in imajo (še vedno) več odgovornosti pri skrbi za otroka.

Ko pride do hitrih sprememb, ki vplivajo na naša življenja, in jih ne moremo nadzorovati, se v ljudeh izgublja občutek varnosti, krepí pa se občutek negotovosti. Te nemoči omenja Bogovac (2020, str. 1–2) in pravi, da stres povečujejo tudi skrbi, povezane z izgubo zaposlitve, zdravja, porušena je dnevna rutina, ki nam je včasih nudila občutek zanesljivosti. Otroci se šolajo na daljavo, kar staršem predstavlja dodatno obveznost in obremenitev. Prikrajšani smo za svobodo gibanja in druženja in ker smo ljudje socialna bitja, bomo po določenem času zaradi pomanjkanja stikov začutili stisko. Pogrešamo stik s sodelavci, prijatelji, širšo družino, pa tudi čas, ki ga preživimo v najljubši kavarni. Po drugi strani lahko v družinskem krogu začutimo, da je stikov preveč. Možnosti umika ni, ostajamo skupaj, v stanovanju. Lahko se pojavijo nestrpnost, razdraženost, konflikti. Turk Niskač (2020, str. 111) pravi, da so se bivanjske razmere pokazale kot eden ključnih dejavnikov izkušnje izolacije, pri čemer so bile izkušnje družin, ki bivajo na utesnenih kvadraturah v mestu, izraziteje negativne. Starši so navajali, da je bila koordinacija dela in učenja v skupnem prostoru, v majhnem stanovanju, zahtevnejša, občutek utesnenosti pa je še dodatno okrepil ukrep prepovedi gibanja med občinami. Avtorica pravi tudi, da analiza pozitivnih in negativnih vidikov epidemije na vsakdanjik otrok in družinsko življenje priča o številnih prepletelih, a pogosto nevidnih vidikih epidemije, ko so se ključne družbene dejavnosti, kot so šolanje otrok, službene obveznosti, družinske

obveznosti, delo in prosti čas zapre v sfero ožje družine in doma. Ti vidiki so si pogosto lahko celo nasprotujoči, vsekakor pa pričajo o tem, da posledic in odražanj tovrstnih ukrepov ne moremo poenostaviti ali predstaviti v črno-beli statični sliki, saj so življenjske izkušnje vedno kompleksne, bistvo pa se skriva prav v odtenkih.

Kavčič, Avsec in Zager Kocjan (2020, str. 24) ugotavljajo, da pandemija COVID-19 prinaša ljudem po vsem svetu raznolike strahove in skrbi, dodatne izzive pa povzročajo ukrepi, ki so povezani z omejevanjem širjenja koronavirusa. Tako so stresorji, ki spremljajo pandemijo in preventivne ukrepe, povezani z izpostavljenostjo novicam v zvezi z okužbo s koronavirusom, negotovostjo glede trajanja omejitev, zahtevami po fizičnem distanciranju in spremembami v vsakodnevnih rutinah. Kavčič, Avsec in Zager Kocjan (2020, str. 30) so tako izvedle raziskavo, pri kateri so preučevale intenzivnost zaznanih stresorjev v času prvega vala epidemije COVID-19 v Sloveniji. Rezultati so pokazali, da je za sodelujoče v raziskavi bilo precej bolj stresno zaznavanje ukrepov za preprečevanje širjenja okužb kot pa možnost okužbe z novim koronavirusom. Kljub srečevanju s povsem novimi in celo ogrožajočimi okoliščinami, so se na razmere uspešno prilagodili, na kar kaže časovni upad zaznane intenzivnosti večine stresorjev. Posebne težave med pandemijo COVID-19, ko se spodbuja fizično distanciranje, pomenijo iskanje socialne opore kot strategije spoprijemanja, saj so se socialni stiki namreč izkazali za učinkovit način spoprijemanja po naravnih nesrečah, omenjata Modic in Kobal Grum (2020, str. 136). Preizkušnja je bila še toliko večja v obdobju samoizolacije, ko se je socialno življenje zaustavilo in preoblikovalo. Rezultati raziskave dejavnikov čustvovanja in spoprijemanja s stresom med pandemijo COVID-19 so pokazali, da so bili stiki s prijatelji in bližnjimi dejavnik izvora negativnih čustev, ki ga je kot relevantnega navedla velika večina udeležencev. Hkrati pa so bili pomemben vir pozitivnih čustev odnosi v družini oziroma v gospodinjstvu. Avtorici omenjata domneve, da lahko zoženje socialnih stikov zaradi zahtev fizičnega distanciranja poskuša nadomestiti s poglobljanjem vezi z manjšim krogom ljudi ali širjenjem načinov druženja z uporabo sodobnejših pristopov k ohranjanju stikov, na primer z uporabo mobilnih in spletnih aplikacij.

Od novembra 2020 do januarja 2021 je potekala raziskava, ki je bila del Akcijskega načrta za izvajanje psihološke pomoči v razmerah epidemije, katerega nosilec je Nacionalni inštitut za javno zdravje RS (2021, str. 328). Namen raziskave je bil ugotoviti, kakšno duševno stisko doživljajo ljudje med epidemijo COVIDA-19, kako se z zaznano stisko spoprijemajo ter

katere vire psihosocialne podpore si ljudje še želijo in menijo, da bi jim pomagali pri spoprijemanju s stisko. Raziskava kaže na povečano duševno stisko v času drugega vala epidemije v primerjavi s prvim valom ali s časom pred epidemijo. V povprečju pa so srednje obremenjujoče težave staršev šoloobveznih otrok, povezane s strahom pred okužbo drugih, delom v stresnih okoliščinah, usklajevanje službenih in družinskih obveznosti, spremenjenim obsegom dela, strah pred negotovo prihodnostjo, skrbi zaradi upada prihodkov in materialne varnosti ter strah pred izgubo ali omejitvijo svoboščin. Stres zaradi šolanja otrok doživljajo starši, vključeni v raziskavo, med srednjo in visoko ravnjo. Svoje sočasno usklajevanje službenih obveznosti pa dojemajo med srednje in dobro. Sodja (2020, str. 4) pravi, da je za zaposlene v času epidemije veliko stisko kakovostno usklajevanje poklicnih in družinskih obveznosti, s čimer se strinjajo Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 60), saj so anketirani starši navajali predvsem, da so morali službene obveznosti opravljati v poznih večernih urah, vzeti dopust, da so se lahko posvetili otroku, in se odpovedati prostemu času. Ob tem so poročali tudi o občutkih preobremenjenosti. Za razliko so delavci, ki so v tem času opravljali svoje plačano delo kot običajno, zaradi skrbi za lastno zdravje bolj izpostavljeni stresu, kot pravi Sodja (2020, str. 4). Pri opravljanju dela na domu, ki bi v običajnih razmerah lahko pripomoglo k lažjemu usklajevanju poklicnih in družinskih obveznosti, so delavci v teh izrednih razmerah lahko obremenjeni s težavami, kot je npr. odsotnost omrežnih povezav ali izvajanje nalog v izjemno kratkem času. Ne glede na način dela se delavci v zasebnem življenju soočajo še z dodatnimi obremenitvami zaradi skrbstvenih obveznosti in s šolanjem otrok na daljavo. Rezultati Vseslovenske raziskave COVID-19 Insight kažejo, da je 40 odstotkov staršev šolanje na daljavo ocenilo kot stresno. Za pomoč svojemu najmlajšemu osnovnošolcu pri opravljanju šolskih obveznosti so porabili v povprečju 140 minut na dan, 74 odstotkov staršev pa je ocenilo, da za pomoč pri opravljanju šolskih obveznosti osnovnošolcu porabijo več časa kot pred izbruhom koronavirusa. Razmere za starše samohranilce so lahko še težje, zlasti kadar nimajo možnosti neformalnega varstva otrok.

1.2.8.1. Enostarševske družine

Od vseh tipov družin, se mi zdi pomembno izpostaviti enostarševske družine. Enostarševske družine se tudi pogosto znajdejo v stiski, saj je breme skrbi za otroka prestavljeno na enega samega starša, s čimer se strinjajo tudi Renner, Sedmak, Švab in Urek (2006). Avtorice izpostavljajo, da enostarševske družine nedvomno prinašajo mnogokatero specifične težave.

Gre za socialno ranljivejše družine ter bolj izpostavljene socialni izključenosti, zato potrebujejo pozornost in pomoč tudi s strani države. Pri enostarševskih družinah gre pogosto za težje usklajevanje družinskih obveznosti skupaj z obveznostmi na delovnem mestu ter izhodiščno slabši ekonomski položaj, saj en starš skrbi za celotno družino. Ob tem je potrebno poudariti, da v enostarševskih družinah ne gre za slabši položaj glede kvalitete odnosov v družini ali družinskemu življenju nasploh. Tudi Turk Niskač, B. (2020, str. 112) navaja, da so se v marsikaterem pogledu enostarševske družine znašle v težjem položaju, saj je celotno breme reorganizacije službenih, šolskih in družinskih obveznosti padlo na enega samega starša, kar je negativno vplivalo na starševo splošno počutje.

Knorr (2020, str. 60–62) pravi, da so enostarševske družine v času pandemije večkrat izvzete iz medijskega poročanja, čeprav gre za populacijo z večjim tveganjem ekonomske škode in izgube osebne varnosti. Za zaposlene samohranilke je v času pandemije težje, saj lahko ostanejo brez varstva otrok, ker so šole zaprte, prav tako je enemu staršu težje zagotoviti finančno stabilnost družine. Dnevna rutina, ki je za marsikatero družino samoumevna, za enostarševsko družino ni, sploh v času pandemije. Izpostaviti je potrebno dejstvo, da imajo zaposleni starši, ki ne delajo od doma, tudi večjo verjetnost okužbe z novim koronavirusom, in če starš v enostarševski družini zbolí za COVID-19, se pojavi vprašanje, kdo bo skrbel za otroke. Avtor zato izpostavi dejstvo, da imajo člani enostarševske družine večje tveganje za psihološko škodo v nepredvidljivih situacijah.

1.2.9. Odpornost družin

Družinska odpornost vsebuje zmožnost za okrevanje, obnovitev sistema in napredek, kadar se družina sooči z življenjskimi izzivi. Čeprav se nekatere družine konstantno soočajo s kriznimi dogodki in stiskami, je izjemno to, da so številni med njimi okrepljeni in iznajdljivi, zmožni ljubezni in dobro vzgajajo svoje otroke. Odpornost predstavlja zmožnost premagovanja težkih življenjskih preizkušenj. Vključuje dinamičen proces prilagajanja nasproti prihajajočim težavam, ta zmožnost pa omogoča okrevanje in rast. Torej nam koncept družinske odpornosti pomaga razumeti, kako družina zmore delovati, ko je v stiski. (Walsh, 2012, str. 399) Tudi Čačinovič Vogrinčič (2011, str. 22) se strinja, da odpornost temelji na spoznanju, da ljudje, posamezniki in skupnosti okrevajo ter lahko premagajo hude življenjske udarce. Prav tako Mešl in Kodele (2016a, str. 54) opredelita odpornost kot človekovo sposobnost, da se upre in odskoči od neugodnih življenjskih izzivov. Odporen človek se tako lahko bori naprej, tudi ko

ima veliko razlogov, da bi lahko obupal. Odpornost je sposobnost za uspešno prilagajanje, pozitivno delovanje, kljub tveganjem ali stresu. Odporni ljudje imajo izkoriščene in neizkoriščene rezerve, ki jim omogočajo spoprijemanje z neuspehi, težavami in strahovi vsakodnevnega življenja, te rezerve, moči in viri pa omogočijo posameznikom in družinam, da se uspešno odzovejo na krize in stiske. Lahko si opomorejo in tudi rastejo. Novejše razumevanje odpornosti torej ne govori le o dobrih izidih kljub grožnji, temveč o priložnosti za rast. Constable in Lee (2015, str. 51) pravita, da sta optimizem in upanje ključna elementa v odpornosti. Družine prav tako potrebujejo odzivno družbo za izboljšanje pogojev, v katerih živijo. Po Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 120) odporna družina zmore pristopiti k neugodni situaciji kot k preizkušnji, normalizirati in kontekstualizirati stisko, uporabiti neugodno situacijo, da bi pridobila občutek o lastni skladnosti, imeti upanje in optimistično usmerjenost, razviti fleksibilnost in prilagodljivost, razviti lastne notranje povezanosti, ustrezno uporabiti socialne in ekonomske vire, jasno in odprto komunicirati drug z drugim, ter med drugim tudi reševati probleme s sodelovanjem.

Mešl in Kodele (2016a, str. 56–62) pravita, da je okvir odpornosti uporaben kot konceptualni zemljevid za prepoznavanje in razvijanje ključnih družinskih procesov, ki lahko zmanjšajo stres in ranljivost v zelo tveganih situacijah, spodbujajo zdravljenje in rast iz kriz ter krepijo vire družine, da bi premagala težave. Nobena družina ni neranljiva, ko se sooči z življenjskimi preizkušnjami in nesrečami. Pravzaprav je ranljivost pomembno izhodišče za razvijanje odpornosti, saj šele ranljivost odpira vrata odpornosti. Malo družin se zmore spoprijeti z zelo zahtevnimi preizkušnjami, če skozi življenje potujejo same. Družinska odpornost je dinamičen proces, ki spodbuja pozitivno prilagajanje na stres in krize. Do družinske odpornosti obstajajo številne poti, saj ima vsaka družina posebne interakcije med dejavniki tveganja in varovalnimi dejavniki in noben način spoprijemanja s stresom ni učinkovit v vseh situacijah. Družinska odpornost je več kot le shajanje s stresom, saj vključuje priložnost za osebno in odnosno rast, ki se razvije iz prizadevanj za premagovanje težkih življenjskih okoliščin.

1.2.9.1. Varovalni dejavniki

Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 122) se sprašujeta, kaj družinam, ki se srečujejo z velikimi tveganji, pomaga. Pravita, da okvir družinske odpornosti močno opredeljuje procesi znotraj treh področij družinskega delovanja. Gre za družinske sisteme prepričanj,

organizacijske vzorce in komunikacijske procese, ki lahko ob srečanju z velikimi tveganji, ključno pripomorejo kot varovalni dejavniki. Družinski sistem prepričanj močno vpliva na naš pogled na krizo, trpljenje in možnosti, o čemer govorita tako Mešl in Kodele (2016a, str. 56–61) kot tudi Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 122). Skupne konstrukcije realnosti in prepričanj organizirajo družinske procese ter tudi pristope do kriznih situacij. Pomembni so družinski sistemi prepričanj, ki spodbujajo pozitiven pogled, poln upanja. Značilnosti tega so upanje, optimizem, zaupanje v sposobnost za premagovanje težav, potrditev moči in osredotočenost na potencialne, sposobnost za izkoriščanje priložnosti, aktivna pobuda in vztrajnost, pogum in opogumljanje, obvladovanje možnosti ter sprejetje tistega, česar ne moremo spremeniti. Značilna so tudi prepričanja, ki podpirajo duhovne povezave, npr. vera, inspiracija, učenje, sprememba in rast na podlagi težav. Tudi Kavčič, Avsec in Zager Kocjan (2020, str. 30) so v svoji raziskavi zaznale, da se je kot pomoč staršem pri uspešnem prilagajanju na epidemijo in spremljajoče ukrepe se je izkazalo vzdrževanje dnevne rutine in pozitivna reinterpretacija situacij, ki sta predstavljali učinkovito strategijo spoprijemanja z okoliščinami, novi načini vzdrževanja socialnih odnosov in ohranjanje telesne aktivnosti pa sta se izkazala za pomembna dejavnika blagostanja med prvim valom epidemije COVID-19 v Sloveniji. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 123) pravita, da so pomembno varovalno področje tudi družinski organizacijski vzorci, saj se morajo sodobne družine, s svojimi raznovrstnimi oblikami, organizirati na različne načine, da se lahko spopadejo s preizkušnjami, s katerimi se srečujejo. V družinski organizaciji odpornost podpira fleksibilna struktura (značilnosti fleksibilne strukture so odpornost za spremembe, prožnost, reorganiziranje, prilagajanje novim težavam, stabilnost ne glede na prekinitve, rituali, rutina, vodenje in zaščita otrok idr.), povezanost (pri tem so pomembni medsebojna podpora, sodelovanje in predanost, spoštovanje individualnih potreb, razlik in mej idr.) ter družbeni in ekonomski viri (na primer mobiliziranje sorodstvenih in skupnostnih mrež, grajenje finančne varnosti, uravnavanje obremenitev z delom in družino, institucionalna in strukturna podpora). Komunikacijski procesi vnašajo jasnost v krizne situacije (pomembna so jasna, ne spreminjajoča se sporočila v besedah in dejanjih), spodbujajo odprto izražanje čustev (v podporo temu je deljenje čustev, medsebojna empatija, tolerantnost do razlik, prevzemanje odgovornosti za svoja čustva in vedenje, prijetne interakcije, humor idr.) in spodbujajo sodelovalno reševanje problemov (s pomočjo domiselnosti, pogajanja, graditev na uspehih, sposobnost za ravnanje s konflikti ipd.). Skubic, Komerički in Mivšek (2011, str. 124) navajajo, da je ravno družina pogosto (ne pa nujno) nenadomestljiv vir pomoči samemu sebi.

V optimalnih okoliščinah družina posameznika ščiti in mu daje notranjo moč z izrazi ljubezni, z uresničevanjem posameznikovih želja in s potrjevanjem njegovih kvalit. Modic in Kobal Grum (2020, str. 138–139) na podlagi rezultatov raziskave o dejavnikih čustvovanja in spoprijemanja s stresom med pandemijo sklepata, da je družina vir pozitivnih čustev in da so dobri odnosi pomembni za boljše spoprijemanje z epidemiološko situacijo. Zdi se jima pomembno, da se posameznikom omogoči vzpostavljanje in ohranjanje stikov, ki jim pomenijo vir socialne opore. Sklepata tudi, da posamezniki v splošnem uporabljajo konstruktivne strategije spoprijemanja s stresom, pri čemer sta najpogostejši sprejemanje in pozitivna reinterpretacija, ter da so starši relativno dobro opremljeni za spoprijemanje s stresom. Pravita, da so udeležencem raziskave največ negativnih čustev in stresa povzročali spremljanje medijev, omejeni stiki s prijatelji in bližnjimi, neopredeljeno trajanje pandemije ter vladni ukrepi.

Vsak človek v nekem trenutku potrebuje podporo. Metki Kuhar (2011, str. 475–476) se zdi pomembno, da imajo ravno starši široko socialno mrežo odnosov in podpore. Pravi, da se posebej na začetku svoje starševske kariere, starši srečujejo z mnogimi vprašanji in potrebujejo socialno podporo. Med potrebnimi vrstami podpore za starše so informacijska (informacije o negi, zdravju otrok, izkušnje drugih staršev), instrumentalna (varstvo otrok, denarna pomoč), čustvena in socialna (druženje z drugimi starši; ta potreba je posebej izrazita pri starših, ki ostanejo po rojstvu otroka doma z njim). Avtorica meni, da družina običajno najprej poišče pomoč oziroma se poveže z ožjim sorodstvom in tesnimi prijatelji, potem se ta krog povezav navzven širi tudi k drugim zvezam – k širšemu sorodstvu, sosedstvu, svetovalnim službam v vrtcih in šolah ter raznim centrom, kjer pridejo starši po pomoč in svetovanje. Tehnološki napredek je pripeljal tudi do nekaterih novih virov opor za starše, na primer do virtualnih socialnih mrež. Čeprav bi pričakovali, da zaradi večje individualizacije življenj posameznikov in zahtev delovnega okolja ter starševanja naraščajo različne storitve in oblike povezovanja v skupnostih, ki pomagajo družinam in otrokom, je v Sloveniji trenutno zaznati predvsem krepitev zasebnih omrežij ožjih družinskih članov in splošno privatizacijo življenja. Reprezentativna študija na vzorcu 5013 slovenskih odraslih oseb je kljub temu pokazala, da so Slovenci dobro opremljeni z različnimi oporami. Večino opor nudijo bližnji družinski člani, kar pomeni, da so oporna omrežja malo številčna, zelo obremenjena in kot taka ranljiva. Glede dosegljivosti opor so se kot najbolj ranljive izkazale ravno enostarševske družine. Raziskava z naslovom Potrebe staršev s predadolescentnimi otroki v Sloveniji je tudi

bolje pokazala pomen opore staršev. Podatki iz raziskave kažejo, da so stari starši predvsem pomemben vir instrumentalnih oblik opore, partner tako instrumentalnih kot socialno in psihološko-emocionalnih oblik, prijatelji pa so izjemno pomembni predvsem kot vir socialne in psihoemocionalne opore. Tudi starši drugih otrok so potencialno pomemben vir psihosocialne in emocionalne opore, pri čemer velja dodati še internetno povezovanje z njimi. Tudi rezultati drugih slovenskih raziskav kažejo, da se v sam vrh zaupanja staršev v Sloveniji uvrščajo osebe iz človekove intime, sledijo institucije civilne družbe in mednarodne organizacije, na dno pa se uvrščajo državne institucije, zlasti politične in Cerkev. Sodja (2020, str. 3) meni, da sta za kakovostno življenje vsakega posameznika zelo pomembna njegova socialna mreža, ki je lahko vir socialne opore, in družbeno omrežje, ki predstavlja kanal za njegovo vključenost in participacijo v družbi. Omejitveni ukrepi za zajezitev epidemije so spremenili družbene in socialne stike posameznikov. Ljudje so bili v času epidemije omejeni na osebne stike s člani gospodinjstva, kar lahko pozitivno vpliva na družinsko dinamiko in medsebojno povezanost, lahko pa poslabša že pred epidemijo neurejene družinske odnose. Na dodatno poslabšanje odnosov lahko učinkujejo dalj časa trajajoči omejitveni ukrepi, negotovost glede zaposlitve in morebitne izgube dohodka ali usklajevanje poklicnega in družinskega življenja. Omejitveni ukrepi so povzročili tudi prepoved obiskovanja družinskih članov ali prijateljev izven gospodinjstva, za vzdrževanje družbenih in socialnih stikov pa je bila v obdobju omejitve gibanja in druženja priporočena uporaba informacijsko-komunikacijskih tehnologij. V Sloveniji se je v času omejitvenih ukrepov povečala pogostost uporabe digitalnih tehnologij, saj tudi rezultati Vseslovenske raziskave COVID-19 Insight kažejo, da je v aprilu 2020 večina Slovencev ohranjala stike s sorodniki, prijatelji in znanci prek telefonskega klica, sms sporočil ali po elektronski pošti. V primerjavi z obdobjem pred COVID-19, pa se je najbolj povečala ravno uporaba aplikacij za neposredno komuniciranje in video klicev. V okviru raziskave Nacionalnega inštituta za javno zdravje RS (2021, str. 200–201) so med drugim raziskovali kako se starši šoloobveznih otrok spoprijemajo z zaznano stisko ter katere vire psihosocialne podpore si ljudje še želijo in menijo, da bi jim pomagali pri spoprijemanju s stisko. Večina staršev, ki imajo šoloobvezne otroke, je zatrdila, da ni potrebovala psihološke podpore, od 26 odstotkov, ki bi potrebovali psihološko podporo, pa jih 16 odstotkov ni iskalo pomoči. Večino podpore starši šoloobveznih otrok poiščejo pri družinskih članih, prijateljih, sosedih ali znancih, kot vir pomoči pa staršem predstavlja pogovor s temi osebami.

1.3. Vloga socialnega dela

Čas pandemije je še posebno izpostavil že obstoječe socialne in zdravstvene neenakosti ter pomanjkanja v storitvah. Ljudje, ki so bili že prej izpostavljeni ranljivim okoliščinam, so se znašli v še večji revščini, brezposelnosti, stresu, bolezni ali zmanjšanih možnostih do virov in storitev. Takšne razmere od socialnega dela zahtevajo še večjo kreativnost in obvezo do dela. Potrebno je ponovno premisliti, kako v takšnih razmerah in pogojih vnesti vrednote ter načela socialnega dela pri samem delu (International Federation of Social Workers, 2020b, str. 15). Strokovni delavci menijo, da največja grožnja družbi ni virus sam po sebi, temveč širše posledice, ki jih prinaša posameznikom, družinam, skupnostim in celotni družbi (International Federation of Social Workers, 2020c, str. 4).

Videmšek (2011, str. 217) meni, da je socialno delo stroka, ki se kot eno temeljnih načel delovanja zavzema za socialno pravičnost. Ta se nanaša na spoznanje, da so družbene neenakosti posledica strukturnih značilnosti in ne individualne izbire. Pri Mednarodni organizaciji socialnih delavk in delavcev zapisujejo, da gre pri socialnem delu za poklic, pri katerem se strokovni delavci zavzemajo za človekove pravice in socialno pravičnost. Etične dileme so pri socialnem delu pričakovane, saj se strokovni delavci srečujejo s težkimi življenjskimi okoliščinami uporabnikov. Strokovni delavci morajo pri svojem delu z uporabo različnih metod in pristopov v odnosu z uporabniki sprejemati odločitve, ki so povezane s pravicami, odgovornostmi, škodo ter koristmi uporabnikov (International Federation of Social Workers, 2020b, str. 4). Tudi Sobočan (2021, str. 111) pravi, da so etične dileme stalnica v praksi socialnega dela zato, ker potrebe uporabnikov in uporabnic presegajo vire, ki jih ima na voljo socialno delo. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 19) menita, da je za razvoj znanosti socialnega dela ključno raziskovanje procesov pomoči, torej kako izvajamo socialno delo, kaj je posebno in kaj je drugače v procesih pomoči v primerjavi z drugimi pomagajočimi poklici.

Predmet socialnega dela je soustvarjanje rešitev za kompleksne psihosocialne probleme in so procesi soustvarjanja pomoči ter podpore na vseh ravneh življenja, kot pravi Čačinovič Vogrinčič (2018, str. 21) Nadaljuje, da je znanstveno delo socialnega dela vedno zajemalo dva kompleksna delovna sklopa. V prvega sodi raziskovanje značilnosti družbenih problemov, družbenega razvoja in značilnosti psihosocialnih problemov ljudi, obstoječih družbenih institucij, socialne politike, torej tudi značilnosti pravnega reda. Za razvoj znanosti

socialnega dela pa je ključen drugi sklop, kjer gre za raziskovanje procesov pomoči, kako definiramo pomoč v socialnem delu, kaj je posebnost in edinstvenost procesov pomoči socialnega dela. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 37) pravita, da koncept soustvarjanja v jeziku socialnega dela, postavi v središče tako odnos kot proces, v katerem smo socialni delavci spoštljivi in odgovorni zavezniki ljudi, ki so strokovnjaki na podlagi osebnih izkušenj. Izkušnja človekovega dostojanstva mora biti del procesa pomoči. To po mnenju Čačinovič Vogrinčič (2018, str. 21) pomeni, da je delež in dolžnost socialnega dela vzpostavljanje in varovanje procesov podpore in pomoči na način, da je spoštljiv in odgovoren zaveznik vseh, še posebej pa je pomembna socialno delovna opora družini in opora družine otroku. Pomembno je tudi socialno delo v šoli, ki prispeva k temu, da se stiske in neuspehi, ki jih povzročijo revščina, neprijazno socialno okolje, pritiski in zahteve šole ali nemoč družine, rešujejo tam, kjer so ključni viri pomoči v okolju. Gre za v procesu socialnega dela soustvarjene spremembe, ki sežejo od dela z družino do sodelovanja z učitelji za nove oblike pomoči v razredu. Raziskave kažejo, da se tudi vedno več otrok in njihovih družin sooča s socialnimi stiskami in nemočjo družine, da otrokom učinkovito pomaga pri učenju. Tudi Buljan Flander idr. (2020, str. 5) menijo, da je odgovornost družbe omogočiti ustrezno pomoč otrokom in družinam, kadar družina sama nima dovolj zmožnosti, da bi sama razrešila težave in stiske, s katerimi se soočajo. Knorr (2020, str. 136) navaja, da morajo biti delavci pomagajočih poklicev dovolj opolnomočeni in imeti dovolj znanja nadaljevati pomagati in raziskati še druge načine, ki bodo pripomogle podpori družine v socialni izolaciji, še posebej bolj ranljivim skupinam ljudi.

1.3.1. Sodelovalno socialno delo z družinami

Predmet socialnega dela z družinami Čačinovič Vogrinčič (2016, str. 23) definira kot soustvarjanje pomoči in podpore družini, pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov. Vzpostavljeni delovni odnos zagotavlja instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev tako, da se v procesu sodelovanja mobilizira moč družine same. Socialno delo z družinami delamo kot izvorni delovni projekt pomoči, ki ga soustvarimo, da bi udeleženi v problemu postali udeleženi v rešitvi. V središču so procesi pomoči in s tem paradigmatične spremembe, ki jih proces soustvarjanja omogoči. V odprtem prostoru za pogovor se povežejo člani družine, ki so strokovnjaki iz izkušenj, in socialne delavke, njihove spoštljive in odgovorne zaveznice. V delovnem odnosu je potrebno družino povabiti v delo na

dveh ravneh, prva raven je raven soustvarjanja rešitev (gre za raven dela v delu pogovora, ki je usmerjen v rešitev problema) in druga raven, ki zajame tudi družinsko dinamiko oziroma spremembe za več razvidnosti v družini. Danes imamo izdelane teoretične koncepte, doktrino in metode socialnega dela z družinami. Ključni koncepti, ki zagotavljajo strokovno kompetentno delo, so koncept soustvarjanja, koncept delovnega odnosa, koncept individualnega delovnega projekta pomoči in koncept dela z družino na dveh ravneh. Temu avtorica dodaja še jezik socialnega dela, avtonomni jezik stroke, ki ubesedi procese socialnega dela, in ravnanje s perspektive moči. Tudi Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 56) pravita, da moramo družino nagovoriti na dveh ravneh. Prva je raven mobilizacije, raven oblikovanja rešitve znotraj instrumentalne definicije problema, na drugi ravni pa nagovorimo družinsko dinamiko. Tema sodelovanja torej niso več samo rešitve in delež posameznega družinskega člana v njih, temveč tudi za razvidnost načrtov v družini in razvidnost družinske resničnosti, kot jo lahko ubesedimo. Delo na drugi ravni je delo v delovnem odnosu, ki povabi družino v soraziskovanje notranjosti družinske skupine, značilnosti reševanja konfliktov in s tem soustvarjanja sprememb, ki jih družinski člani potrebujejo. Mešl (2013, str. 358) pravi, da sodobni koncepti socialnega dela preprečujejo in odpravljajo naučeno nemoč in krepijo odpornost. Nemoči se posameznik nauči, ko mu v poskusih, da bi spremenil situacijo, ne uspe, ta občutek pa se pogosto razširi na prihodnje dogodke, ki se lahko povsem razlikujejo od izhodiščnega. Avtorica nadaljuje, da sodobni koncepti socialnega dela preprečujejo, odpravljajo naučeno nemoč in večajo odpornost na dveh ravneh delovanja. Na prvi ravni gre za temeljno izkušnja odnosa. Ob tem v socialnem delu vzpostavimo delovni odnos, ki omogoča pogovor, v katerem se zgodi raziskovanje, sooblikovanje dobrih izidov. Čačinovič Vogrinčič (2011, str. 22) pravi, da je edini način za prepoznavanje in odkrivanje lastne moči, dialog in sodelovanje, srečanje in soočenje, kar je največ, kar lahko damo človeku. Gre za pogovor v odnosu, ki omogoča udeležnost, soustvarjanje. Po Mešl (2013, str. 358–359) sledi delo na instrumentalni definiciji problema in soustvarjanje rešitev. Izkušnja sodelovanja, občutek smiselnosti in občutek vpliva na izide povečuje posameznikovo moč. Na drugi ravni delovanja socialnega dela pa gre za razvidnost človekovega življenja, razvidnost odnosov, ki jih vzpostavlja z družino in drugimi pomembnimi ljudmi v življenju. Na tej ravni pogovor poteka v smeri potrebnih sprememb na odnosni ravni, o tem kaj je potrebno spremeniti in tudi o tem, kaj je vredno ohraniti. Več razvidnosti pomeni več priložnosti, da raziščemo komunikacijske vzorce, vloge, pravila, prepričanja, načine reševanja konfliktov v družini. Gre tudi za priložnost raziskati, kakšne spremembe potrebujemo, da nam bo v življenju dobro, da

bo imel posameznik ali družina več moči za spoprijemanje s problemi. V socialnem delu na drugi ravni podpiramo družine, da lahko razvijejo take načine komunikacije, oblikujejo tako organizacijsko strukturo, izberejo take vloge, s katerimi bodo krepili odpornost in se bodo lahko spoprijeli z življenjskimi izzivi. Čačinovič Vogrinčič (2016, str. 22) pravi, da socialno delo z družinami zajame vso pluralnost družinskih oblik in procesov preoblikovanja ter spreminjanja družinskega življenja. Pridruži se družini, kakor je družina definirala samo sebe. Družina kljub vsemu ostaja pomembna skupnost v življenju ljudi, spremembe v družini pa prej govorijo o ustvarjanju novih oblik življenja v njih, kot o krizi in koncu družine. Socialna delavka mora v soustvarjalni proces povezati vse, ki so lahko udeleženi pri spremembi, ki jih družina potrebuje, da bi lahko sprejela številne izzive, rešila stiske in uresničila svoje možnosti. V procesu pomoči pri socialnem delu z družinami gre za raziskovanje in soustvarjanje dobrih izidov za vse udeležene v rešitvi, delamo z družino in z njenimi člani. Cilj socialnega dela z družino je raziskovanje in soustvarjanje boljših pogojev za življenje posameznika v družini ali zunaj nje, oziroma podpora družini, da se kot skupnost ohrani, preoblikuje ali razide.

Koncept delovnega odnosa se je oblikoval za socialno delo, kot pravi Čačinovič Vogrinčič (2011, str. 16). Pomeni, da se odnos med socialno delavko in uporabnico definira kot delovni odnos, ki je opora socialni delavki za začetek pogovor, ki omogoča raziskovanje in sooblikovanje dobrih izidov. Delovni odnos uporabnike in socialne delavce opredeli kot soustvarjalce v skupnem projektu, v katerem imajo vsi nalogo, da soustvarijo deleže v rešitvi. Delovni odnos hkrati omogoča, da se ustvarjanje rešitev za kompleksne probleme ljudi zastavi kot izvorni delovni projekt. V središču soustvarjanja želenih izidov in družinske razvidnosti so procesi podpore in pomoči na način soustvarjanja, kot izpostavljata tudi Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 16–17). Soustvarjanje družinske razvidnosti poudari pomen vednosti o družinski resničnosti za spremembe, ki jih družina potrebuje. Pomoč se soustvari v delovnem odnosu in je ključna za razumevanje procesov podpore in pomoči v socialnem delu, hkrati se gradi iz instrumentalne definicije problema in se ubesedi v ustvarjanju rešitev. Ko vsak družinski član izpostavi svojo instrumentalno definicijo problemske situacije v formulaciji lastnega prispevka v delovnem procesu, s tem že ubesedi potrebne spremembe, ki jih družina potrebuje znotraj kot odgovor na vprašanje, kakšne spremembe v odnosih so potrebne, da bi se želeni izid lahko soustvaril. Gre za soustvarjeno delo, kadar družinska dinamika (vloge, pravila, hierarhija ipd.) vpliva na uresničljivo. V procesu pomoči z družino gre tudi za

razvidnost načrtov v družini in za razvidnost družinske resničnosti, ki jo lahko ubesedimo ter podelimo. Definicija pomoči ni dana vnaprej, temveč sodi k ustvarjalni negotovosti procesov socialnega dela. Socialno delo z družino je usmerjeno k rešitvi, proces pomoči pa je proces ustvarjanja rešitev. Pridružimo se družini v skupnosti, zato vsako sodelovanje z družino prinaša med socialno delavko in družinske člane kompleksen psihosocialen problem ter preplet odnosnih in individualnih nalog v določeni fazi družinskega življenjskega poteka, z izkušnjo življenja v edinstveni družinski skupini. S spoštovanjem do kompleksnosti odpiramo tudi prostor za družinsko resničnost, povezano s kulturnim in družbenim kontekstom družine. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 87–88) dobre izide za družino opišeta, da ima družina v temelju pozitivne, prijateljske odnose, člani družine pa zmorejo stopnjo čustvene neodvisnosti, ki ji omogoča tako intimnost kot ločenost ter olajša prehajanje med obema. Za strukturo družine je značilno, da sta starša v močni in enakopravni koaliciji, pripravljena, da se odločita sama, če je to potrebno, vendar se prej posvetujeta z otroki. Komunikacija v družini je svobodna in odprta, temelji na otrokovem vedenju, da ni nesprejemljivih in prepovedanih čustev. To ustvari občutek svobode, veselja in dobre volje. Družina ima tudi sposobnost, da zazna svet zelo jasno, saj smejo člani sprejeti lastna čustva in jih zato ni potrebno projicirati na druge. Dobre rešitve problemov družin so odvisne od spreminjanja v družini, podpirajo jih proces odkrivanja dobrega, nove izkušnje v odnosih bližine, ki ne zahtevajo žrtve.

Izvorni delovni projekti pomoči so projekti sprememb, tudi majhnih, tako drobnih, da so komaj opazne. Tudi najmanjša pozitivna razlika sproži odziv in okolje se začne spreminjati, to pa lahko spodbudi še večjo razliko. Raziskovanje sprememb in delovni pogovori o njih so pomemben del soustvarjalnega procesa. Že samo govor o zelenih izidih v instrumentalni definiciji problema ubesedi pričakovane spremembe, a ta zavesten premik od govora o problemu h govoru o rešitvah zahteva odločitve, napor in prakso. Raziskovanje oziroma odkrivanje pomeni ugotoviti skupaj, kje je težava, kateri viri in rešitve so morda že na voljo. Spreminjanje v delovnem odnosu je načrtovanje prvih korakov in opredeljevanje dobrih izidov. Spreminjanje govori o upanju za prihodnost, o rasti, o tveganju novih možnosti (Čačinovič Vogrinčič, 2011, str. 24–25). Šugman Bohinc (2011, str. 40–41) pravi, da spreminjanje vzorcev pri človeku spodbujajo parametri nadzora v notranjosti organizma. Ljudje namreč vsak čutni dražljaj, naj prihaja iz našega fizikalnega ali družbenega okolja ali iz našega telesa, individualno in socialno interpretiramo kot informacijo, torej kot pomen

konkretnega signala, pri čemer ima pomembno vlogo aktualno izhodiščno stanje organizma. S tem avtorica misli predvsem na pretekle izkušnje, znanja, potrebe, pričakovanja in čustva. Zagovorniki socialnega konstrukcionizma pri tem poudarjajo tudi širše družbene, ekonomske, politične in kulturne dejavnike, ki pomembno vplivajo na to, kako posamezniki in družine interpretirajo stvarnost. Avtorica pravi, da je vloga socialnih delavcev soustvarjanje okolja, konteksta, pogojev, v katerih se bodo naši sogovorniki lahko spontano začeli spreminjati, in ki bodo dovolj spodbudni za naše sogovornike, da bodo lahko tvegali premik v neznano. Mešl in Kodele (2016b, str. 109–110) pravita, da je ravno današnji izziv za prakso in znanost socialnega dela, kako spodbujati okoliščine za razvoj in utrjevanje novih praks, temelječih na sodobni doktrini socialnega dela. Izkušnje sodelovanja s socialnimi delavkami v različnih kontekstih potrjujejo, da prepoznavajo pomen premika k sodelovalnim procesom podpore in pomoči ter da so ta teoretska izhodišča privzele. Potrebno je soustvariti prakso, iz katere bo razvidno, da je sodelovalna paradigma tudi paradigma v uporabi. V skladu z razumevanjem izhodišč sodelovalnega socialnega dela je pomembno preseči ločevanje delovanja na mikro, mezo in makro ravni ter iskati priložnosti v sodelovalnem dialogu vseh udeleženi v snovanju stroke in znanosti socialnega dela, saj te tri ravni delovanja ne moremo nikoli zares ločiti. Torej mora biti socialna delavka spoštljiva in odgovorna zaveznica strokovnjakov na podlagi lastnih izkušenj ter v delovnem odnosu soustvarjanja in v izvirnem delovnem projektu pomoči, v sodelovanju z vsemi udeleženi, uvajati zelene spremembe za več socialne moči, za preseganje socialne izključenosti, za dostojno življenje vsakega človeka. Paradigmatski premik k socialnemu konstrukcionizmu je korenito spremenil razumevanje procesov podpore in pomoči ter omogoča razvijanje sodelovalnega socialnega dela, v katerem strokovnjaka kot nekoga, ki ve, kaj je za človeka dobra rešitev, in uporabnika, ki naj bi strokovnjakove nasvete upošteval, nadomesti občutljivo skupno raziskovanje sogovornikov, udeleženi v procesu soustvarjanja zelenih izidov. V sodelovalnem socialnem delu izhajamo iz teoretskih izhodišč narativnih pristopov in k rešitvi usmerjene terapije kot podlage za skupno raziskovanje pomenov in lahko omogočimo nove izkušnje spoštovanja, dostojanstva, upoštevanja in krepimo moč sogovornikov. Razumemo tudi pomen odnosa, s katerim začnemo pogovor s človekom. Anderson (2007, str. 40) hkrati predstavi pomembna izhodišča, kako povabiti ljudi v sodelovalni dialog oziroma pogovor in kako ga ohranjati. Tudi Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 61) povzemata te poudarke kot oporo za soustvarjalne pogovore v socialnem delu z družino:

- Poslušaj, sliši in govori *spoštljivo*. (Spoštovanje je dejavnost, ki jo kažemo v odnosu in ni individualna notranja značilnost. Spoštovanje je imeti in pokazati obzirnost ter upoštevati vrednost drugega. Pokažemo ga z odnosom, tonom, gibi, besedami.)
- Poslušaj, sliši in govori *kot učenec*. (Bodi radoveden, pokaži zanimanje za drugega, resnično moraš verjeti, da se lahko nekaj naučiš od sogovornika. Poslušaj in se odzovi tako, da pokažeš zanimanje za to, kar druga oseba pripoveduje – njene izkušnje, njene besede, čustva, ipd.)
- Poslušaj, sliši in govori, *da bi razumel. Ne razumi prehitro*. (Zavedaj se, da razumevanje ni nikoli končano. Bodi zadržan do tega, kar misliš, da bi lahko vedel. Vednost moti dialog, lahko pomeni tudi tveganje za vzdrževanje ali večanje razlike v moči.)
- *Skrbno* poslušaj, sliši in govori. *Odmori so pomembni*. (Vzemi si čas, preden začneš govoriti. Daj drugi osebi čas, da konča, sebi pa čas za razmišljanje o tem, kaj želiš reči in kako želiš to reči.)
- Poslušaj, sliši in govori *naravno*. (Poslušati, slišati in govoriti so dejavnosti in procesi, ki potekajo v odnosu. Če zmanjšamo kompleksnost dialoga tako, da ga zreduciramo na tehnike, tvegamo izgubo ali zmoto naših naravnih družbenih in konverzacijskih sposobnosti.)

Modele pogovorov, ki so prevedeni v kontekst socialnega dela in omogočajo oporo za socialnodelavno ravnanje, predstavlja Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 59). Nanje se lahko socialna delavka opre in zagotovi sebi in sogovornikom razvidno strukturo poteka pogovora.

- Prvi pogovor z družino (Halm Stierlin)

Socialna delavka, ki je udeležena opazovalka, ima nalogo pogovor strukturirati v smeri zelenih razpletov. Izjemno pomembno je, da socialna delavka za tem, kar je moteče in boleče, za nemočjo odkrije moč družine, vire energije, že oblikovane poskuse za spreminjanje. V tem konceptu je socialna delavka aktivna režiserka, ki je stvarno udeležena v konfrontacijah in ki tudi prevzema svoj delež odgovornosti zanje. Tak pogovor ima tri faze, ki so jasno opredeljene. Prva faza je na začetku namenjena pozdravu, predstavljanju in klepetu, sledi pa sklenitev dogovora o sodelovanju in vzpostavljanje delovnega odnosa. V tej fazi gre torej za nekakšno ogrevanje, ki vodi v začetek pogovora, vzpostavljanje delovnega odnosa, ki mora

biti jasno ubesedeno. V tej fazi se družini pridružimo, da družinski člani ubesedijo instrumentalno definicijo problema, kaj bi družinski člani radi spremenili. V drugi fazi gre za zbiranje gradiva, oblikovanje instrumentalne definicije problema, raziskovanje rešitev in raziskovanje virov moči. V tej fazi gre za dogajanje družine tukaj in zdaj, delamo na obeh ravneh, ravni mobilizacije in oblikovanju možnih dobrih rešitev in na raziskovanju sprememb, ki jih družina potrebuje ter več razvidnosti za te spremembe. V tej fazi raziskujemo tudi vloge, pravila, hierarhijo moči, ki omogočajo spremembe v družini, torej značilnosti družine in hkrati prehojeno pot družine, spremembe, ki so jih že oblikovali. Sledi tretja faza pogovora, v kateri gre za zaključevanje in sprejemanje dogovora o nadaljevalnem delu. Osredotočimo se na vprašanje o uresničljivem in kaj je potrebno, da bi stopili na pot reševanja težav. Socialna delavka povzame delovni proces, hkrati pa se določijo konkretne naloge za nadaljevanje dela. Vse tri faze pogovora so enako potrebne, dobro je, da jih pogovor z družino vsakokrat vsebuje. (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 63–68)

- Pogovor, ki pripomore k temu, da družina sama sebe bolje razume (Eugene Heimler)

Pogovor je strukturiran tako, da pripomore k boljšemu razumevanju in samorazumevanju sogovornika, udeleženih v problemu (družine), k njihovi jasni formulaciji lastnih ciljev in odkrivanju lastne moči za njihovo uresničitev. V njegovem konceptu izstopa element povzemanja kot ključno varovalo, da ostanemo pridruženi sogovorniku. Naloga socialne delavke je poslušanje z empatijo in večkratno povzemanje opisanega problema sogovornika, da bi jasno izluščila temeljno sporočilo. Ko sogovornik korigira povedano, pomeni, da se je aktivno vključil v skupno delo. Sogovornik se tako nauči kratko in jasno formulirati svoje izjave, s tem pa se začne proces samoopazovanja, ki je pomembno, da se poveže s svojo močjo in nemočjo. Sledi razprava o možnih rešitvah in mobilizacija moči za konkretno akcijo. (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, 68–69)

- V soustvarjanje rešitev usmerjen pogovor

V procesih pomoči pri reševanju kompleksnih socialnih problemov je v središču raziskovanje rešitev, možnih sprememb za dobre izide. Pri delu z družino se pogosto znajdemo v situaciji, ko smo ustvarili dogovor o izidih, pa rešitve še vedno ni. To pomeni, da moramo najprej delati na razvidni komunikaciji in se šele potem ukvarjati z zastavljeno rešitvijo. Včasih pa niti to ni dovolj, zato moramo raziskovati in ubesediti odnose. Šele, ko se odnosi toliko

spremenijo, da je ukvarjanje z rešitvijo možno, lahko delo nadaljujemo. Gre za delo na drugi ravni. (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 70). Mešl (2018, str. 92) pravi, da ko izhajamo iz k rešitvi usmerjenega pristopa, ne rešujemo problemov, ampak ustvarjamo rešitve. K rešitvi usmerjen pristop izhaja iz novega načina razmišljanja, drugačnega poslušanja, drugačnega postavljanja vprašanj in odzivanja na to, kar sogovornik pripoveduje. Izhaja iz perspektive moči, iz prepričanj, da ima sogovornik neodtujljive sposobnosti, vire, moč za okrevanje in spreminjanje samega sebe. V središču modela so viri moči in kompetence sogovornika. Odgovornost strokovnjaka je, da ustvari ozračje za spremembo, še posebej za spremembo vedenja po srečanju.

- V nadaljevanje pogovora usmerjen pogovor

Velikokrat socialna delavka in uporabnik potrebujeta zelo veliko časa, da stik vzpostavita. Človek, ki ima ponavljajoče se izkušnje razvrednotenja, nespoštovanja in ponižanja, potrebuje najprej varen prostor za novo učenje in nove izkušnje. Tako so nove izkušnje, ki jih uporabnik dobi v pogovoru, ravno najboljši možen izid pogovora, ki je vedno znova tako ustvarjen, da se lahko nadaljuje. (Čačinovič Vogrinčič in Mešl, 2019, str. 71)

Mešl in Kodele (2016a, str. 42–45) se pri sodelovanju z družinami s številnimi izzivi navezujeta na vzdržanje negotovosti soustvarjanja, ki pred socialno delavko vedno znova postavi težavo neposedovanja vnaprejšnjih odgovorov o dobrih rešitvah za sočloveka. Raziskovanje se mora v praksi zgoditi skupaj z ljudmi. Sodelovalni procesi odpirajo nove priložnosti za socialno delo, prav sodelovalno partnerstvo pa je tudi za družine s številnimi izzivi nova izkušnja sodelovanja. Avtorici nadaljujeta, da je družinam s številnimi stiskami pogosto skupno to, da družina prejema pomoč različnih strokovnjakov, ki sodelujejo z družino le na posameznem področju (npr. finančna stiska, stanovanjska stiska, razveza, rejništvo, nasilje), ob tem pa pravita, da je za ljudi, ki se srečujejo s številnimi stresi, lahko sicer izkušnja poglobljene pomoči na enem področju dobrodošla, a se v praksi mnogokrat zgodi, da je zaradi tega pomoč preveč razdrobljena. Tako se lahko zgodi, da je družina preobremenjena z raznoliko pomočjo, želenih sprememb pa ni, saj je vsak strokovni delavec usmerjen predvsem k reševanju dela problema, preko katerega je vstopil v sodelovanje z družino. Cilj sodelovanja z družino v socialnem delu je krepitev moči družinskih članov, da bi lahko tudi v prihodnosti oblikovali svojo pot želenih izidov brez pomoči strokovnih služb. Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 131–133) o tem pravita, da se vse prevečkrat socialno

delo konča, ko bi se moralo šele zares začeti. Dogovorjene želene spremembe ali zahteve po spremembah na različnih področjih življenja družine so zares šele začetek dela, saj se mora socialno delo nadaljevati v podporo ljudem, da bodo spremembe lahko dosegli. Avtorici pravita, da cilj socialnega dela z družinami nikoli ni varovanje družine za vsako ceno, temveč odkrivanje boljših razmer za življenje posameznika v družini ali zunaj nje oziroma podpora družini, da se kot skupnost ohrani, preoblikuje ali razide.

V času pandemije COVID-19 se je veliko zagotavljanja podpore in pomoči preusmerilo tudi na telefonsko svetovanje. Ob tem Buljan Flander idr. (2020, str. 9–10) povzemajo osnovna načela in smernice vsakega svetovalnega pogovora, ki jih izpostavljam, saj se v veliki meri povezujejo z načeli socialnega dela. Avtorji kot osnovna načela in smernice vsakega svetovalnega pogovora navajajo:

- Zaupati klicatelju (Svetovalec raziskuje potrebe uporabnika, njegov pogled na situacijo in rešitev, ki je zanj najboljša. Svetovalec ne poseduje resnice.).
- Ne obsojati klicatelja (Pomembno je, da svetovalec izrazi skrb in uporabnika sprejme takšnega, kot je. Svetovalčev vrednostni sistem ne sme vplivati na odnos s klicateljem, prav tako se mora svetovalec vzdržati usmeritvenih komentarjev k določeni odločitvi.).
- Pomagati klicatelju, da poišče svojo rešitev za težavo (Naloga svetovalca je pomagati klicatelju, da razčleni situacijo in bolje razume svoje potrebe, želje in cilje, prav tako pa ga opogumljati, da najde različne možnosti za reševanje situacije in ga spodbujati k ukrepanju. Klicatelja je potrebno opolnomočiti, da težave sprejme in se z njimi sooči, ne da bi mu svetovalec ponudil nasvete ali rešitve.).
- Ne delati namesto klicatelja (Svetovalec mora klicatelja opolnomočiti, da sam sprejme rešitev za težavo, namesto da mu pove, kaj mora storiti. Pomembno je zavedanje, da je klicatelj sam odgovoren za spremembe, iskanje in izvedbo rešitve za svojo težavo, in ne svetovalec.).
- Poslušati, ne predavati in moralizirati (Svetovalec mora biti pripravljen poslušati in ne poučevati. Na začetku se lahko pojavi pomanjkanje zaupanja, kar lahko izgine, če svetovalec pokaže resnično skrb in empatijo do klicatelja.).

- Ne obljubljeni (Naloga svetovalca je, da v klicatelju vzbudi upanje, da je težava rešljiva. Kljub temu ne sme dajati lažnega upanja, obljub ali zagotovil, saj ne ve, kako se bo situacija razvijala. Situacija se lahko izboljša ali poslabša.).
- Spoznati sebe (Vsak svetovalec se mora zavedati svojih prednosti in omejitev, pri čemer mora biti iskren do klicatelja. Pomembno vlogo pri spoznavanju samega sebe ima supervizija.).

1.3.2. Izzivi socialnega dela v času COVID-19

Z širjenjem virusa po svetu je že v marcu 2020 večina držav sledila modelu Kitajske z ustavitvijo javnega življenja in zapiranjem nenujnih dejavnosti. To je v mnogih državah vključevalo tudi socialno delo, saj so bili vodilni mnenja, da so potrebne samo rešitve, ki so vključevale zdravstvo. Po pozivanju socialnih delavcev, da temu ni tako, so vodilni spoznali, da ima tudi socialno delo ključen pomen pri reševanju posledic koronavirusa. Vseeno je socialno delo potekalo prilagojeno, bistvena sprememba je bila čim večji prenos dela preko uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije. To je v nekaterih primerih predstavljalo rešitev, v nekaterih pa različne težave (Truell, 2020, str. 7–8). Tudi International Federation of Social Workers (2020a, str. 2) navaja, da pandemija COVID-19 za socialne delavce predstavlja stiske za izvajanje profesionalnega dela. Ob tem opozarja, da se morajo socialni delavci zavedati tveganja, če se z uporabniki srečujejo osebno, saj se lahko okužijo s COVID-19 in okužbo tudi prenašajo. Za preprečitev tega morajo socialni delavci upoštevati zdravstvena navodila za preprečevanje širjenja okužbe COVID-19. Po mnenju International Federation of Social Workers (2020b, str. 9) je potrebno upoštevati, da so v času pandemije socialni delavci večkrat ujeti med svojimi potrebami in potrebami socialno izključenih ljudi. Čas krize na eni strani pogloblja stiske uporabnikov, po drugi strani pa omejuje možnosti in vire, s katerimi bi uporabnikom priskočili na pomoč. Istočasno so tudi socialni delavci izpostavljeni nestanovitnim razmeram glede zaposlitve, družinskim konfliktom, zdravja, ravno tako kot uporabniki.

Na spletni strani Skupnosti centrov za socialno delo (2021) najdemo obvestilo uporabnikom, v katerem je navedeno, da je vstop na center za socialno delo v skladu z ukrepi Vlade Republike Slovenije mogoč le v nujnih primerih in pod pogoji predhodnega kontaktiranja in dogovarjanja za termin osebnega obiska s strokovnimi delavkami, v kolikor pa so uporabniki nenajavljeni, je vstop na center za socialno delo možen v nujnih in neodložljivih primerih, ob

čemer je potrebno počakati na vstop na označenih mestih in upoštevanjem varnostne razdalje. Vstop je dovoljen samo zdravim osebam in osebam brez znakov okužb s COVID-19 ter z zaščitno masko, pred vstopom pa si je potrebno razkužiti roke. V primeru oddaje vlog ali druge dokumentacije je to potrebno oddati v poštni nabiralnik ob vhodnih vratih. Po Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (2010) centri za socialno delo odločajo o pravici do otroškega dodatka, denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka in državne štipendije. Buljan Flander idr. (2020, str. 7–8) pravijo, da je telefonsko svetovanje v aktualnem obdobju skoraj edini vir pomoči, kadar so ljudje vznemirjeni, saj telesni kontakt, ki sicer pomirja, postaja rizičen. Strokovni delavci se morajo temu prilagoditi. O težkih stvareh je včasih lažje govoriti preko telefona, vseeno pa strokovni delavci ne morejo videti položaja telesa sogovornika, z njim deliti očesnega kontakta in videti njegove reakcije, zato je pri pogovoru še posebej pomembno upoštevanje paraverbalnih znakov, kot so spremembe v barvi glasu, hitrost pripovedovanja, premori idr. Za razliko, kadar pogovor poteka v živo, se lahko strokovni delavec v neki meri pripravi na srečanje, posebno kadar gre za uporabnike, s katerimi je že sodeloval. Nasprotno pa mora biti v primeru telefonskega pogovora z osebami, s katerimi še ni sodeloval, pripravljen na nepredvidljive situacije, zato je pomembna maksimalna osredotočenost na paraverbalne znake, saj je pogosta samo eno priložnost za pogovor. Vseeno raziskovanja na področju telefonskega svetovanja in izkušenj različnih linij za pomoč potrjujejo, da tako odrasli kot otroci raje govorijo z nekom brez obraza in imena, torej z osebo, ki je ne poznajo. Povedali so, da so o občutkih sramu, strahu in bolečine lažje zmogli govoriti preko brezplačne zaupne telefonske linije pomoči, kjer so lahko ostali anonimni. International Federation of Social Workers (2020b, str. 8) navaja, da je uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije na nekaterih področjih socialnega dela že zelo pogosta, čeprav socialno delo prvenstveno deluje z osebnim stikom. Med pandemijo, ko je osebni stik z uporabniki omejen, pa je omenjena tehnologija ena izmed rešitev za zamenjavo osebnega stika. Vseeno se ob tem pojavljajo različne težave. V času od 6. do 18. maja 2020 je bila izvedena mednarodna študija o etičnih izzivih, s katerimi so bili soočeni socialni delavci v času prve epidemije COVID-19, ki jih navaja Banks idr. (2020, str. 6–17). Socialni delavci so izpostavili naslednje specifične težave:

- Vzpostavljanje in ohranjanje zaupnega in empatičnega odnosa preko uporabe IKT, še posebej z uporabniki, ki prvič zaprosijo za pomoč. Tudi v primeru osebnega stika, z

uporabo obrazne maske in zagotavljanje medsebojne fizične razdalje, je težje razbrati neverbalno komunikacijo in pokazati empatijo.

- Uporabniki, ki nimajo dostopa do IKT ali z njo ne znajo upravljati, do storitev socialnega dela ne morejo dostopati. Prav tako je pogovor preko IKT lahko slišan s strani drugih družinskih članov ali strokovnih delavcev, torej je težje vzpostaviti zasebnost.
- Težje ovrednotenje uporabnikovih potreb, življenjskih razmer ter nudenje pomoči brez obiska na terenu, v nasprotnem primeru pa tveganja glede lastnega zdravja.
- Dileme glede upoštevanja vladnih in organizacijskih navodil glede opravljanja dela ali upoštevanja lastnega prepričanja za zagotavljanje pomoči, kjer se navodila ne zdijo primerna.
- Prepoznavanje in spopadanje z lastnimi čustvi ter skrbjo zase, medtem ko delo poteka v stresnih razmerah. Težje je tudi vzpostavljanje meje med poslovnim in osebnim življenjem strokovnega delavca, še posebej, če ta dela od doma.

Sobočan (2021, str. 105) pravi, da je praksa socialnega dela neločljivo povezana z vsakokratnimi politično-ekonomskimi usmeritvami in procesi, prav tako s posameznimi odločitvami, ki nastajajo v politično-ekonomskem prostoru in povzročajo spremembe v družbi. Čeprav ima socialno delo poklicne vrednote in tudi specifični epistemološki okvir, ga zaznamujejo med drugim tudi zakonodaja, pravilniki, politične usmeritve ipd., ki ga sooblikujejo v aktualno prakso socialnega dela. Kot se strinjajo številni avtorji in avtorice s področja socialnega dela, ima velik učinek na prakso socialnega dela trenutni politično-ekonomski okvir. Šugman Bohinc (2016, str. 229) pravi, da potrebujemo raziskovanje, dopolnjeno refleksijo in obogatene spretnosti strokovnega ravnanja v kontekstu izobraževanja in prakse na področju upravno administrativnega in socialhopolitičnega in aktivističnega delovanja. Tudi ko gre za snovanje vizije nove socialne politike in ustrezne socialne zakonodaje ter za njeno izvrševanje oziroma udejanjanje v upravno administrativnih sistemih, omenjene dejavnosti vselej izvajajo konkretni ljudje. In vsako prizadevanje za spremembe obstoječih struktur na makro ravni kljub zelo reguliranim, birokratskim postopkom vedno poteka prek posameznikov in skupin, ki (se) odločajo o odgovoru na posamične izzive.

2. Formulacija problema

Pandemija COVID-19 je v naše življenje prinesla ogromno sprememb, na katere smo se morali prilagoditi. Starševstvo že pred epidemijo ni bila lahka naloga, ukrepi za preprečevanje širjenja novega koronavirusa, predvsem socialno distanciranje, šola na daljavo, delo od doma in spremembe na trgu dela, pa so še posebej spremenili družinsko življenje. Na družbene spremembe se različno strukturirane družine med seboj raznoliko odzovejo in prilagodijo, kar družinskim članom omogoča zagotavljanje svojih potreb, izpolnjevanje svojih nalog in prevzemanje različnih vlog. Pomemben dejavnik pri tem je komunikacija med družinskimi člani. Hkrati ima ob soočanju družin s številnimi stiskami tudi socialno delo pomembno vlogo pri zagotavljanju ustrezne podpore in pomoči, ravno z uporabo sodelovalnih pogovorov.

Poleg vseh strahov in občutka negotovosti o tem, kaj bo prinesel naslednji dan, sem opazila, da so v času pandemije COVID-19 v raziskavo zajeti starši šoloobveznih otrok soočeni s prevzemanjem dodatnih nalog in obremenitev, kar lahko privede do dodatnega stresa in specifičnih težav. Ker gre za zelo aktualno temo, želim dobiti vpogled v starševski vidik izkušenj, saj je tudi za socialno delo pomembno prepoznavanje takšnih problemov in zagotavljanje pomoči staršem, kadar je to potrebno.

Namen raziskave je preučiti, kako so ukrepi za zaježitev širjenja koronavirusa spremenili starševski vsakdan, kako se pandemija COVID-19 odraža na družinski dinamiki, kaj v raziskavo zajetim staršem predstavlja težave in kako se z njimi soočajo. Hkrati je namen raziskave preučiti, kaj sodelujočim staršem predstavlja oporo in varovalne dejavnike v času pandemije ter v primeru kakšnih težav sodelujoči starši šoloobveznih otrok poiščejo pomoč pri socialnih delavcih. S pomočjo raziskave bom dobila aktualnem vpogled v raziskavo zajetih staršev glede problematike, hkrati pa bodo pridobljene informacije prispevale k razvijanju dobrih praks dela in sprememb na področju socialnega dela.

Cilj raziskave je ugotoviti, s kakšnimi težavami se soočajo v raziskavo zajeti starši šoloobveznih otrok v času pandemije COVID-19, kako se s težavami spopadajo in kakšno podporo ter pomoč imajo zagotovljeno, tudi s strani socialnega dela. Same ugotovitve raziskave bodo pomoč pri razvijanju morebitnih boljših praks in sprememb tako na področju socialnega dela, kot tudi na državni ravni. Hkrati bodo ugotovitve raziskave v pomoč vsem

staršem šoloobveznih otrok, kot informacija, da so v sistemu socialnega dela slišani in kot taki uporabni za razvoj in napredek strokovnega dela.

2.1. Raziskovalna vprašanja

Z raziskavo bom poskušala odgovoriti na naslednja vprašanja:

- S katerimi ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa so starši šoloobveznih otrok seznanjeni in kako so se z njimi seznanili?
- Kako se ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa odražajo na družinskem vsakdanu?
- Kako se ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa konkretno odražajo na družinski dinamiki (komunikacija med starši in otroki, njihove naloge, vloge in potrebe)?
- Kaj staršem šoloobveznih otrok predstavlja stiske v času epidemije COVID-19, in kako se spoprijemajo z njimi?
- Kaj staršem šoloobveznih otrok predstavlja oporo, varovalne dejavnike ob spoprijemanju s stiskami v času pandemije COVID-19?
- V kakšnih primerih starši šoloobveznih otrok poiščejo pomoč pri socialnih delavkah?

Teze:

- Starši so se z ukrepi socialnega distanciranja, šolanja od doma in nošenjem zaščitne maske seznanili prvenstveno preko medijev.
- Starši in otroci so v času sprejetja ukrepov za preprečevanje širjenja koronavirusa ostajali doma.
- Starši med epidemijo COVID-19 z otroci komunicirajo več kot pred epidemijo.
- Starši imajo med epidemijo COVID-19 nalogo dodatnega spremljanja šolskega dela otrok, še posebej mlajših otrok.
- Staršem med epidemijo COVID-19 težave predstavlja motiviranje otrok pri delu za šolo.
- Staršem oporo med epidemijo COVID-19 predstavlja pogovor s partnerjem ali starši.
- Starši šoloobveznih otrok poiščejo pomoč pri socialnih delavcih v primeru uveljavljanja pravic iz javnih sredstev.

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Raziskavo o izzivih starševstvu v razmerah pandemije COVID-19 lahko ovrednotim kot kvalitativno, eksplorativno in empirično. Raziskovanje stvarnih problemov ljudi in njihov pogled na položaj predstavlja eno izmed načel kvalitativne metode raziskovanja, ki ga preko preučevanja starševske perspektive doživljanja izzivov v času kriznih razmer tudi upoštevam. Področje izzivov starševstvu v razmerah pandemije COVID-19 predstavlja aktualno problematiko, ki še ni bila dobro raziskana. Vstop na spoznavanje problematike, ki nam je neznan, predstavlja značilnost eksplorativne raziskave. Prav tako moje preučevanje ni obsegalo celotne populacije, ampak sem preučevanje omejila na manjše število primerov, kar po Blažu Mescu (2009) predstavlja eno izmed značilnosti eksplorativnih oziroma poizvedovalnih raziskav. Kot slednje sem gradivo v raziskavi zbirala s spraševanjem, zato lahko po Blažu Mescu (2009) svojo raziskavo ovrednotim kot izkustveno oziroma empirično.

3.2. Merski instrument

Za pridobivanje podatkov sem v raziskavi uporabila merski instrument, ki sem ga izdelala sama. Pri zbiranju podatkov sem kot pripomoček za zbiranje podatkov uporabila vprašalnik, ki je namenjen staršem otrok, ki so bili v času razglašene pandemije COVID-19 šoloobvezni.

Vprašalnik je sestavljen iz štirinajst ključnih vprašanj, ki si sledijo v zaporedju opisa družinske strukture do ukrepov za preprečevanje širjenja okužb z virusom SARS-CoV-2. Ob tem me zanima, s katerimi ukrepi so sodelujoči starši šoloobveznih otrok seznanjeni in kako so se z njimi seznanili, morebitne posledice in prilagoditve sprejetih ukrepov v družinskem vsakdanu, bolj podrobno na naloge, komunikacijo, vloge in potrebe v družini. Sledijo vprašanja, ki se navezujejo na specifične težave staršev, ob čemer me zanima tudi mnenje o vzroku težav in način spoprijemanja s težavami, varovalni dejavniki. Kot zadnje je vprašanje namenjeno opisu morebitnega sodelovanja staršev šoloobveznih otrok s socialnim delom v času epidemije.

3.3. Populacija in vzorčenje

Vzorec staršev šoloobveznih otrok sem pridobila na podlagi osebnih poznanstev, vzorec pa hkrati predstavljajo starši različnih oblik družin, za bolj reprezentativen vzorec sem vključila tudi starše obeh spolov. Na podlagi vsega tega sem dobila neslučajnostni, priročni vzorec, ki ga Blaž Mesec (2009) opredeljuje kot vzorec, ki je najbolj dostopen. Tako preučevana populacija in vzorec sta:

- Populacija sogovornic in sogovornikov so osebe, ki so imele v času prve ali druge razglašene epidemije COVID-19 (v časovni opredelitvi od 16. 3. 2020 do 31. 5. 2020 in od 31. 10. 2020 do 15.6.2021) najmanj enega šoloobveznega otroka na območju Republike Slovenije. Vzorec sestoji iz šest oseb, ki sem jih zaradi varovanja osebnih podatkov poimenovala s psevdonimi Anja, Brina, Cene, Darja, Eva in Franja.

3.4. Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo z metodo spraševanja, z uporabo delno strukturiranega intervjuja. Vnaprej sem pripravila vprašanja odprtega tipa, ostala sem tudi odprta za podvprašanja med pogovori, ki sem jih opravljala v mesecu marcu, aprilu in začetku meseca maja 2021. Najprej sem starše povabila k sodelovanju v raziskavi, tri sem kontaktirala preko telefona, tri pa osebno. Vsem sem predstavila temo magistrske naloge in namen njihovega sodelovanja v primeru privolitve. Zagotovila sem jim, da bo njihova identiteta ostala anonimna ter jih vprašala o pripravljenosti sodelovanja. Vsi so sodelovanje sprejeli, zato sem se z vsakim dogovorila za termin izvedbe intervjuja. Dogovorila sem se, da zapis pogovora vsakemu pošljem pred obdelavo podatkov, da lahko zapis sami pregledajo in po potrebi spremenijo. Intervjuje sem opravljala na različnih krajih, s petimi respondenti pri njih doma, z eno osebo pa v zasebnem lokalu. Intervjuji so potekali ob različnih urah, v povprečju eno uro.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Vsakemu zapisu pogovora sem dodala oznako in podatke, iz katerih je razvidno, kdo so. Osebe od A do F predstavljajo starše šoloobveznih otrok v času razglašene epidemije. Zapise pogovorov sem analizirala na kvalitativen način. S pomočjo programa Word sem v zapisih razčlenila in s črko ter številko označila enote kodiranja (npr. C49). Ustvarila sem tabelo s petimi stolpci. V prvi stolpec sem razvrstila številko izjave, v drugi stolpec sem kopirala

izjavo, ki sem ji v tretjem stolpcu določila pojem, v četrtem stolpcu kategorijo in v zadnjem stolpcu temo. Tako je nastala tabela za odprto kodiranje, prikazan je primer kodiranja ene izjave.

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
C49	kar pa je tudi finančni zalogaj.	Finance	Izzivi	Izzivi starševstva

Obdelavo podatkov sem nadaljevala z osnim kodiranjem, pri čemer sem najprej zapisala teme in v sklopu vsake teme uvrščala kategorije. V sklop vsake kategorije sem uvrstila pojme s številkami izjave. Na podlagi rezultatov osnega kodiranja sem oblikovala rezultate, ki odgovarjajo na zastavljena raziskovalna vprašanja. Obdelava podatkov je potekala maja 2021.

4. Rezultati

V tem poglavju sledi interpretacija rezultatov, ki so bili pridobljeni s pomočjo intervjujev. Opravila sem šest intervjujev s šestimi različnimi osebami, od tega je bilo pet žensk in en moški. Kakor so bila zastavljena vprašanja, sem tudi rezultate interpretirala tematsko.

4.1. Družinska struktura

Starši šoloobveznih otrok najpogosteje navajajo, da živijo v reorganiziranih družinah z enim ali dvema otrokoma, pri eni izmed intervjuvank pa gre za enostarševsko družino z dvema otrokoma, »ki [...] imata redne stike z očetom« (E3). Otroci intervjuvanih staršev najpogosteje obiskujejo »[...]peti razred« (B11) osnovne šole, dva otroka pa sta v času izvedbe intervjujev že obiskovala srednjo poklicno šolo.

Polovica intervjuvanih staršev živi v stanovanju, med drugim ena družina »[ž]ivi[...] v neprofitnem najemniškem« (E4) stanovanju. Dve družini, ki živita v hiši, skupaj s starimi starši otrok, živita »v svojem gospodinjstvu, ločeno od gospodinjstva [partnerjevih] staršev« (A4). V kar dveh primerih starši izpostavljajo težavo, ki se je pojavila sploh v času epidemije in izvajanja pouka ter športnih treningov na daljavo. Ena izmed staršev navaja: »[...] ob tem [...] je bil [...] problem prostorska stiska v stanovanju« (B55), druga je za razliko želela posebej »[...] izpostaviti, da ima [otrok] svojo sobo in računalnik, tako da je imel v času pouka svoj mir« (A26).

4.2. Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb

Vsi straši šoloobveznih otrok so se z ukrepi za preprečevanje širjenja okužb seznanili »[p]reko različnih medijev« (F8), nekateri »[...] tudi v službi« (C13). Vsi intervjuvani starši so navedli, da so seznanjeni z ukrepom »šolanj[a] od doma« (F11), najpogosteje pa so seznanjeni tudi z ukrepom »[...] socialnega distanciranja [...]« (B18), preventivnimi ukrepi nošenja zaščitnih mask in »razkuževanj[a] rok« (D8) ter različnimi spremembami na trgu dela. Ob tem so kar štiri intervjuvane osebe nekaj časa med razglašeno epidemijo bile »[...] na čakanju na delo« (B16), zaradi »zapiranj[a] gostinskih in drugih dejavnosti [...]« (E14). Od tega je ena intervjuvana oseba »po izteku pogodbe [...] ostala brez službe« (B17). Eden izmed staršev je

izpostavil, da sta v času epidemije »[...] oba z ženo ves čas hodila v službo, (C26) razen [on je] nekaj časa delal tudi od doma« (C27). V intervjujih je bil v dveh primerih izpostavljen tudi ukrep »[...] prekinit[ve] športnih treningov [...]« (B15), ki je povzročil spremembe v družinskem vsakdanu.

4.3. Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb

Intervjuvanka pravi, da so v družini »[s]ploh na začetku, ko nihče ni točno vedel, kaj [...] virus prinaša, [...] še bolj spremljali novice iz medijev glede koronavirusa (B21) in se tudi dosledno držali navodil in ukrepov« (B22). Večina intervjuvanih staršev meni, da so ukrepi preprečevanja širjenja okužb s COVID-19 spremenili družinski vsakdan, ob tem so se sklicevali predvsem na ukrep šolanja od doma, ukrep socialnega distanciranja in spremembe na trgu dela. Ob tem je intervjuvanka želela izpostaviti: »Potrebno [...] je tudi povedati, da so sprejeti ukrepi vplivali na naše počutje, posledično tudi na odnose« (A34). Nekateri starši so povedali, da so se v času veljavnosti ukrepov za preprečevanje širjenja okužb s COVID-19 »počutil[i] nesvobodno, saj nikamor nis[o] smeli iti (A35), nis[o] se počutil[i] sproščeno« (A36), ena izmed intervjuvank je izpostavila: »Mislim, da smo bili na začetku vsi bolj razdraženi, saj smo bili ves čas skupaj« (B51). Prav tako je eden izmed staršev opazil, da »[...] so bili včasih otroci čisto brez volje za karkoli bi lahko počeli zunaj (C46), saj so že tako morali biti zaprti večino dneva notri zaradi šole« (C47). Tekom intervjuja je ena izmed oseb celo izpostavila, da »[...] nikomur takšen način življenja ni ugajal« (A73), s čimer pa se ne strinja druga intervjuvanka, ki pravi: »[...] sedaj pa se je vse bolj umirilo, kar mi tudi zelo ugaja« (D49).

Največje spremembe v družinskem vsakdanu je povzročil ukrep šolanja od doma. Dve izmed intervjuvank sta izpostavile, da je bilo »[p]osebej v prvem valu epidemije [...] malce težje« (B38), saj so otroci potrebovali več pomoči pri dodatnem razlaganju šolske snovi, »[v] drugem valu epidemije [pa] je bilo boljše, saj [so otroci] prejel[i] vso razlago snovi, kot bi jo fizično v šoli« (F23). Ena izmed intervjuvank je opazila razliko pri otrocih s šolanjem na daljavo, saj se otroka »[...] nista naučila toliko, kot bi se fizično v šoli, čeprav drugače nimata težav pri pouku« (B37), druga oseba pa je razliko opazila predvsem pri prehodu otroka v srednjo šolo v drugem valu epidemije in povedala: »[...] sin [je] priznal, da težje razume snov, ki je predavana preko daljave, takoj je začel dobivati tudi slabše ocene« (A30.) Hkrati

se je soočala z zmedo, saj »[...]pouk tudi ni potekal točno ob urah, kot je potekal prej, ampak je potekal ob prilagojenih urah« (A40). Otrok je intervjuvani osebi ob tem tudi priznal, »[...] da je zaradi tega, ker snovi ne razume dobro, izgubil motivacijo za učenje (A31). Poskušala [ga je] motivirati, da se potruži, saj bo stvari moral znati za svoj poklic, zato naj si poskuša čim več stvari zapisati v zvezek, saj mu bo morda to pomagalo (A32), ampak za to ni bil motiviran« (A33). Polovica intervjuvanih staršev je povedala, da so bili učitelji v primeru težav vedno dostopni, organizirane so bile tudi govorilne ure in roditeljski sestanki preko Zoom-a ali Microsoft Teams-a. Otroka, ki obiskujeta srednjo šolo, nista izkazala potrebe po pomoči pri šolskem delu, prav tako je intervjuvana oseba dveh otrok opazila, da »[s]tarejši sin [njene] pomoči ni toliko potreboval, saj je že bolj samostojen in odgovoren« (F33). Intervjuvane osebe najmlajših otrok v raziskavi so izpostavile, da so morale posvetiti več časa dodatnemu razlaganju šolske snovi in tudi nalogam, »še posebej pri mlajšem sinu, saj še ni znal tako dobro brati« (B40). Dva intervjuvana starša otrok, ki obiskujeta višje razrede osnovne šole, pa sta izpostavila vključevanje staršev v izobraževanje otrok predvsem pri »pomoč[i] in pregled[ui] domačih nalog [...]« (C54) ali »[...] pri izdelavi izdelkov pri predmetu tehnike [...]« (F34).

Starši šoloobveznih otrok so izpostavljali, da so se v času veljavnosti ukrepov za preprečevanje širjenja okužb s COVID-19 zaradi več preživetega časa doma sorazmerno povečale njihove naloge, povezane z opravljanjem gospodinjskih opravil (kuhanje, čiščenje ipd.), ob tem pa so za določene naloge bili zadolženi tudi otroci, kot pravi ena izmed intervjuvanih oseb, »to s[o] se vedno dogovarjali sproti« (B46). Ena izmed intervjuvanih oseb je posebej izpostavila, da »[...] so bile [njene] glavne naloge povezane z vzgojo in skrbjo za hčerko in sina« (A48), največje spremembe v nalogah staršev pa se povezujejo predvsem z ukrepom šolanja od doma. Nekatere intervjuvane osebe izpostavljajo, da »s[o] sploh v prvem valu epidemije moral[e] dodatno razlagati učno snov [...]« (F22) »in potem opravljene naloge posredovati tudi učiteljici« (D36). Eden izmed staršev je celo izpostavil, da sta »[k]ot starša [...] morala še posebej na začetku, v prvem valu, otrokom pokazati in jih naučiti več stvari glede računalnikov, tudi naložiti kakšne programe, da so lahko sledili pouku (C31), sedaj pa stvari obvladajo [...], saj so jih tudi preko šole naučili uporabe računalnikov« (C32). Intervjuvana oseba, ki živi v enostarševski družini, je med pogovorom celo priznala: »Sinu, ki je že starejši, pa priznam, da sem mu še bolj naložila nekakšno varstvo sestre, kadar

sem popoldan v službi.« (E40) Prav tako je ena izmed intervjuvank »[...] morala v svoj vsakdan vključiti tudi službo in prevoz hčerke v in iz vrtca, saj del[a] s skrajšanim delovnim časom.« (A50)

Vsi starši šoloobveznih otrok so v intervjujih omenjali potrebo po druženju. Od tega je zgoj ena oseba omenila, da se je ta potreba po druženju s prijatelji zmanjšala v zameno za preživljanje skupnega časa v družini: *»[...] sama nimam več takih potreb po vsakodnevnem druženju s prijatelji« (D50), ampak mi več pomeni, da preživimo čas skupaj v družini« (D51),* ostalim staršem pa je druženja primanjkovalo. Ena intervjuvanka izpostavi: *»Na našem počutju se je sčasoma predvsem odražala potreba po druženju z bližnjimi« (B53),* s čimer se strinja tudi druga intervjuvanka, ki je povedala: *»Potrebe pa mislim, da so najbolj prišle do izraza glede druženja (E48), kot sem že omenila, kar se je videlo tudi na našem počutju« (E49).* Ena izmed intervjuvank je izpostavila, da je v času epidemije *»[p]ogrešala [...] osebne stike in sproščenost« (A38).* Mama dveh šoloobveznih otrok se je posebej navezala na potrebo po svobodi in potrebi po času za partnerstvo, ko je povedala: *»Vsekakor pa sem sama v nekih trenutkih čutila potrebo po svobodi, da lahko grem sama in tudi skupaj z otrokoma, kamor bi hoteli, npr. tudi na izlet, česar nam ukrepi niso dopuščali (B56). Vsekakor pa sem si včasih želela tudi nekaj več časa samo zase in za partnerja« (B57),* druga mama pa sprememb pri potrebah ni opazila: *»Same potrebe pa se v času epidemije niso dosti spremenile« (F35).*

Zgoj ena izmed intervjuvank je v svoji družini opazila spremembo na slabše pri komunikaciji v času epidemije in sprejetih ukrepov za preprečevanje širjenja okužb s COVID-19. Povedala je, da je komunikacije manj, sploh s sinom, saj se ta večino časa zadržuje v sobi, s partnerjem pa *»[...] hitreje pride[ta] do nesoglasij« (A58).* Ostali starši šoloobveznih otrok so navajali, da je v družini komunikacije več in je boljša, predvsem zaradi več preživetega skupnega časa, kot navaja intervjuvanka: *»[s]aj smo bili kot družina več časa skupaj, posledično smo tudi več komunicirali« (F29).* Oče treh osnovnošolskih otrok je izpostavil opažanje, *»[...] da so se [otroci] v času korone, ko se niso smeli toliko družiti z ostalimi in smo skupaj več hodili na sprehode, bolj izpovedali glede kakšnih osebnih težav, za katere predvidevam, da so jih prej povedali svojim prijateljem, za kar sem zelo vesel« (C35).* Nasprotno je ena izmed intervjuvank povedala, da se je *»[k]omunikacija [...] spremenila celo na boljše med otrokoma med sabo (E41), se pogovarjata več (E42) [...] Res pa je, da sta mogoče do mene postala*

malce bolj zaprta (E45), meni ne povesta več toliko, še posebej sin, sploh glede osebnih stvari» (E46).

Večina intervjuvanih staršev je povedalo, da se vloge v družini v času ukrepov za preprečevanje širjenja okužb s COVID-19 niso spremenile, dve intervjuvanki pa sta izpostavili, da sta v času prvega vala epidemije na nek način prevzeli tudi vlogo učiteljice svojima otrokoma. Ena intervjuvanka pravi: *»[R]azen v času prvega vala epidemije, ko sem kot omenjeno, morala dodatno razlagati učno snov mlajšemu sinu, lahko rečem, da sem v neki meri prevzela vlogo učiteljice« (F31)*, druga pa pravi: *»[P]o neki strani sem v začetku poleg vloge mame morala prevzeti tudi vlogo učiteljice, v drugem valu pa to ni bilo več tako potrebno« (B50)*. Tretja intervjuvanka je imela nasprotno občutke, saj je povedala: *»[S]ama ne morem reči, da sem pri sinu s šolanjem od doma prevzela vlogo učiteljice, saj to vlogo še vedno opravljajo učiteljice same« (D42)*, hkrati pa je povedala, da je v družini prevzela tudi novo *»[...]vlogo partnerke« (D45)*.

4.4. Prilagoditve ukrepom preprečevanja širjenja okužb

Intervjuvani straši šoloobveznih otrok so povedali, da so se ukrepom preprečevanja širjenja okužb s COVID-19 *»kar hitro prilagodili in s tem nis[o] imeli posebnih težav« (B44)*, s čimer se strinja tudi druga intervjuvanka: *»Vseeno pa s prilagajanjem na situacijo nismo imeli posebnih težav« (F37)*. Tretja intervjuvanka je celo izpostavila, da jim *»[k]onec koncev [...] ni preostalo drugega kot to, da se prilagodi[jo] ukrepom, ki so veljali« (A45)*, oče treh otrok pa ob tem omeni tudi svoje otroke: *»Otroci pa so že tudi kar odrasli in samostojni, razumejo celotno situacijo in glede [prilagajanja] niso imeli posebnih težav« (C28)*.

Družine so se ukrepom prilagodile predvsem z ostajanjem doma *»ter bili še bolj pozorni na [...] zdravje kot tudi zdravje bližnjih« (B23)*. Ob tem se *»[n]is[o] [...] družili z nikomer (B24), nis[o] hodili toliko v trgovino, kruh s[o] pekl[i] doma (B25), uporabljali [...] stopnice namesto dvigala v bloku (B26), več stvari [...] kupovali preko interneta ipd. (B27), ves čas [...] bil[i] doma z otro[ki] (B28)*. Ker ukrepi niso dopuščali, se v prvem valu epidemije tudi s partnerjem *nisva videla« (B32)*. Ena izmed intervjuvank je izpostavila: *»Partner, ki ima svoje podjetje, v času prve epidemije nekaj časa ni smel izvajati svoje dejavnosti (A19), sin pa se je tudi zaključeval osnovno šolo na daljavo (A20). Tako smo bili vsi naenkrat doma« (A21)*. Ob tem so v družini s tremi otroki preživeli več časa skupaj *»in s[o] se posledično več družili*

med sabo (C19), večkrat skupaj hodili na sprehode (C20), dekleta so več časa preživele v kuhinji in pekle pecivo« (C21). Obenem pa je ostajanje doma za nekatere tudi pomenilo manj stika s prijatelji, saj kot pravi ena izmed staršev: »[S prijateljicami] smo se v času epidemije vseeno manj pogovarjale (E74), saj mi enostavno stiki preko telefona ne pomenijo toliko« (E75), druga pa je izpostavila, da je stike z nekaterimi prijateljicami v času epidemije celo izgubila: »[Z] nekaterimi od njih pa sem sedaj čisto izgubila stike, saj se mi tudi komunikacija preko telefona ne zdi ista kot v živo« (D66). Oče treh otrok je povedal, da so otroci ostali v stiku s prijatelji preko spletnega druženja: »Med tem časom so ostali v stiku [s prijatelji] bolj kot ne samo preko telefonov, igrice (C43), kar se mi zdi, da ni enako« (C44). Glede na to, da osebno druženje v času veljavnosti ukrepov socialnega distanciranja ni bilo priporočljivo, je ena izmed intervjuvank povedala, da je bilo otrokoma dovoljeno »[...] več uporabe telefona in računalnika, kot pa [...] drugače« (B20).

O ukrepu šolanja od doma je intervjuvanka povedala, da sta bila otroka »[...] najprej vesela, da bo šolanje potekalo od doma, saj jima je to predstavljalo nekaj novega« (B35), hkrati pa je povedala, da »[k]er je šolanje potekalo od doma, s[o] se v prvem valu epidemije morali prilagoditi tudi z zagotovitvijo še enega računalnika, saj prej nis[o] imeli dveh (B29). Prav tako s[o] morali prilagoditi stanovanje, kupiti pisalno mizo (B30) in slušalke, da sta imela oba otroka svojo zasebnost med poukom« (B31). Zaradi zagotavljanja zasebnosti otrok med poukom, o nakupu novih slušalk je spregovoril tudi oče treh otrok, ko je povedal, da so »[...] tudi morali priskrbeti slušalke« (C51). Hkrati je intervjuvanka omenila, da so »[...] se morali prilagoditi glede prostora, saj [...] stanovanje ne obsega dovolj prostora, da bi vsak [od otrok] lahko imel svojo sobo« (B34).

4.5. Izzivi starševstvu

Vsi intervjuvani starši šoloobveznih otrok so v intervjujih navedli vsaj eno specifično težavo, s katero so se srečali v času epidemije COVID-19. Nekatere težave, s katerimi so se starši srečevali, so bile izpostavljeni večkrat, nekatere zgolj individualno. Prav tako sta mami izrazili mnenje, da so težave, s katerimi sta se srečevali v času epidemije, »[n]ačeloma [nastali kot posledica epidemije], saj je tudi ukrep, [s katerim se povezujejo izzivi,] bil sprejet zaradi preprečevanja širjenja koronavirusa« (F42). Ena izmed intervjuvank pa je o težavah povedala, da so »[n]ekateri izzivi vsekakor [...] bili posledica [epidemije] (B63), z nekaterimi

[...] se [je] srečevala že prej« (B64), zgolj ena intervjuvanka pa je povedala, da se kot starš dveh osnovnošolskih otrok »[s] posebnimi izzivi [...] niti ne srečuj[e]« (F38).

»Neke vrste izziv je že sama vzgoja, kar pa zraven prinaša seveda ogromno skrbi« (D52), je povedala intervjuvanka, nekaj podobnega je povedala tudi druga: »Lahko rečem, da je že samo starševstvo po svoje izziv« (E52). S tem se je strinjala tudi tretja intervjuvanka, obenem pa nadaljevala, da ji je stisko predstavljala vzgoja otrok skupaj z »[...] usklajevanje[m] s skrbjo za gospodinjstvo« (A67). O usklajevanju je spregovorila tudi mama prvošolca, ki je povedala, da ji »[i]zziv [...] glede na to, da živ[i] v partnerstvu dobro leto, predstavlja tudi usklajevanje partnerstva in starševstva« (D56). Mama v enostarševski družini je izpostavila, da starševstvo v enostarševski družini »vseeno [...] ni primerljivo s časom, ko s[o] živeli vsi skupaj, [z očetom otrok.] (E56) Že kot starša se mora[ta] bolj dogovarjati (E57) in prilagajati« (E58), kar ji predstavlja težavo. Intervjuvanka je želela posebej izpostaviti, da je »v času epidemije in šolanja od doma [...] mogoče bolj prišel do izraza izziv varstva otrok; kdo bo pazil na otroke, še posebej hčerko, ki je mlajša, kadar [je] ona v službi« (E65). Ob tem je »večkrat morala prositi svoje starše ali starše očeta otrok, da popazijo na otroka, kadar [je] bila dopoldan v službi, kadar je lahko, pa ju je imel v varstvu tudi njun oče« (E34).

Stisko je nekaterim intervjuvanim staršem šoloobveznim otrok predstavljal tudi internet, tako ali drugače. Ob tem je ena intervjuvanka povedala, da je »[i]zziv [...] bil tudi nakup otroških oblačil za hčerko (A68), [saj je] [s]koraj vse [...] morala nakupovati preko interneta, česar prej n[i] bila vajena, vsaj ne v takšni količini [...]« (A69). Polovici intervjuvanih staršev je težavo predstavljalo »najprej predvsem uporaba in omejevanje uporabe interneta in telefona [...]« (A76). Podobno je povedala tudi mama v enostarševski družini: »Prav tako pa sem se v času epidemije bolj soočala z izzivom omejevanja uporabe telefona/računalnika« (E66). Ob tem so se nekateri starši spraševali, s čim zamotiti svoje otroke, da bodo v prostem času uživali. Intervjuvanka ob tem prizna, da je »[i]zziv [...] postal tudi to, kako zaposliti otroka cel popoldan v stanovanju sredi Ljubljane, kaj novega početi, ustvarjati, da jima bo zanimivo, saj sta bila vajena aktivnega življenja, predvsem s treningi, v tem času pa tega ni bilo« (B61). Podobno pove druga intervjuvanka, ki pravi, »[k]er se [otroka] nista smela toliko družiti s prijatelji in sošolci npr. na igrišču, kot sta bila vajena prej, sta posledično več časa preživela tudi na telefonu in računalniku [...]« (E68). Intervjuvanka ob tem izpostavi, da »[...] smo bili vsi prisiljeni v uporabo interneta, tako odrasli kot starejši. Tudi sama [je] večino socialnih

stikov ohranjala preko klicev, sms-ov, kar pa seveda ni isto kot v živo (A79), zato [je] to toliko bolj pogrešala. Tako da je tudi ohranjanje stikov postal neke vrste izziv« (A80). Ob tem je intervjuvanko skrbelo, »[...] da bi sin postal bolj asocialen, saj se v teh razmerah [ni mogel] tako družiti z vrstniki, kot se je lahko prej« (D53). Eni izmed intervjuvanih staršev je težavo predstavljal tudi optimizem, kot je opisala »[t]orej najti dobre stvari v vseh slabih novicah, ki so nas spremljale, predvsem v medijih« (A74).

Večina intervjuvancev je kot težavo v času razglašene epidemije izpostavila »[...] nasploh se motivirati in se prilagoditi vsem ukrepom« (A72). Kot je povedala druga intervjuvanka, je bil »[n]ajvečji izziv med samo pandemijo, ko je šolanje potekalo od doma, [...] vsekakor motiviranje otrok, tako za opravljanje šolske stvari kot sčasoma kasneje tudi za gospodinjska opravila« (B58). Hkrati je intervjuvanka povedala, da se je »[g]lede šolskega dela [...] srečevala tudi z izzivom, kako razložiti snov sinu, da jo bo razumel« (B59). Težavo z motiviranjem je omenila tudi mama dveh osnovnošolcev, ki je izpostavila razliko med mlajšim in starejšim bratom, ko je povedala: »[I]zziv je bil mogoče samo motiviranje, sploh mlajšega sina, v času prve epidemije, ko se je začelo šolanje na daljavo in so razlage in naloge dobivali preko PowerPoint-a« (F39), oče treh otrok pa je s težavo z motiviranjem imel v mislih »[...] razna opravila kot tudi za skupne sprehode, igranje košarke s sinom doma« (C45).

Intervjuvani mami, ki s svojimi otroki živita v stanovanju, sta povedali, da je specifična težava »[...] na začetku bil[a] tudi, kako prilagoditi stanovanjski prostor, da bosta imela otroka vsaj delček zasebnosti, medtem ko imata pouk v istem času« (B60) in predvsem, »[...] da sta oba otroka lahko spremljala pouk preko Zoom-a in da se med seboj nista motila« (E69). Oče treh otrok je ob tem povedal, da se »[...] sooč[a] tudi z izzivom urejanja zgornjega nadstropja hiše, da bodo imeli otroci še več zasebnosti (C48), kar pa je tudi finančni zalogaj« (C49). Finančne težave izpostavi tudi mama enostarševske družine, ki je povedala: »Tako da lahko rečem, da so tudi finance neke vrste izziv (E60), še dobro da živimo v neprofitnem stanovanju, kjer je najemnina nižja (E61). Vseeno pa gre za stanovanje, kjer otroka nimata vsak svoje sobe (E62), saj si tega enostavno ne morem privoščiti« (E63). Z razmislekom o svojih finančnih zmožnostih pa se je srečevala tudi druga intervjuvanka, ki je povedala: »Glede na to, da sem bila vedno finančno samostojna, se ob izgubi službe in posledično manjših prihodkih včasih soočam tudi z občutki nekakšne krivde glede finančnega

doprinosa v gospodinjstvo (D58). Glede tega bi lahko rekla, da je izziv, kako in za kaj porabiti prihodke skozi mesec« (D59).

4.6. Varovalni dejavniki

Ob vprašanju, kako se straši spoprijemajo s težavami, kje najdejo oporo in pomoč, sta dve izmed intervjuvanih oseb izpostavili, da sta si »[v] pomoč [...] najbolj sami sebi« (A81), ena celo nadaljuje, »[...] saj se enostavno moram zanesti nase« (E71). Intervjuvano osebo ohranja »[p]redvsem razmišljanje, ki je usmerjeno pozitivno (A82), upanje, da bo boljše in bo minilo« (A83). Hkrati so se ob opori intervjuvanci najpogosteje oprli na svojo družino, kot pravi tudi oče treh otrok: »V pomoč mi je predvsem družina sama« (C56). Večina je kot varovalni dejavnik navedla tudi partnerja, kot omenita tudi mami dveh otrok: »V pomoč so mi vsekakor bližnje osebe, če sama ne morem rešiti težav. Ob tem imam v mislih tako partnerja, s katerim se lahko pogovorim, mu zaupam in ga vprašam tudi za nasvet« (B67) in »V največjo pomoč mi je partner« (F44). Hkrati staršem »[v]eliko [...] pomeni tudi, da se lahko z otrokoma pogovori[jo], če pride do težav in jih skupaj reši[jo]« (B70) ali kot pravi mama v enostarševski družini: »Vsekakor pa sta mi v veliko pomoč tudi otroka« (E77). Starši se obenem lahko zanesejo tudi na »član[e] primarne družine« (A85) »in [partnerjeve] primarn[e] družin[e]« (C61). Ob tem starši omenjajo predvsem »[...] pogovor z mamo« (D64) ali »[...] [partnerjeve] starše, s katerimi živi[jo] v hiši« (F48). Ena izmed intervjuvank je povedala, da so ji v pomoč tudi sodelavke, druga intervjuvanka pa išče oporo pri »[...] prijateljicah, s katerimi se lahko pogovor[i]« (E73). Kot varovalni dejavnik je bila izražena tudi »komunikacija [v družini]« (C58) in »komunikacija [s partnerjem]« (F45), sploh glede organizacijske strukture, »da je vse jasno organizirano« (F47).

4.7. Vloga socialnega dela

V času epidemije COVID-19 nihče izmed intervjuvanih staršev šoloobveznih otrok ni iskal pomoči pri socialnem delu zaradi svojih osebnih stisk. Nekateri izmed intervjuvancev so uveljavljali različne pravice iz javnih sredstev, prav tako za otroški dodatek »[o]b tem [...] ni bilo potrebno oddajati vloge, saj nis[o] bil[i] nov[i] vlagatelj[i] vloge« (F51). Med epidemijo je bila uveljavljena tudi pravica do štipendije za otroka, ki v času izvedbe intervjuja obiskujeta srednjo šolo, ena izmed intervjuvank je uveljavljala pravico do plačila prispevkov za socialno varnost zaradi dela s skrajšanim delovnim časom zaradi starševstva, naslednja intervjuvanka

pa je, »ko epidemija ni bila razglašena, [...] oddajala vlogo za subvencijo najemnine« (E80). Zaradi izgube službe v času epidemije sta dve izmed intervjuvank uveljavljali tudi pravico do »[...] denarne socialne pomoči« (B74). Vloge so intervjuvanke oddajale »[...] po pošti« (E82) ali »jih dostavil[e] v nabiralnik« (A92), ob čemer je intervjuvanka povedala: »Ker sem sama vajena uporabe interneta, moram reči, da mi je celo lažje, da izpolnjeno vlogo pošljem po pošti ali mail-u, kot pa če bi morala osebno urejati stvari (B77). Ob izpolnjevanju vloge sicer nisem imela težav, mislim pa, da je neosebno oddajanje vlog dosti težje pri starejših ljudeh, saj uporabe interneta niso tako vajeni« (B78). Intervjuvanka, ki je imela z izpolnjevanjem vloge nekaj težav, pa je ob tem povedala: »Že to je bilo neprijetno, saj sem vlogo za skrajšan delovni čas morala izpolnjevati dvakrat, [...] (A93), saj bi se verjetno drugače osebno zglasila na CSD v pisarni in bi mi socialna delavka lahko takoj povedala, do česa sem upravičena oz. kako je potrebno izpolniti vlogo, tako pa sem imela delo podvojeno (A94). Tudi informiranje preko telefona se mi ne zdi enako kot osebno, tako da se tega manj poslužujem« (A95). Oče treh otrok je hkrati povedal: »[I]skreno niti ne vem, ali se lahko oglasiš osebno npr. na CSD v času epidemije oz. če imajo kakšne posebne ukrepe« (C64), kar je omenila tudi ena izmed intervjuvank: »Hkrati tudi, če bi potrebovala pomoč zaradi osebnih stisk, bi se verjetno znašla v neprijetnem položaju, saj ne bi vedela, če se lahko oglasim na CSD ali ne, oz. kakšni so protokoli v času, ko je večinoma vse zaprto« (A96).

5. Razprava

Vzorec intervjuvancev je glede na celotno populacijo majhen, sestavljen iz šest oseb, ki so ali so bili v času razglašene epidemije starši osnovnošolskih otrok. Za boljšo reprezentativnost vzorca sem intervjuvala pet žensk in enega moškega, ki imajo od enega do tri otroke različnih starosti. Pridobljeni podatki so hkrati zelo pomembni za razpravo, s katero bom poskušala s povzetkom odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja z ugotovitvami na koncu poglavja.

5.1. Družinska struktura

Intervjuvani starši šoloobveznih otrok so najpogosteje navajali, da živijo v reorganiziranih družinah, dva sogovornika sta poročena s sostaršem svojih otrok, pri eni izmed intervjuvank pa je šlo za življenje v enostarševski družini. Raznolikost se sklada z navedbami Perić (2010, str. 5), ki govori o tem, da zaradi pluralnosti družinskih oblik ne moremo oblikovati ene same definicije sodobne družine. Tudi Rener, Sedmak, Švab in Urek (2006, str. 16–18) govorijo o socioloških definicijah družine, ki so si enotne v mnenju, da je družina dvogeneracijska skupnost in družbena institucija, ki skrbi za otroke. Pomeni, da sociološko družino definiramo kot skupino oseb v skupnem gospodinjstvu, ki jo sestavljata vsaj ena odrasla oseba in otrok, med seboj pa jih povezuje starševsko razmerje, zakonska zveza ali skupno bivanje. Ker sem med raziskavo izvedla intervjuje z osebami, ki živijo skupaj z vsaj enim otrokom, gre za oblikovane družine.

5.2. Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb

Eno izmed zastavljenih raziskovalnih vprašanj se je nanašalo na seznanjanje z ukrepi preprečevanja širjenja okužb s COVID-19. Starši so bili najbolj seznanjeni z ukrepom šolanja od doma, socialnim distanciranjem in preventivnimi ukrepi, s katerimi so se seznanili preko različnih medijev, kjer sem tudi sama našla potrebne informacije o ukrepih. Intervjuvanci so v pogovorih navajali tudi različne spremembe na trgu dela – od dela od doma, čakanja na delo, do brezposelnosti po izteku pogodbe zaradi začasnega zapiranja gostinske dejavnosti. O spremenjenih oblikah dela do zaprtja delovnih mest govori tudi Sodja (2020, str. 4) in Knorr (2020, str. 31), ki dodaja, da je to povzročilo ogromno odpuščanj, posledično brezposelnost.

5.3. Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb

Naslednji raziskovalni vprašanji sta se nanašali na odražanje ukrepov preprečevanja širjenja okužb na družinskem vsakdanu, konkretno na komunikaciji, nalogah, vlogah in potrebah v družini. Pozorno spremljanje in upoštevanje novic in priporočil iz medijev govori o odgovornosti tako intervjuvancev kot tudi medijev, o čemer govori Žižek (2020b, str. 88), ko navaja, da mediji posvečajo preveč pozornost osebni odgovornosti upoštevanja ukrepov. Večina intervjuvancev je potrdila, da so ukrepi za preprečevanje širjenja okužb spremenili družinski vsakdan, hkrati je to vplivalo na počutje in odnose v družini. Tudi rezultati raziskave, ki so jo izvedle Kavčič, Avsec in Zager Kocjan (2020, str. 30), so pokazali, da je za sodelujoče v raziskavi bilo zaznavanje ukrepov za preprečevanje širjenja okužb precej stresno, prav tako Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 54–55) omenjajo, da lahko epidemija negativno učinkuje na dinamiko odnosov v družini, zmanjšanje medosebnih stikov pa ima negativne posledice na blagostanje staršev. Ena izmed intervjuvank je izpostavila, da se je zaradi veljavnosti ukrepov počutila nesvobodno, in sicer zaradi omejitve gibanja. Povečano duševno stisko v primerjavi s časom pred epidemijo, med drugim zaradi omejitve svoboščin, pa je pokazala tudi raziskava Nacionalnega inštituta za javno zdravje RS (2021, str. 328). Zaradi odvisnosti interakcij z ljudmi se tudi Souza Lima (2020a, str. 2) strinja, da se zaradi ukrepa socialnega distanciranja počutimo ujeti, fizično in psihično ranljivi. Zgolj ena intervjuvanka je omenila, da ji je način življenja med epidemijo ustrezal, saj je vse potekalo bolj umirjeno. Slednje omenja Turk Niskač (2020, str. 110), ki se osredotoči na družine, kjer so se pred epidemijo starši soočali s stresnimi službami z dolgimi delovniki in napornim usklajevanjem delovnih in družinskih obveznosti ter pravi, da jim je epidemija upočasnila življenje in ponudila izkušnjo bivanja brez hitenja in stresa.

Intervjuvanci so se posebej osredotočali na izkušnjo šolanja od doma. Tako kot ena izmed intervjuvank tudi Khezrimotlagh (2020, str. 12) navaja, da je pouk na daljavo bil manj produktiven kot pouk v šolskih klopeh, saj nivo znanja pri otrocih ni primerljiv z znanjem, ki je prejet fizično v šoli. Zaradi slabšega razumevanja snovi je bila omenjena tudi manjša oziroma izguba motivacije za učenje, ki jo avtorja Gierszewski in Pieczywok (2020, str. 40–42) omenjata kot negativne učinke šolanja na daljavo, prav tako pa so pomanjkanje motivacije opazali tudi anketirani starši v raziskavi Turk Niskač (2020, str. 112). Obenem je bil kot negativni vidik šolanja na daljavo omenjena organizacija urnika pouka, kar so anketirani starši

umestili med negativne vidike tudi v raziskavi, ki jo omenja Turk Niskač (2020, str. 112). Kljub vsemu so anketirani starši ohranjali redne stike z učitelji, saj so bile organizirane govorilne ure in roditeljski sestanki preko spleta. Kalin (2008, str. 18) pravi, da vključevanje staršev v šoli predstavlja tisti del, ki zahteva neposredne stike staršev z učitelji, kot je npr. sodelovanje na roditeljskih sestankih, govorilnih urah, prisostvovanje na šolskih prireditvah ipd. Tudi Kvaternik, Kustec in Kodele (2011, str. 137, 138) navajajo potrebo nenehnega sodelovanja staršev in šole vsaj v okviru formalnih oblik sodelovanja, kot so govorilne ure in roditeljski sestanki. Cugmas, Kepe-Globevnik, Pogorevc in Štemberger (2010, str. 319–322) so navedli rezultate več študij, ki potrjujejo, da je neposredna vpletenost staršev v otrokovo šolo značilnejša za starše osnovnošolcev, še posebej v prvih letih osnovne šole, v obdobju adolescence pa so starši manj vpleteni v šolske dejavnosti otrok. Rezultati so se izkazali kot resnični tudi v okviru moje raziskave, saj so intervjuvanci navajali, da so bile večje potrebe po pomoči pri šolskem delu izražene predvsem pri najmlajših otrocih, otroci višjih razredov pa potreb po pomoči niso toliko izkazali. Tudi Zavod Republike Slovenije za šolstvo (2020, str. 59) je izvedel raziskavo o šolanju na daljavo v času prvega vala epidemije, kjer so raziskovali, kako pogosto so jim pri učenju in reševanju nalog pomagali starši. Tudi rezultati te raziskave so pokazali, da so starši učencem drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja pri reševanju nalog in učenju na daljavo pomagali redko do včasih, učencem tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja redko, dijakom srednjih šol pa so pomagali nikoli ali redko.

Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 54–55) navajajo, da so se naloge staršev med epidemijo COVID-19 občutno povečale, saj so za otroke skrbeli 24 ur na dan. Tudi intervjuvani starši šoloobveznih otrok so izpostavljali, da so se zaradi več preživetega časa doma sorazmerno povečale predvsem naloge povezane z opravljanjem gospodinjskih opravil, kar omenja tudi Turk Niskač (2020, str. 111). Avtorica poudarja vidik spola, saj odgovori spletne ankete nakazujejo, da je v novih okoliščinah večina dodatnega bremena pogosto padla prav na matere, o čemer pričajo odgovori vseh intervjuvanih mater v moji raziskavi. Tudi Kanjuo-Mrčela in Černigoj Sadar (2007, str. 720) trdita, da predvsem ženske v Sloveniji opravljajo nesorazmerno visok delež gospodinjskih opravil in imajo več odgovornosti pri skrbi za otroka. Skrb in vzgoja otrok je bila med intervjuji izpostavljena kot glavna naloga enega izmed staršev, ob čemer tudi Osterc-Kokotovič, Čagran in Pšunder (2018, str. 147–148) pravijo, da je ena najpomembnejših nalog staršev ravno vzgoja otrok in hkrati tudi ena najtežjih.

Bogovac (2020, str. 1–2) omenja stisko zaradi pomanjkanja stikov, saj smo bili prikrajšani za svobodo gibanja, druženja, preživljanja časa v najljubši kavarni. Tudi v raziskavi Turk Niskač (2020, str. 111) so med negativnimi vidiki epidemije anketiranci najpogosteje navajali prav pomanjkanje stikov in druženja s prijatelji, z vrstniki, s starimi starši, z drugimi sorodniki ter družinskimi prijatelji. Omenjeno se je pri moji raziskavi intervjuvanih staršev izražalo kot potreba po druženju, ki so jo izražali intervjuvanci. Starši so večinoma pogrešali socialne stike, ki jih avtorici Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 99) umeščata v drugo skupino družinskih potreb, v katero so razvrščene potrebe rasti, saj so definirane kot pogoji za rast in razvoj in prispevajo k razvidnejši sliki umeščenosti družine v skupnost in družbo. Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 135) pravi, da v družini soobstajajo individualne potrebe staršev in otrok, Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 76) pa omenjata potrebo po avtonomiji, ki obsega zadovoljitev lastnih potreb, osebni razvoj v skladu z lastnimi željami ter pomeni biti neodvisen, svoboden. V intervjujih je bila v skladu s tem posebej izpostavljena potreba po svobodi, izletih in tudi času zase ter za partnerja, slednje pa se je izkazalo kot specifična težava.

Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 192) pravi, da je osrednja tema raziskovanja družine nedvomno komunikacija. Večina staršev šoloobveznih otrok, ki so bili vključeni v raziskovanje izzivov starševstva, so opazili, da so zaradi več preživetega skupnega časa v družini tudi več komunicirali med seboj. Eden izmed intervjuvancev je celo navedel, da so bili otroci v pogovoru s starši bolj odprti. Tudi Turk Niskač (2020, str. 110) navaja, da je bilo za nekatere družine obdobje izolacije priložnost, ki je družinske člane medsebojno povežala in da se je med družinskimi člani komunikacija izboljšala. Kljub temu pa Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 58) in Turk Niskač (2020, str. 111) navajajo izkušnje staršev, da so se v družini v času epidemije več prepirali, med drugim partnerja, ter doživljali preobremenjenost in stres, kar se sklada z navedbami ene izmed intervjuvank, ki pravi, da sta s partnerjem hitreje kot sicer prišla do nesoglasij.

Večina intervjuvanih staršev, vključenih v raziskovanje izzivov starševstvu, je povedala, da se vloge v družini v času ukrepov za preprečevanje širjenja okužb s COVID-19 niso spremenile, omenjena pa je bila prevzeta nova vloga partnerke, kar je skladno z navedbami Čačinovič Vogrinčič (1998, str. 158), ki omenja, da pojem strukture družine zajema relativno trajne vloge, ki se prestrukturirajo in spreminjajo v vsaki novi fazi družine. Souza Lima (2020b, str.

10–11) poudarja, da je družina v času pandemije soočena s težavami vključevanja novih elementov v vsakdanje življenje, vseeno pa starši ne morejo nastopiti in prevzeti specifične vloge učitelja. Intervjuvani starši šoloobveznih otrok niso potrdili, da so v času šolanja od doma popolnoma prevzeli vlogo učitelja, ampak so to prepoznali zgolj v neki meri, ob opravljanju naloge dodatnega razlaganja učne snovi, pa še to zgolj po potrebi v prvem valu.

5.4. Prilagoditve ukrepom preprečevanja širjenja okužb

Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 58–62) navajajo, da je večina anketiranih staršev omenila, da so se na razmere, povezane z epidemijo, prilagodili brez posebnih težav, kar so opazili tudi Dobnik Renko idr. (2020, str. 6), prav tako pa intervjuvani starši, vključeni v mojo raziskavo. Družine so se ukrepom prilagodile predvsem z ostajanjem doma, preživljanjem skupnega časa, sprehodi, hkrati jim je bilo omogočenega več časa in priložnosti za pogovor in krepitev medsebojnih vezi, kar je v svojih rezultatih raziskave navedla tudi Turk Niskač (2020, str. 110). Številni anketiranci so tako poudarili, da je čas med epidemijo pozitivno vplival na večjo fizično in psihično povezanost ožjih družinskih članov, prav tako so se v gospodinjstva vključevali tudi otroci oziroma so se jim starši in otroci posvečali skupaj. Pri otrocih so starši opazili več zanimanja za kuho in peko, kar je opazil tudi eden izmed sodelujočih v moji raziskavi. Obenem so tudi Hacin Beyazoglu idr., (2020, str. 57–58) predstavili, da je večina staršev odraz ustavitve javnega življenja na družino oziroma odnose med družinskimi člani v splošnem opisala kot pozitivno, saj so v tem obdobju družinski člani lahko preživljali več časa skupaj, imeli več časa za skupne dejavnosti in pogovor. Obenem pa so intervjuvani starši opazili, da so njihovi otroci svoje stike z vrstniki ohranjali zgolj preko uporabe telefonov. Hacin Beyazoglu idr. (2020, str. 58–62) so prav tako omenjali, da so nekateri starši so poročali o omogočanju več dostopa do družbenih omrežij in spletnih aplikacij otrokom, prek katerih so lahko ohranili stike z vrstniki in sorodniki. Gre za spremembo pravil, ki je bila omenjena tudi v moji raziskavi. Kobolt (2007, str. 143) omenja, da v družinskem življenju obstaja priložnost, da se o pravilih pogajamo. Dobnik Renko idr. (2020, str. 6) ter Turk Niskač (2020, str. 111) omenjajo, da je mnogo otrok in mladostnikov veliko časa preživel z uporabo elektronskih naprav, tj. na družbenih omrežjih, ob igranju igrice ipd. Prav druženje in fizični stik sta bila najpogosteje poudarjena kot nenadomestljiva z virtualnimi približki tako v omenjenih raziskavah kot v moji raziskavi.

5.5. Izzivi starševstvu

Med raziskavo sem v svoja raziskovalna vprašanja vključila tudi specifične težave staršev šoloobveznih otrok. Vsi intervjuvani starši šoloobveznih otrok so v intervjujih navedli vsaj eno težavo, s katero so se srečali med epidemijo COVID-19, za nekatere pa so izpostavili, da so izključno posledica epidemije oziroma sprejetja ukrepov preprečevanja širjenja okužb s COVID-19. Tudi Kavčič, Avsec in Zager Kocjan (2020, str. 24) ugotavljajo, da pandemija COVID-19 prinaša ljudem po vsem svetu raznolike skrbi, dodatne težave povzročajo ukrepi, ki so povezani z omejevanjem širjenja novega koronavirusa.

Polovica intervjuvanih staršev je izpostavila, da že samo starševstvo in s tem povezana vzgoja in skrb za otroke predstavlja izziv. S tem se strinjajo Skubic, Komerički in Mivšek (2011, str. 121–122), saj pravijo, da je starševstvo izziv, ki na človeku pusti močan pečat, hkrati pa je starševstvo samo po sebi stresno. Tudi Jacukowicz, Potocka in Merecz (2016, str. 57) pojmujejo starševstvo kot eno izmed ključnih sprememb v človekovem življenju, ki se povezuje s prednostmi, novimi možnostmi, uresničenimi sanjami, obenem pa predstavlja stres. Tudi Kuhar (2011, str. 474) omenja, da so starši precej negotovi glede vzgoje otrok. Avtorica je med drugim z analizo odgovorov staršev ugotovila, da ti zaznavajo težave pri usklajevanju starševstva in partnerstva, kar pa je zaznala tudi ena izmed sodelujočih v moji raziskavi. Posebne težave so bili zaznane v enostarševskih družinah. Turk Niskač, B. (2020, str. 112) navaja, da v enostarševskih družinah celotno breme reorganizacije službenih, šolskih in družinskih obveznosti pade na enega starša, Knorr (2020, str. 60–62) pa pravi, da je za zaposlene samohranilke v času pandemije toliko težje, saj lahko ostanejo brez varstva otrok, ker so šole zaprte, prav tako je enemu staršu težje zagotoviti finančno stabilnost družine. Omenjene težave so bile zaznane tudi pri moji raziskavi, glede varstva otrok pa je intervjuvanka navedla, da je za pomoč prosila predvsem stare starše svojih otrok, kadar je bila v službi, kar se ujema z navedbami Jacukowicz, Potocka, in Merecz (2016, str. 64–74).

Turk Niskač (2020, str. 111) pravi, da so se bivanjske razmere pokazale kot eden ključnih negativne dejavnikov izkušnje izolacije, predvsem družin, ki bivajo na utesnjenih kvadraturah v mestu. Starši so navajali, da je bila koordinacija dela in učenja v skupnem prostoru, v majhnem stanovanju, zahtevnejša. Tudi sodelujoči starši v moji raziskavi izzivov starševstva so se v času epidemije zaradi manjših stanovanj znašli pred izzivom prilagajanja prostorskih zmožnosti, da bi lahko otrokom v času šolanja na daljavo zagotovili zasebnost. Razpotnik,

Turnšek, Rapuš Pavel in Poljšak Škraban (2015, str. 310–313) navajajo, da najbolj pereča področja težav predstavljajo osnovo, torej materialne in stanovanjske težave. V skladu s tem so bile omenjene tudi finančne težave staršev, kar kot obremenitev staršev zaznava tudi Kuhar (2011, str. 478) in Turk Niskač (2020, str. 111). Večina intervjuvancev je kot težavo v času epidemije izpostavila motiviranje za prilagajanje ukrepom kot tudi opravljanje šolskega dela otrok. Težave otrok z opravljanjem šolskega dela na daljavo, predvsem z motivacijo za šolsko delo in koncentracijo, ter težave staršev z otrokovim šolskim delom, saj niso vedeli, kako se lotiti poučevanja otroka, omenjajo tudi Dobnik Renko idr. (2020, str. 6). Souza Lima (2020b, str. 10–11) se strinja, da se šolanje od doma v času pandemije pojavi kot težava, saj mora družina prevzeti novo vlogo, ki je formirana, izvajana in ustanovljena za institucijo šole, hkrati so rezultati raziskave Nacionalnega inštituta za javno zdravje RS (2021, str. 328) pokazali, da je 40 odstotkov staršev šolanje na daljavo ocenilo kot stresno.

5.6. Varovalni dejavniki

Ob vprašanju, kako se straši spoprijemajo s težavami, kje najdejo oporo in pomoč, so se pojavljali različni odgovori. Eden izmed navedenih je tudi optimizem in upanje, za katerega Constable in Lee (2015, str. 51) pravita, da sta ključna elementa v odpornosti. Tudi po mnenju Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 120) odporna družina zmore med drugim pristopiti k neugodni situaciji kot k izzivu, imeti upanje in optimistično usmerjenost, razviti prilagodljivost. Pomembni so družinski sistemi prepričanj, ki spodbujajo pozitiven pogled, poln upanja. Tudi Kavčič, Avsec in Zager Kocjan (2020, str. 30) so v svoji raziskavi zaznale, da se je kot pomoč staršem, pri uspešnem prilagajanju na epidemijo in spremljajoče ukrepe, izkazalo vzdrževanje dnevne rutine in pozitivna reinterpretacija situacij. Sodelujoči v moji raziskavi so večinsko navajali kot vir moči samo družino, za kar tudi Skubic, Komerički in Mivšek (2011, str. 124) pravijo, da je nenadomestljiv vir pomoči samemu sebi. Hkrati tudi Modic in Kobal Grum (2020, str. 138–139) sklepata, da je družina vir pozitivnih čustev, in da so dobri odnosi pomembni za boljše spoprijemanje z epidemiološko situacijo. V okviru družine so kot dejavnik podpore in opore sodelujoči starši šoloobveznih otrok navajali tudi komunikacijo s partnerjem in otroci, ob čemer Čačinovič Vogrinčič in Mešl (2019, str. 123) spregovorita, da komunikacijski procesi vnašajo jasnost v krizne situacije. O jasnosti organizacije v družini spregovorita tudi sodelujoča v moji raziskavi, ki pravi, da ji pri tem pomaga ravno komunikacija in povezanost s partnerjem. Tudi Čačinovič Vogrinčič in Mešl

(2019, str. 123) pravita, da so pomembno varovalno področje družinski organizacijski vzorci, saj se morajo sodobne družine s svojimi raznovrstnimi oblikami organizirati na različne načine, da se lahko spopadejo s težavami, s katerimi se srečujejo. V družinski organizaciji odpornost med drugim podpira povezanost (pri tem so pomembni medsebojna podpora, sodelovanje in predanost, spoštovanje individualnih potreb, razlik in mej idr.). Intervjuvani starši so večinsko kot varovalne dejavnike navajali svoje ožje sorodstvene člane, za kar tudi Kuhar (2011, str. 475–476) pravi, da večino opor nudijo bližnji družinski člani, kar pomeni, da so oporna omrežja malo številčna, zelo obremenjena in kot taka ranljiva. Sodja (2020, str. 3) ob tem omejitveni, da so ukrepi za zajezitev epidemije spremenili družbene in socialne stike posameznikov, saj so bili ljudje v času epidemije bolj omejeni na osebne stike s člani gospodinjstva.

5.7. Vloga socialnega dela

V raziskavi o izzivih starševstva v kriznih razmerah sem raziskovala tudi vlogo socialnega dela. V času epidemije COVID-19 nihče izmed intervjuvanih staršev šoloobveznih otrok ni iskal pomoči pri socialnem delu zaradi svojih osebnih stisk, tudi v raziskavi Nacionalnega inštituta za javno zdravje RS (2021, str. 200–201) je večina staršev šoloobveznih otrok zatrnila, da ni potrebovala psihološke podpore, od 26 odstotkov, ki bi potrebovali psihološko podporo, pa jih 16 odstotkov ni iskalo pomoči. Kljub temu so sodelujoči starši v raziskavi navajali, da so v stik s socialnim delom prišli ob uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, kot so otroški dodatek, denarna socialna pomoč, štipendija za otroka, o katerih tudi odločajo centri za socialno delo po Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (2010), starši pa so vloge oddajali preko pošte ali v nabiralnik. Tudi na spletni strani Skupnosti centrov za socialno delo (2021) najdemo obvestilo uporabnikom, v katerem je navedeno, da je v času epidemioloških razmer v primeru oddaje vlog ali druge dokumentacije to potrebno oddati v poštni nabiralnik ob vhodnih vratih. Tako International Federation of Social Workers (2020b, str. 8) kot Buljan Flander idr. (2020, str. 7–8) pravijo, da je telefonsko svetovanje v aktualnem obdobju skoraj edini vir pomoči. Slednji obenem menijo, da je o stvareh včasih lažje govoriti preko telefona, s čimer pa se ne strinja ena izmed intervjuvanih staršev, zato se telefonskega informiranja niti ne poslužuje.

5.8. Ugotovitve

Kljub majhnemu vzorcu raziskovanja lahko iz pridobljenih podatkov oblikujem nekaj ključnih ugotovitev. Če povzamem, so sodelujoči starši šoloobveznih otrok najbolj seznanjeni s preventivnimi ukrepi preprečevanja širjenja okužb, z ukrepom šolanja od doma, socialnim distanciranjem in različnimi spremembami na trgu dela, s katerimi so se najpogosteje seznanili preko različnih medijev. Največje spremembe v družinskem vsakdanu so nastale zaradi ukrepa šolanja od doma in začasnega zaprtja gostinske dejavnosti, kar je pomenilo, da so bili starši in otroci primorani ostati doma. To je za sodelujoče starše pomenilo predvsem povečanje nalog povezanih z opravljanjem gospodinjstvih opravil, v katera so bili vključeni tudi otroci, in dodatno prevzemanje naloge staršev glede pomoči in razlaganja šolske snovi predvsem pri najmlajših osnovnošolskih otrocih, vloge v družini pa se bistveno niso spremenile. Ukrep socialnega distanciranja se je izražal v okviru potreb, saj so starši, vključeni v raziskavo, pogrešali socialne stike, hkrati pa izražali potrebo po svobodi. Obenem so sodelujoči starši, ki so preživeli več skupnega časa v družini, posledično med sabo komunicirali več in bolj odprto, kar je pozitivno učinkovalo na medosebne odnose v družini. Kljub temu so bile navedene tudi izkušnje prepiranja med partnerjema zaradi stresnega doživljanja ukrepov preprečevanja širjenja okužb in poročanja o spremembi pravil glede uporabe telekomunikacijskih naprav otrok, preko katerih so ohranjali stike z vrstniki. Ugotovljeno je, da je glavna težava, s katero se srečujejo starši, zajeti v raziskavo, že samo starševstvo, še posebej v enostarševskih družinah, saj celotno breme organizacije obveznosti pade na enega starša, posebej v času pandemije pa se zaposleni samohranilci srečujejo z izzivom varstva otrok, s katerim so se spoprijemali s pomočjo vključevanja starih staršev otrok. V času pandemije so se sodelujoči starši soočali tudi s težavo prilagajanja prostorskih zmožnosti zaradi manjših kvadratur stanovanj, da bi zagotovili zasebnost otrok v času pouka na daljavo, čemur so se prilagodili predvsem z nakupom novih slušalk, kar se v neki meri povezuje tudi s finančnimi težavami, ki so bili zaznani kot obremenitev. V največji meri je bilo ugotovljeno, da so se v času šolanja od doma sodelujoči starši spoprijemali s težavami poučevanja in motiviranja otrok za opravljanje šolskih kot tudi drugimi obveznostmi. Prav tako je bilo ugotovljeno, da je družina sama in posamezni družinski člani, družinski sistemi prepričanj, ki so usmerjeni pozitivno, komunikacijski procesi v družini in družinski organizacijski vzorci, glavni varovalni dejavniki staršev ob spoprijemanju s specifičnimi težavami. Socialno delo se v času epidemije ni izkazalo kot potrebna pomoč za reševanje

osebnih stisk, starši pa so neosebno uveljavljali različne pravice iz javnih sredstev, kot so otroški dodatek, denarna socialna pomoč in štipendija za otroka. Čeprav je telefonsko svetovanje skoraj edini vir pomoči v času pandemije, je bilo ugotovljeno, da nekaterim staršem, ki so sodelovali v raziskavi, ta način ne ugaja, zato se ga niti ne poslužujejo, obenem pa nekateri niso niti seznanjeni, ali se lahko v primeru stiske osebno zglasijo na centru za socialno delo.

Z oblikovanimi ugotovitvami sem odgovorila na vsa zastavljena raziskovalna vprašanja. Zaradi majhnega neslučajnostnega vzorca ugotovitev ne morem posplošiti. Prav tako gre za raziskovanje individualnih družinskih izkušenj in razumevanj, ki se lahko od starša do starša razlikujejo, obenem gre pri pandemiji COVID-19 za edinstvene krizne razmere, ki jih do sedaj še nismo doživeli. Hkrati sem v svoj vzorec vključila starše družin, v katerih je bil v času epidemije vsaj eden od staršev zaposlen ali prejemal nadomestilo za brezposelnost, nihče od intervjuvanih staršev pa ni imel težav v duševnem ali telesnem zdravju, kar bi lahko predstavljal pomemben rizičen dejavnik v raziskavi. Kljub temu pridobljene ugotovitve prikažejo pomembne težave, s katerimi se soočajo starši šoloobveznih otrok, ugotovitve raziskave pa lahko socialnemu delu omogočijo zametke izboljšanja praks dela.

6. Sklepi

Intervjuje sem izvedla s šestimi različnimi osebami, ki so bili v času razglašene epidemije starši šoloobveznih otrok. Sklepamo lahko, da so starši dobro seznanjeni z različnimi ukrepi preprečevanja širjenja okužb s COVID-19, obenem lahko sklepamo, da imajo glavno vlogo pri obveščanju in seznanjanju različni mediji.

Sklepamo lahko, da so ukrep šolanja od doma, spremembe na trgu dela in ukrep socialnega distanciranja, povzročile največje spremembe v družinskem vsakdanu in družinski dinamiki. Ostajanje doma, povečanje obstoječih gospodinjskih nalog in prevzemanje dodatnih nalog poučevanja, nezadovoljena potreba po svobodi in času za partnerstvo ter izkušnje prepiranja s partnerjem so zaznani kot negativni vidiki sprejetih ukrepov preprečevanja širjenja okužb. Kljub temu so bili zaznani pozitivni vidiki, kot so preživljanje skupnega časa v družini, več komunikacije in večja povezanost med družinskimi člani. Na podlagi tega lahko sklepamo, da posledic in odražanj ukrepov ne moremo poenostaviti ali predstaviti v črno-beli statični sliki, saj so življenjske izkušnje vedno kompleksne, kot pravi tudi Turk Niskač (2020, str. 112).

Pozitivni vidiki, ki se odražajo na podlagi ukrepov za preprečevanje širjenja okužb, ne pomenijo, da se družine niso soočale s številnimi stiskami, temveč lahko zaradi tega sklepamo, da so se z njimi uspešno spoprijele in se na situacije pretežno dobro prilagodile. Težave, s katerimi so se starši soočali, so se povezovale s samim starševstvom, sklepamo pa lahko, da so se predvsem zaradi sprejetja ukrepa šolanja od doma soočali s specifično težavo prilagajanja prostorskih zmožnosti oziroma zagotavljanja zasebnosti vsem otrokom med poukom, hkrati pa tudi s težavo motiviranja otrok za opravljanje šolskega dela. Obenem sklepamo, da so se zaradi ukrepa šolanja od doma, posebej enostarševske družine soočale s težavo varstva otrok.

Sklepamo lahko, da je družina sama sebi največji varovalni dejavnik za spoprijemanje s težavami, to pa vključuje tako komunikacijo med družinski člani, organizacijo v družini in pozitivno usmerjeno reinterpretacijo realnosti.

Ugotovljeno je bilo, da starši šoloobveznih otrok pri socialnem delu v času epidemije niso iskali pomoči zaradi osebnih stisk, niti niso seznanjeni o možnosti osebnega obiska CSD v primeru težav, sklepamo pa lahko, da ima socialno delo glavno vlogo pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev.

7. Predlogi

Komunikacija medijev z javnostjo je bistvena. Ker starši šoloobveznih otrok večino informacij pridobijo s pomočjo različnih medijev, predlagam poleg splošnih informacij tudi večje ozaveščanje medijev glede pozitivnih vidikov epidemiološke situacije, tako glede možnosti spoprijemanja s težavami, možnosti preživljanja skupnega časa kljub upoštevanju ukrepov za preprečevanje širjenja okužb, kot tudi različnih možnosti formalnih pomoči v primeru osebnih stisk.

Za boljše sodelovanje staršev s šolami predlagam pogostejše stike, vsaj v okviru govorilnih ur in roditeljskih sestankov, z vključevanjem šolske svetovalne službe, s čimer bi lahko dodatno nagovorili specifične težave v času šolanja od doma. V tem delu se mi zdi pomembno, da šola in starši nagovorijo pričakovanja, ki jih imajo drug do drugega. V okviru tega predlagam predavanja ali izobraževanja za starše na temo šolanja od doma in spoprijemanja s težavami, ki jih prinaša. Predlagam tudi, da bi šolski sistem v morebitnih prihodnjih podobnih situacijah moral prevzeti večji delež odgovornosti za poučevanje in učenje otrok, saj se otroci med seboj zelo razlikujejo po sposobnostih, motivaciji za delo ter značilnostih družinskega okolja, obenem pa bi moral šolski sistem otroke opolnomočiti za uporabo tehnologije in učenje na daljavo. V okviru tega bi na ravni države moralo biti poskrbljeno, da lahko vse družine dostopajo do potrebne tehnologije in drugih virov za šolanje na daljavo, posebno pozornost bi morali nameniti ranljivim družinam.

Za razvijanje dobrih praks socialnega dela pomembno prispevajo tako mnenja staršev, zaposlenih socialnih delavcev, pravzaprav vseh, zato predlagam vsem, da o izkušnjah, težavah v času epidemije spregovorijo, podajo svoje mnenje in morebitne predloge, spremembe. Socialno delo mora slediti načelu zagotavljanja in dostopnosti pomoči vsem, ki jo potrebujejo na način, ki je možen. Če javnost ni seznanjena, kako lahko v primeru težav do pomoči dostopa, predlagam več in boljše ozaveščanje javnosti o tem, pri čemer lahko imajo zopet pomembno vlogo mediji.

8. Uporabljena literatura

1. Akerman, B. (2011). Od monologa k dialogu, od prejemanja k soustvarjanju pomoči. V: L. Šugman Bohinc (ur.), *Učenci z učnimi težavami – Izvirni delovni projekt pomoči* (str. 152–176). Pridobljeno 19. 1. 2021 s http://ucne-tezave.splet.arnes.si/files/2016/10/UT_IzvirniDelovniProjektPomoci1.pdf
2. Anderson, H. (2007). Dialogue: People creating meaning with each other and finding ways to go on. V: H. Anderson & D. Gehart (ur.), *Collaborative Therapy (Relationships and Conversations that make a Difference)* (str. 33–41). New York, London: Routledge.
3. Banks, S., Cai, T., de Jonge, E., Shears, J., Shum, M., Sobočan, A. M., Storm, K., Truell, R., Úriz, M. J., & Weinberg, M. (2020). *Ethical Challenges for Social Workers During COVID-19: A Global Perspective*. Pridobljeno 5. 12. 2020 s <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2020/07/2020-06-30-Ethical-Challenges-Covid19-FINAL.pdf>
4. Bogovac, B. (2020). *Kako se je spremenilo družinsko življenje v času epidemije*. Pridobljeno 17. 5. 2021 s http://cspp.splet.arnes.si/files/2020/04/05_KAKO-SE-JE-SPREMENILO-DRU%C5%BDINSKO-%C5%BDIVLJENJE-V-%C4%8CASU-EPIDEMIJE.pdf
5. Bregant, T. (2019). Starševstvo – zapisano v možganih. *Proteus*, 81(6), 255–262.
6. Buljan Flander, G., Čosić Pregrad, I., Lulić, S., Čagalj Farkas, M., Strle, A., Roje Đapić, M., Battelino, U., Kristovski, J., Mikić, L., Podvornik-Alhady, M., Šulek, K., Zagajšek, I., & Žirovnik Bocelli, M. (2020). *Halo, pomagajte!*. Pedagoška fakulteta: SKZP – Slovenska krovna zveza za psihoterapijo.
7. Constable, R. & Lee, D.B. (2015). The family life cycle, relational tasks, language, and communication. V: R. Constable & D.B. Lee, *Social work with families: content and process* (str. 48–61). Chicago, Illinois: Lyceum books.
8. Cugmas, Z., Kepe-Globevnik, N., Pogorevc, J., & Štemberger, T. (2010). Vpletenost staršev v otrokovo šolanje. *Sodobna pedagogika*, 61 = 127(2), 318–337.
9. Čačinovič Vogrinčič, G. (1998). *Psihologija družine: Prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

10. Čačinovič Vogrinčič, G. (2011). Soustvarjanje v delovnem odnosu: izvorni delovni projekt pomoči. V: L. Šugman Bohinc (ur.), *Učenci z učnimi težavami. Izvirni delovni projekt pomoči* (str. 15–35). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
11. Čačinovič Vogrinčič, G. (2016). Socialno delo z družino: soustvarjanje procesov podpore in pomoči. V: T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti* (str. 21–40). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
12. Čačinovič Vogrinčič, G. (2018). Znanost in stroka socialnega dela kot nosilca procesov soustvarjanja podpore in pomoči v šoli. V: T. Bezić & T. Malašević, *Konferenca o šolskem svetovalnem delu. Prispevki strok za svetovalno delo v praksi – Zbornik povzetkov* (str. 21–23). Pridobljeno 14. 1. 2021 s <https://www.zrss.si/pdf/zbornik-konference-o-solskem-svetovalnem-delu-2018.pdf>
13. Čačinovič Vogrinčič, G., & Mešl, N. (2019). *Socialno delo z družino: soustvarjanje zelenih izidov in družinske razvidnosti*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
14. DeMulder, J., Kraus-Perrotta, C., & Zaidi, H. (2020). Sexual and gender minority adolescents must be prioritised during the global COVID-19 public health response. *Sexual and Reproductive Health Matters*, 28(1), 72–73.
15. Di Pietro, G., Biagi, F., Coelho, P., Karpiński, Z., Mazza, J., Elikan, V., & Koželj, V. (2020). *Verjeten vpliv epidemije COVID-19 na izobraževanje*. Pedagoški inštitut.
16. Dobnik Renko, B., Janjušević, P., Kreft Hausmeister, I., Lampret, M., Mikuž, A., Mlinarič, A., & Pristovnik, T. (2020). *Duševno zdravje otrok in mladostnikov v času epidemije covida-19. Gradivo za vzgojno-izobraževalne ustanove v času postopnega odpiranja vrtcev in šol*. Pridobljeno 17. 5. 2021 s http://klinikna-psihologija.si/wp-content/uploads/2020/05/ZKP_Dusevno_zdravje_otrok.pdf
17. Fegert, J. M., Vitiello, B., Plener, P. L., & Clemens V. (2020). Challenges and burden of the Coronavirus 2019 (COVID-19) pandemic for child and adolescent mental health: a narrative review to highlight clinical and research needs in the acute phase and the long return to normality. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 14(20), 1–11.
18. Froese, T., & Ratcliffe, M. (2020). Reflecting on experiences of social distancing. *The Lancet*, 10244(396), 87–88.

19. Gans, J. (2020). *Pandemic Information Gap: The Brutal Economics of COVID-19*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
20. Gierszewski, J & Pieczywok, A. (2020). *The Challenges of Studying during the SARS-Cov-2 Pandemic*. Pridobljeno 6. 1. 2021 s https://www.researchgate.net/publication/346930655_The_Challenges_of_Studying_during_the_SARS-Cov-2_Pandemic
21. GOV.SI. (2021a). *Ukrepi za zajezitev širjenja SARS-CoV-2*. Pridobljeno 12. 1. 2021 s <https://www.gov.si teme/koronavirus-sars-cov-2/ukrepi-za-zajezitev-sirjenja-okuzb/>
22. GOV.SI. (2021b). *Prvi paket ukrepov za omilitev posledic epidemije*. Pridobljeno 12. 1. 2021 s <https://www.gov.si teme/koronavirus-sars-cov-2/odpravlanje-posledic-epidemije/prvi-paket-ukrepov-za-omilitev-posledic-epidemije/>
23. GOV.SI. (2021c). *Drugi paket ukrepov za omilitev posledic epidemije*. Pridobljeno 12. 1. 2021 s <https://www.gov.si teme/koronavirus-sars-cov-2/odpravlanje-posledic-epidemije/drugi-paket-ukrepov-za-omilitev-posledic-epidemije/>
24. GOV.SI. (2021č). *Tretji paket ukrepov za omilitev posledic epidemije*. Pridobljeno 12. 1. 2021 s <https://www.gov.si teme/koronavirus-sars-cov-2/odpravlanje-posledic-epidemije/tretji-paket-ukrepov-za-umilitev-posledic-epidemije-pkp3/>
25. GOV.SI. (2021d). *Četrty paket ukrepov za omilitev posledic epidemije*. Pridobljeno 12. 1. 2021 s <https://www.gov.si teme/koronavirus-sars-cov-2/odpravlanje-posledic-epidemije/cetrti-paket/>
26. GOV.SI. (2021e). *Peti paket ukrepov za omilitev posledic epidemije*. Pridobljeno 12. 1. 2021 s <https://www.gov.si teme/koronavirus-sars-cov-2/odpravlanje-posledic-epidemije/peti-paket-ukrepov-za-omilitev-posledic-epidemije-pkp5/>
27. GOV.SI. (2021f). *Šesti paket ukrepov za omilitev posledic epidemije*. Pridobljeno 12. 1. 2021 s <https://www.gov.si teme/koronavirus-sars-cov-2/odpravlanje-posledic-epidemije/sesti-paket-ukrepov-za-omilitev-posledic-epidemije-pkp6/>
28. GOV.SI. (2021g). *Sedmi paket ukrepov za omilitev posledic epidemije*. Pridobljeno 12. 1. 2021 s <https://www.gov.si teme/koronavirus-sars-cov-2/odpravlanje-posledic-epidemije/sedmi-paket-ukrepov-za-omilitev-posledic-epidemije-pkp7/>
29. GOV.SI. (2021h). *Osmi paket ukrepov za omilitev posledic epidemije*. Pridobljeno 18. 5. 2021 s <https://www.gov.si teme/koronavirus-sars-cov-2/odpravlanje-posledic-epidemije/osmi-paket-ukrepov-za-omilitev-posledic-epidemije-pkp8/>

30. Hacin Beyazoglu, K., Bertogna, T., Hostnik, L., Jakopič, T., Škoda, K., Zakešek, M. & Fekonja, U. (2020). Težave in izzivi družin z otroki v zgodnjem in srednjem otroštvu med karanteno zaradi epidemije COVID-19. V: Ž. Lep & K. Hacin Beyazoglu (ur.), *Psihologija pandemije. Posamezniki in družba v času koronske krize* (str. 53–66). Pridobljeno 17. 5. 2021 s <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/view/243/347/5746-1>
31. Hebar, A. (2005). Izobraževanje za čustveno ozaveščanje (starih) staršev. *Andragoška spoznanja*, 11(2), 52–62.
32. Imran N, Zeshan M, & Pervaiz Z. (2020). Mental health considerations for children & adolescents in COVID-19 Pandemic. *Pak J Med Sci*, 36(COVID19-S4), 67–72.
33. International Federation of Social Workers. (2020a). *Ethical Decision-making in the Face of COVID-19*. Pridobljeno 4. 1. 2021 s <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2020/04/Option-A-Ethical-Decision-making-in-the-face-of-COVID-19.pdf>
34. International Federation of Social Workers. (2020b). *Practising During Pandemic Conditions: Ethical Guidance for Social Workers*. Pridobljeno 4. 1. 2021 s <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2020/11/2020-11-10-Ethical-Guidance-COVID-19-FINAL.pdf>
35. International Federation of Social Workers. (2020c). *The Social Work Response to COVID-19- Six Months On: Championing Changes in Services and Preparing for Long-Term Consequences*. Pridobljeno 4. 1. 2021 s <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2020/07/2020-07-01-SW-Response-to-COVID-19-Six-Months-On.pdf>
36. Jacukowicz, A., Potocka, A., & Merecz, D. (2016). *Perceptions of parenthood: Parents' vision of an ideal childhood versus reality*. Pridobljeno 12. 1. 2021 s https://www.researchgate.net/publication/311086325_Perceptions_of_parenthood_Parents'_vision_of_an_ideal_childhood_versus_reality
37. Jenko, N., Lipec Stopar, M., & Babnik, T. (2015). Prepričanja učiteljev o uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije pri vključevanju učencev s posebnimi potrebami v vzgojno-izobraževalni proces. V T. Devjak (ur.), *Vpliv družbenih sprememb na vzgojo in izobraževanje* (str. 59–76). Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

38. Jurič, S. (2011). Pomembne kategorije starševstva za odrasle brez otrok ter za odrasle z otroki in vnuki. *Psihološka obzorja*, 20(2), 37–60.
39. Juul, J., Szöllösi, I., & Liberšar, L. (2020). *Od vzgoje do odnosa: avtentični starši – kompetentni otroci*. Radovljica: Didakta.
40. Kalin, J. (2008). *Vzvodi uspešnega sodelovanja med šolo in domom (sodobne rešitve in perspektive)*. Univerza v Ljubljani: Filozofska fakulteta.
41. Kanjuo-Mrčela, A., & Černigoj-Sadar, N. (2006) Starši med delom in družino. *Teorija in praksa*, 43(5/6), 716–736.
42. Kavčič, T., Avsec, A. & Zager Kocjan. (2020). Od začetka do konca epidemije v Sloveniji: stresorji, stres in blagostanje. V: Ž. Lep & K. Hacin Beyazoglu (ur.), *Psihologija pandemije. Posamezniki in družba v času koronske krize* (str. 23–36). Pridobljeno 17. 5. 2021 s <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/view/243/347/5746-1>
43. Khezrimotlagh, D. (2020). Academic Challenges and Opportunities during the 2020 Pandemic. *Horizon JHSSR*, 2(S), 11–16.
44. Knorr, L. (ur.). (2020). *After the Pandemic: Visions of Life Post COVID-19*. Mechanicsburg: Sunbury Press.
45. Kobolt, A. (2007). Družinam, da bi odkrile moč za spreminjanje in rast. *Socialna pedagogika*, 11(2), 141–145.
46. Kuhar, M. (2011). Skrb za otroke. *Teorija in praksa*, 48(2), 473–490.
47. Kvaternik, I., Kustec, K., & Kodele, T. (2011). Pogled staršev na uvajanje koncepta delovnega odnosa soustvarjanja v šoli. V: L. Šugman Bohinc (ur.), *Učenci z učnimi težavami – Izvirni delovni projekt pomoči* (str. 136–151). Pridobljeno 19. 1. 2021 s http://www.ucne-tezave.si/files/2016/10/UT_IzvirniDelovniProjektPomocil.pdf
48. LEXPERA, d. o. o. (2021). *Kronologija ukrepov za zajezitev epidemije*. Pridobljeno 12. 1. 2021 s <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/264059>
49. Lipič, N. (2015). Pomen statistične pismenosti v času družbenih sprememb. V T. Devjak (ur.). *Vpliv družbenih sprememb na vzgojo in izobraževanje* (str. 153–166). Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
50. Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave z osnovami informatike (študijsko gradivo za interno uporabo)*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

51. Mešl, N. (2008). *Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino: procesi soustvarjanja teoretskega znanja v praksi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
52. Mešl, N. (2013). Od razumevanja pojava naučene nemoči k razvijanju odpornosti v socialnem delu. *Socialno delo*, 52(6), 351–360.
53. Mešl, N. (2018). K rešitvi usmerjen pristop kot podpora soustvarjanju zelenih izidov v delovnem odnosu. *Socialno delo*, 56 (2), 91–110.
54. Mešl, N. & Kodele, T. (2016a). Sodelovalni procesi socialnega dela z družino v skupnosti: Krepitev odpornosti družin s številnimi izzivi. V: T. Kodele & N. Mešl (ur.), *Družine s številnimi izzivi: soustvarjanje pomoči v skupnosti* (str. 41–64). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
55. Mešl, N., & Kodele, T. (2016b). Udejanjanje sodobne doktrine socialnega dela. *Socialno delo*, 55(3), 109–122.
56. Ministrstvo za delo, družino, socialno zadeve in enake možnosti. (2021). *Odziv ministrstva na gibanje brezposelnosti*. Pridobljeno 14. 1. 2021 s <https://www.gov.si/novice/2021-01-07-odziv-ministrstva-na-gibanje-brezposelnosti/>
57. Modic, S. & Kobal Grum, D. (2020). Dejavniki čustvovanja in spoprijemanje s stresom med pandemijo COVID-19. V: Ž. Lep & K. Hacin Beyazoglu (ur.), *Psihologija pandemije. Posamezniki in družba v času koronske krize* (str. 129–142). Pridobljeno 17. 5. 2021 s <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/view/243/347/5746-1>
58. Nacionalni Inštitut za javno zdravje RS. (2014). *Priporočila za ravnanje v karanteni na stalnem/začasnem naslovu*. Pridobljeno 18. 1. 2021 s <https://www.nijz.si/sl/priporocila-za-ravnanje-v-karanteni-na-stalnemzacasnem-naslovu>
59. Nacionalni inštitut za javno zdravje RS. (2021). *Ocena potreb po psihosocialni podpori v drugem valu epidemije COVID-19*. Pridobljeno 18. 5. 2021 s <http://www.dps.si/wp-content/uploads/2021/03/Ocena-potreb-po-psihosocialni-podpori.pdf>
60. Neeraja, R. & Aditi, B. (2020). The Economic, Psychological and the Social Impact of Pandemics and Social Distancing in a Globalized World. *IOSR Journal of Humanities And Social Science*, 25(7), 34–39.

61. Nemandoust, P., Brown, G. Ki, S. & Osterman C. (2020). *Friendships During the COVID-19 Pandemic*. Pridobljeno 5. 6. 2021 s <https://developingadolescent.org/blog/item/friendships-during-the-covid-19-pandemic>
62. Osterc-Kokotovič, K., Čagran, B., & Pšunder, M. (2018). Vključenost staršev v šolanje otroka in uporaba psihoaktivnih snovi pri mladostnikih. *Šolsko polje*, 29(3/4), 147–172.
63. Pandemija koronavirusne bolezni 2019 v Sloveniji. (b.d.). Pridobljeno 12. 1. 2021 s https://sl.wikipedia.org/wiki/Pandemija_koronavirusne_bolezni_2019_v_Sloveniji
64. Perić, M. (2010). *Družina v sodobnem svetu*. Pridobljeno 3. 6. 2021 s http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Druzina_v_sodobnem_svetu-Peric.pdf
65. Razpotnik, Š., Turnšek, N., Rapuš Pavel, J., & Poljšak Škraban, O. (2015). Potrebe ranljivih družin in odzivi vzgojno-izobraževalnega sistema. V T. Devjak (ur.), *Vpliv družbenih sprememb na vzgojo in izobraževanje* (str. 309–324). Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
66. Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., & Urek, M. (2006). *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Založba Annales.
67. Skubic, M., Komerički, K., & Mivšek, A. P. (2011). Poporodno obdobje. *Obzornik zdravstvene nege*, 45(2), 1211–28.
68. Skupnost centrov za socialno delo. (2021). *Vstop na CSD v času zaprtja države*. Pridobljeno 18. 5. 2021 s <https://www.scsd.si/novice/vstop-na-csd-v-casu-zaprtja-1-12-april-2021/>
69. Sobočan, A. M. (2021). Etične dileme in izzivi humanizma v socialnem delu danes. *Socialno delo*, 60(2), 105–120.
70. Sodja, U. (2020). *Vplivi Covid-19 na nekatere vidike kakovosti življenja in družbene blaginje*. Pridobljeno 14. 5. 2021 s https://www.umar.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Vplivi_Covid-19_na_zivljenje_Sodja_/Vplivi_Covid-19_na_nekatere_vidike_kakovosti_zivljenja_in_druzbene_blaginjel.pdf
71. Souza Lima, E. (2020a). *Emergency Curriculum for Education During and After the Pandemic*. Pridobljeno 17. 12. 2020 s

- https://www.academia.edu/43401157/ELVIRA_SOUZA_LIMA_EMERGENCY_CURRICULUM_FOR_EDUCATION_DURING_AND_AFTER_THE_PANDEMIC
72. Souza Lima, E. (2020b). *School Culture and Family Culture: reflections within the context of the pandemic*. Pridobljeno 17. 12. 2020 s https://www.academia.edu/43825452/SCHOOL_CULTURE_AND_FAMILY_CULTURE_reflections_within_the_context_of_the_pandemic
73. Statistični urad Republike Slovenije. (b.d.). *Delovno sposobni glede na aktivnost*. Pridobljeno 15. 1. 2021 s <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/0762003S.px>
74. Šteh, B., & Mrvar, P. (2011). Stališča in pričakovanja učiteljev, svetovalnih delavcev in staršev drug do drugega v kontekstu sodelovanja med šolo in domom. *Psihološka obzorja*, 20(1), 17–41.
75. Šugman Bohinc, L. (2011). Sinergetika soustvarjanja učenja in pomoči v šoli. V: L. Šugman Bohinc (ur.). *Učenci z učnimi težavami. Izvirni delovni projekt pomoči* (str. 36–79). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
76. Šugman Bohinc, L. (2016). Socialno delo v uresničevanju idealov pravične družbe. *Socialno delo*, 50(5–6), 221–238.
77. Tomori, M. (1994). *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.
78. Truell, R. (2020). *COVID-19: The struggle, success and expansion of social work*. Pridobljeno 4. 1. 2021 s <https://www.ifsw.org/wp-content/uploads/2020/05/2020-05-18-COVID-19-the-struggle-success-and-expansion-of-social-work-1.pdf>
79. Turk Niskač, B. (2020). Vpliv epidemije na vsakdanjik otrok in družinsko življenje: rezultati ankete aprila 2020. V: S. Poljak Istenič & D. Ličen (ur.), *Glasnik Slovenskega etnološkega društva* (str. 110–112). Pridobljeno 15. 5. 2021 s <https://www.sed-drustvo.si/domains/sed-drustvo.si/modules/Domino/Files/glasnik-60-2-2020-manjsa-resolucija-1.pdf>
80. Videmšek, P. (2011). Spreminjanje socialne vključenosti ljudi z osebnimi izkušnjami duševne stiske: od boja za pravice do vključenosti v raziskovanje. *Socialno delo*, 51(1/3), 115–125.
81. Vijay Kumar, S. (2020). *COVID 19 – A pandemic crisis - Challenges: Lessons for future*. Pridobljeno 6. 1. 2021 s https://www.researchgate.net/publication/341057046_COVID_19_-_A_PANDEMIC_CRISIS_-CHALLENGES_LESSONS_FOR_FUTURE

82. Vlada RS. (2020). *Državni načrt zaščite in reševanja ob pojavu epidemije oziroma pandemije nalezljive bolezni pri ljudeh*. Pridobljeno 13. 1. 2021 s http://www.sos112.si/slo/tdocs/epidemija_pandemija.pdf
83. Walsh, F. (2012). Family resilience: Strengths forged through adversity. V Walsh, F. *Normal Family processes* (str. 399–427). New York: Guilford Press.
84. Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) (2010). Ur. l. RS 62/2010.
85. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (2020). *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije covid-19 v Sloveniji*. Pridobljeno 18. 5. 2021 s <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/2/#zoom=z>
86. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2010). *Brezposelne osebe - prejemniki DSP na trgu dela*. Pridobljeno 15. 1. 2021 s https://www.ess.gov.si/files/13051/Prejemniki_DSP_2020.pdf
87. Žižek, S. (2020). *PANDEMIC! COVID-19 Shakes the World*. Pridobljeno 15. 1. 2021 s <https://iberian-connections.yale.edu/wp-content/uploads/2020/03/pandemic.pdf>

9. Priloge

9.1. Delno strukturiran vprašalnik za starše šoloobveznih otrok

- Opišite družinsko strukturo, kje živite.
- Koliko imate šoloobveznih otrok? Katere razrede obiskujejo?
- S katerimi ukrepi za preprečevanje širjenja novega koronavirusa ste seznanjeni? Kako ste se z ukrepi seznanili?
- Menite, da so kateri ukrepi za zaježitev širjenja novega koronavirusa spremenili vaš družinski vsakdan? Kateri ukrepi so to in na kakšen način so Vam ga spremenili? Kako ste se prilagodili? Opišite.
- Kako so sprejeti ukrepi učinkovali na vaše naloge, komunikacijo, vloge in potrebe v družini? Ste se srečali s kakšnimi spremembami/prilagoditvami glede tega?
- Se kot starši med epidemijo srečujete s kakšnimi izzivi? Opišite.
- Menite, da so kateri izzivi, s katerimi se soočate, nastali ključno kot posledica epidemije COVID-19?
- Kako se spoprijemate z izzivi, kaj Vam je v pomoč?
- Ste v času epidemije poiskali pomoč pri socialnem delu v primeru težav ali uveljavljanja pravic iz javnih sredstev? Opišite izkušnjo.

9.2. Zapisi pogovorov

Intervju št. 1 – oseba A (Anja, 35 let)

Opišite družinsko strukturo, kje živite.

/Živim v reorganizirani družini s svojim dolgoletnim partnerjem./ (A1) /Sina sem imela že prej, s partnerjem pa imava dobro leto staro hčerko./ (A2) /Živimo v hiši pri partnerju./ (A3) /v svojem gospodinjstvu, ločeno od gospodinjstva njegovih staršev./ (A4)

Koliko imate šoloobveznih otrok? Katere razrede obiskujejo?

/Imam sina, ki je bil v času prvega vala epidemije šoloobvezen./ (A5) /trenutno pa obiskuje prvi letnik srednje poklicne šole./ (A6)

S katerimi ukrepi za zaježitev širjenja novega koronavirusa ste najbolj seznanjeni? Kje/kako ste se z njimi seznanili?

/Z ukrepi sem se najprej seznanila preko različnih medijev - TV, internet,/(A7) /saj so nas opozarjali/(A8) /na vsakem koraku./ (A9) /Sploh na začetku epidemije smo bili toliko bolj pozorni na novice o virusu,/(A10) /ker nihče ni vedel kaj se sploh dogaja in kaj nam virus prinaša./ (A11) /Vsi smo se počutili zmedeno/(A12) /in tudi prestrašeno, kaj bo sledilo./ (A13) /Ko so se začeli vrstiti različni ukrepi, socialno distanciranje,/(A14) /šolanje od doma,/(A15) /zapiranje različnih dejavnosti,/(A16) /je to za naš družinski vsakdan predstavljalo velike spremembe./ (A17)

Omenjate ukrepe, ki so spremenili vaš družinski vsakdan. Na kakšen način so vam ga spremenili in kako ste se prilagodili? Opišite.

/Sama sem bila v času prve in tudi del druge epidemije v porodniški, tako da sem že prej bila doma./ (A18) /Partner, ki ima svoje podjetje, v času prve epidemije nekaj časa ni smel izvajati svoje dejavnosti,/(A19) /sin pa se je tudi zaključeval osnovno šolo na daljavo./ (A20) /Tako smo bili vsi naenkrat doma./ (A21) /Kot sem omenila, smo redno spremljali ukrepe in se jih tudi držali./ (A22) /Še bolj smo bili pozorni na higieno (umivanje rok, razkuževanje), nismo se družili in smo ostajali doma. Še posebej pozorni smo bili na naše zdravje tudi zaradi nekaj mesecev stare hčerke./ (A23) /Sin je bil najprej vesel, da lahko izvaja šolo od doma, glede na to, da je šolo zaključeval ni imel več posebnih šolskih obveznosti, saj so imeli večinoma ocene že zaključene./ (A24) /Hkrati je bil že dovolj samostojen in odgovoren, da pomoči pri učenju ni potreboval./ (A25) /Hkrati je potrebno izpostaviti, da ima svojo sobo in računalnik, tako da je imel v času pouka svoj mir./ (A26) /Tudi sama sem bila v kontaktu z učitelji, saj so ti bili na razpolago če bi karkoli potrebovali, drugače pa sem spremljala e-asistent./ (A27) /Glede sinovega šolanja je bila sprememba opazna predvsem v drugem valu epidemije, ko je začel obiskovati srednjo šolo./ (A28) /Glede na to, da je šolanje prvih nekaj tednov potekalo fizično v šoli, kasneje pa od doma,/(A29) /je sin priznal, da težje razume snov, ki je predavana preko daljave, takoj je začel dobivati tudi slabše ocene./ (A30) /Povedal mi je, da je zaradi tega, ker snovi ne razume dobro, izgubil motivacijo za učenje./ (A31) /Poskušala sem ga motivirati, da se potruji, saj bo stvari moral znati za svoj poklic, zato naj si poskuša čim več stvari zapisati v zvezek, saj mu bo morda to pomagalo,/(A32) /ampak za to ni bil motiviran./ (A33) /Potrebno pa je tudi povedati, da so sprejeti ukrepi vplivali na naše počutje,

posledično tudi na odnose./ (A34) /Predvsem sama sem se počutila nesvobodno, saj nikamor nismo smeli iti./ (A35) /nisem se počutila sproščeno./ (A36) /hkrati mi je skrb in vzgoja za nekaj mesecev staro hčerko predstavljala glavno nalogo in odgovornost./ (A37) /Pogrešala sem osebne stike in sproščenost./ (A38) /Tudi sin se je čedalje bolj zadrževal v svoji sobi in igral igrice s prijatelji, s katerimi se je prej družil na igrišču./ (A39) /Ker pouk tudi ni potekal točno ob urah, kot je potekal prej, ampak je potekal ob prilagojenih urah./ (A40) /potem sploh nisem več vedela kdaj ima pouk, kdaj pa igra igrice, zato sem težje omejevala uporabo računalnika./ (A41) /Vseeno pa mi je sin veliko pomagal tudi pri skrbi za hčerko, imam občutek tudi, da me ni želel obremenjevati s svojimi šolskimi stvarmi, saj se je zavedal, da moram več pozornosti nameniti njegovi sestri./ (A42) /Tudi partner mi je malo pomagal pri skrbi za hčerko, ampak bi tega želela več./ (A43) /hkrati pa vem, da je bil in še vedno je zelo zaposlen in obremenjen zaradi njegovega podjetja./ (A44) /Konec koncev nam ni preostalo drugega kot to, da se prilagodimo ukrepom, ki so veljali./ (A45) /potrpimo in upamo, da bo tega čim prej konec./ (A46) /Hkrati sem si že zelo želela nazaj v službo, saj se mi je zdelo, da vsak dan poteka isto./ (A47)

Kako so sprejeti ukrepi učinkovali na vaše naloge, komunikacijo, vloge in potrebe v družini? Ste se srečali s kakšnimi spremembami/prilagoditvami glede tega?

/Kot sem omenila, so bile moje glavne naloge povezane z vzgojo in skrbjo za hčerko in sina./ (A48) /ter gospodinjstvom (kuhanje, pranje, čiščenje)./ (A49) /Sedaj, ko nisem več v porodniški, sem morala v svoj vsakdan vključiti tudi službo in prevoz hčerke v in iz vrtca, saj delam s skrajšanim delovnim časom./ (A50) /Pri varstvu hčerke sta mi pomagala tudi partner in sin./ (A51) /kadar sem morala skočiti po kakšnih opravkih ali v trgovino, drugače pa tudi partner načeloma vsak vikend gre v trgovino./ (A52) /Sin pa ima glavno nalogo šolanja./ (A53) /ob tem pa pomaga pri opravih okrog hiše in tudi partnerju, če ga potrebuje pri delu, seveda kadar nima pouka./ (A54) /Ne glede na to, da je sin več časa doma, se je komunikacija med nama poslabšala./ (A55) /nasploh jo je zelo malo, saj se večino časa sin zadržuje v sobi./ (A56) /Tudi partner med tednom večino časa dela, hkrati imam občutek, da se med vikendom ne moremo sprostiti zaradi ukrepov (iti na izlet, na kavo s prijatelji),/ (A57) /zato hitreje prideva do nesoglasij./ (A58) /Pred epidemijo je partner med vikendom velikokrat šel ali pa sva skupaj šla s prijatelji na kavo, sedaj pa tega ne moremo./ (A59) /Tudi ob lepem vremenu nismo mogli na družinski izlet, kjer bi poskušali odklopiti vse obveznosti, saj je večinoma vse zaprto (npr.

živalski vrt ipd.)/(A60) /Imam občutek, da imamo zaradi vseh teh ukrepov še bolj nezadovoljene potrebe po svobodi,(A61) /druženju,(A62) /kar vpliva na naše počutje in posledično tudi hitreje pridemo do nesoglasij, kar seveda potem poskušamo urediti.)/(A63) /Hvaležna sem edino za to, da že imam toliko starega in samostojnega sina, da ni izkazal potrebe, da potrebuje pomoč pri šolskem delu,(A64) /saj drugače ne vem, kako bi zmogla.)/(A65)

Omenili ste veliko sprememb v času epidemije. Se kot starši med epidemijo srečujete s kakšnimi izzivi? Opišite.

/Glavni izziv mi vsekakor predstavlja skrb in vzgoja za hčerko, tudi sina/(A66) /in hkrati usklajevanje s skrbjo za gospodinjstvo.)/(A67) /Izziv je bil tudi nakup otroških oblačil za hčerko.)/(A68) /Skoraj vse sem morala nakupovati preko interneta, česar prej nisem bila vajena, vsaj ne v takšni količini. Tako sem se tudi sama morala soočiti z uporabo interneta v takšen namen, ni mi preostalo drugega kot, da se prilagodim, raziskujem najboljše možnosti, hkrati pa nisem vedela, kakšna oblačila bom sploh dobila in če bodo dovolj velika.)/(A69) /Glede interneta mi je izziv predstavljalo tudi omejevanje interneta sinu, saj kot sem že omenila, velikokrat sploh nisem vedela, kdaj ima pouk, kdaj pa uporablja internet za lasten hobi.)/(A70) /Ob vsem tem sem morala usklajevati tudi skrb in vzgojo za otroka in vse ostalo skupaj s partnerskim odnosom, partner pa je tudi moral usklajevati vse to skupaj s svojim delom.)/(A71) /Zdi se mi, da je bil izziv pri vseh tudi nasploh se motivirati in se prilagoditi vsem ukrepom,/(A72) /čeprav nikomur takšen način življenja ni ugajal.)/(A73) /Torej najti dobre stvari v vseh slabih novicah, ki so nas spremljale, predvsem v medijih.)/(A74)

Menite, da so kateri izzivi, s katerimi se soočate, nastali ključno kot posledica epidemije COVID-19?

/Seveda,/(A75) /najprej predvsem uporaba in omejevanje uporabe interneta in telefona. Vedno smo govorili, da otroci ne smejo toliko časa preživeti na računalniku, sedaj pa so bili prisiljeni v to.)/(A76) /In ker so tudi bile vse druge dejavnosti zaprte, kaj torej ponuditi otroku, če se niti ne sme osebno družiti s prijatelji, kot je to počel prej.)/(A77) /Posledično se mi zdi, da se je sin čedalje bolj zapiral vase oz. v sobo, zaradi česar najin odnos ni več takšen kot je bil včasih, ko mi je npr. tudi vedno povedal, kaj so počeli v šoli ali s prijatelji.)/(A78) /Pa ne samo otroci, hkrati smo bili vsi prisiljeni v uporabo interneta, tako odrasli kot starejši. Tudi sama sem

večino socialnih stikov ohranjala preko klicev, sms-ov, kar pa seveda ni isto kot v živo,/(A79) /zato sem to toliko bolj pogrešala. Tako da je tudi ohranjanje stikov postal neke vrste izziv./ (A80)

Kako se spoprijemate z izzivi, kaj Vam je v pomoč?

/V pomoč sem najbolj sama sebi./ (A81) /Predvsem razmišljanje, ki je usmerjeno pozitivno,/(A82) /upanje, da bo boljše in bo minilo./ (A83) /V pomoč so mi tudi ljudje, s katerimi se lahko pogovorim o težavah, primerjam svojo situacijo z njihovo ipd. To so tako moji prijatelji/(A84) /kot tudi člani primarne družine./ (A85) /Tudi s partnerjem/(A86) /in sinom se lahko pogovorim o nekaterih težavah, razmišljanjih,/(A87) /hkrati tudi s sodelavkami, čeprav je pogovor z masko čisto drugačen, kot smo ga vajeni./ (A88)

Ste v času epidemije poiskali pomoč pri socialnem delu v primeru težav ali uveljavljanja pravic iz javnih sredstev? Opišite izkušnjo.

/Pri socialnem delu nisem iskala pomoči za svoje osebne težave,/(A89) /sem pa uveljavljala pravice tako za sina (štipendija) kot tudi za hčerko/(A90) /in za skrajšan delovni čas./ (A91) /Izpolnila sem vloge in jih dostavila v nabiralnik, v primeru nejasnosti pa so me kontaktirali./ (A92) /Že to je bilo neprijetno, saj sem vlogo za skrajšan delovni čas morala izpolnjevati dvakrat, hkrati mi je tudi podjetje moralo izdati dva potrdila,/(A93) /saj bi se verjetno drugače osebno zglasila na CSD v pisarni in bi mi socialna delavka lahko takoj povedala, do česa sem upravičena oz. kako je potrebno izpolniti vlogo, tako pa sem imela delo podvojeno./ (A94) /Tudi informiranje preko telefona se mi ne zdi enako kot osebno, tako da se tega manj poslužujem./ (A95) /Hkrati tudi, če bi potrebovala pomoč zaradi osebnih stisk, bi se verjetno znašla v neprijetnem položaju, saj ne bi vedela, če se lahko oglasim na CSD ali ne, oz. kakšni so protokoli v času, ko je večinoma vse zaprto./ (A96)

Intervju št. 2 – oseba B (Brina, 35 let)

Opišite družinsko strukturo, kje živite.

/Živim sama z dvema sinovoma/(B1) /v Ljubljani v stanovanju./ (B2) /Imam tudi partnerja iz Savinjske regije,/(B3) /ki ima tudi sam šoloobveznega otroka, s katerim ima redne stike

načeloma vsak drugi vikend. V zadnjem času smo tudi več časa preživel v skupaj, kolikor so razmere dopuščale./ (B4)

S katerimi ukrepi za zajezitev širjenja novega koronavirusa ste najbolj seznanjeni? Kje/kako ste se z njimi seznanili?

/Najbolj sem seznanjena z ukrepom nošenja maske./ (B5) /socialnim distanciranjem, da se ne smemo družiti./ (B6) /šolanjem od doma./ (B7) /Z njimi sem se seznanila najbolj preko različnih medijev, TV, internet./ (B8)

Koliko imate šoloobveznih otrok? Katere razrede obiskujejo?

/Oba otroka sta šoloobvezna./ (B9) /mlajši obiskuje tretji razred./ (B10) /starejši pa peti razred./ (B11)

Menite, da so kateri ukrepi za zajezitev širjenja novega koronavirusa spremenili vaš družinski vsakdan? Kateri ukrepi so to?

/Spremembe za družinski vsakdan je povzročila./ (B12) /ustavitev javnega življenja./ (B13) /in s tem posledično šolanje od doma./ (B14) /prav tako pa prekinitev športnih treningov, saj oba sinova trenirata nogomet./ (B15) /Sama sem pred prvim valom epidemije delala v družinskem gostinskem lokalu, zato sem bila na začetku med epidemijo tudi na čakanju na delo./ (B16) /po izteku pogodbe pa sem ostala brez službe./ (B17) /Mislim pa, da je največ sprememb tudi na našem počutju povzročil ukrep socialnega distanciranja, da se nismo smeli družiti, vsaj v živo ne./ (B18) /Tudi otroka sta se lahko družila in pogovarjala s svojimi prijatelji zgolj preko telefona in preko igrice./ (B19) /zato sem jima posledično tudi dovolila več uporabe telefona in računalnika, kot pa jima drugače./ (B20)

Omenjate spremembe, ki so se pojavile v vašem vsakdanu glede na ukrepe za zajezitev širjenja novega koronavirusa. So bile še kakšne druge spremembe in kako ste se prilagodili? Opišite.

/Sploh na začetku, ko nihče ni točno vedel kaj nam virus prinaša, smo še bolj spremljali novice iz medijev glede koronavirusa./ (B21) /in se tudi dosledno držali navodil in ukrepov./ (B22) /ter bili še bolj pozorni na naše zdravje kot tudi zdravje bližnjih./ (B23) /Nismo

se družili z nikomer./ (B24) /nismo hodili toliko v trgovino, kruh sem pekla doma./ (B25) /uporabljali smo stopnice namesto dvigala v bloku./ (B26) /več stvari smo kupovali preko interneta ipd./ (B27) /ves čas sem bila doma z otrokoma./ (B28) /Ker je šolanje potekalo od doma, smo se v prvem valu epidemije morali prilagoditi tudi z zagotovitvijo še enega računalnika, saj prej nismo imeli dveh./ (B29) /Prav tako smo morali prilagoditi stanovanje, kupiti pisalno mizo./ (B30) /in slušalke, da sta imela oba otroka svojo zasebnost med poukom./ (B31) /Ker ukrepi niso dopuščali, se v prvem valu epidemije tudi s partnerjem nisva videla./ (B32) /potem v drugem valu epidemije pa smo več časa preživeli vsi skupaj, večinoma pri njemu./ (B33) /Tudi tam smo se morali prilagoditi glede prostora, saj tako moje kot njegovo stanovanje ne obsega dovolj prostora, da bi vsak lahko imel svojo sobo./ (B34) /Ob prvem valu epidemije sta bila otroka najprej vesela, da bo šolanje potekalo od doma, saj jima je to predstavljalo nekaj novega./ (B35) /hitro pa sta začela pogrešati sošolce./ (B36) /prav tako se nista naučila toliko, kot bi se fizično v šoli, čeprav drugače nimata težav pri pouku./ (B37) /Posebej v prvem valu epidemije je bilo meni malce težje./ (B38) /saj so učiteljice večinoma pošiljale kratke razlage snovi in naloge, ob čemer sem morala biti več časa z otrokoma in jima dodatno razlagati snov./ (B39) /še posebej pri mlajšemu sinu, saj še ni znal tako dobro brati./ (B40) /V drugem valu epidemije je bilo lažje, saj sta imela otroka z učiteljicami več Zoom srečanj in so jima tako lahko bolj razložili učno snov./ (B41) /Ves čas pa so bile učiteljice tudi dostopne v primeru težav./ (B42) /imeli smo tudi govorilne ure preko Zoom-a./ (B43) /Na splošno pa mislim, da smo se vsem razmeram kar hitro prilagodili in s tem nismo imeli posebnih težav./ (B44)

Kako so sprejeti ukrepi učinkovali na vaše naloge, komunikacijo, vloge in potrebe v družini? Ste se srečali s kakšnimi spremembami/prilagoditvami glede tega?

/Glede gospodinjstkih nalog v družini ni prišlo do posebnih sprememb, ker sta bila otroka že pred epidemijo zadolžena za opravljanje določenih nalog, npr. odnesti smeti, pobrati oblačila iz sušilnega stroja ipd./ (B45) /to smo se vedno dogovarjali sproti./ (B46) /Glede na to, da smo bili vsi ves čas doma, sem sama morala večkrat kuhati, saj imata drugače otroka kosilo v šoli./ (B47) /Kot omenjeno, sem več časa na začetku epidemije morala posvetiti tudi razlaganju šolske snovi predvsem mlajšemu sinu./ (B48) /predvsem sem ga tudi morala bolj motivirati za učenje./ (B49) /po neki strani sem v začetku poleg vloge mame morala prevzeti tudi vlogo učiteljice, v drugem valu pa to ni bilo več tako potrebno./ (B50) /Mislim, da smo

bili na začetku vsi bolj razdraženi, saj smo bili ves čas skupaj./ (B51) /zato je prišlo tudi do več prepиров, tudi med otrokoma, ampak smo te reševali sproti in skupaj, tako da smo se pogovorili./ (B52) /Na našem počutju se je sčasoma predvsem odražala potreba po druženju z bližnjimi./ (B53) /tudi otroka sta pogrešala treninge./ (B54) /Te so v drugem valu nekaj časa potem izvajali tudi preko Zoom-a, ob tem pa je bil zopet problem prostorska stiska v stanovanju./ (B55) /Vsekakor pa sem sama v nekih trenutkih čutila potrebo po svobodi, da lahko grem sama in tudi skupaj z otrokoma, kamor bi hoteli, npr. tudi na izlet, česar nam ukrepi niso dopuščali./ (B56) /Vsekakor pa sem si včasih želela tudi nekaj več časa samo zase in za partnerja./ (B57)

Ste se kot starši med epidemijo srečali ali se še srečujete s kakšnimi izzivi? Opišite.

/Največji izziv med samo pandemijo, ko je šolanje potekalo od doma, je bil vsekakor motiviranje otrok, tako za opravljanje šolske stvari, kot sčasoma kasneje tudi za gospodinjska opravila./ (B58) /Glede šolskega dela sem se srečevala tudi z izzivom, kako razložiti snov sinu, da jo bo razumel./ (B59) /Izziv je na začetku bil tudi, kako prilagoditi stanovanjski prostor, da bosta imela otroka vsaj delček zasebnosti medtem ko imata pouk v istem času./ (B60) /Izziv je postal tudi to, kako zaposliti otroka cel popoldan v stanovanju sredi Ljubljane, kaj novega početi, ustvarjati, da jima bo zanimivo, saj sta bila vajena aktivnega življenja, predvsem s treningi, v tem času pa tega ni bilo./ (B61) /Ob tem je bil izziv tudi omejevanje uporabe računalnika in telefona, ravno zaradi tega, ker je otrokoma edino to ostalo od druženja s prijatelji, zato jima je bilo dovoljeno tudi več uporabe in dostopa do interneta, kot jima je po navadi./ (B62)

Menite, da ti izzivi, s katerimi ste se soočali, nastali ključno kot posledica epidemije COVID-19?

/Nekateri izzivi vsekakor so bili posledica./ (B63) /z nekaterimi sem se srečevala že prej./ (B64) /Res pa je, da so nekateri izzivi v času pandemije bolj izstopali, npr. motiviranje otrok, saj smo se s tem srečevali skoraj vsak dan, sploh v času prvega vala epidemije, saj je bilo nasploh naše počutje slabše in smo bili vsi bolj razdražljivi./ (B65) /Z izzivom glede preurejanja stanovanja, nakupom slušalk pa verjamem, da bi se kot starš srečala slej kot prej./ (B66)

Kako ste se spoprijemali z izzivi, kaj Vam je pri tem v pomoč?

/V pomoč so mi vsekakor bližnje osebe, če sama ne morem rešiti težav. Ob tem imam v mislih tako partnerja, s katerim se lahko pogovorim, mu zaupam in ga vprašam tudi za nasvet./ (B67) /lahko pa se zanesem tudi na svojo primarno družino./ (B68) /predvsem mamo./ (B69) /Veliko mi pomeni tudi, da se lahko z otrokoma pogovorim, če pride do težav in jih skupaj rešimo./ (B70) /Predvsem starejši sin je že dovolj star in odgovoren, že bolje razume situacije in se lahko zanesem nanj./ (B71) /Npr. tudi sedaj ko sta otroka v šoli, ob koncu pouka starejši prevzame mlajšega in prideta skupaj domov./ (B72)

Ste v času epidemije poiskali kakšno pomoč pri socialnem delu v primeru težav ali uveljavljanja pravic iz javnih sredstev? Kakšna je vaša izkušnja?

/Glede na to, da sem v času pandemije ostala brez službe, sem po prejemanju nadomestila za brezposelnost./ (B73) /sedaj tudi prejemnica denarne socialne pomoči./ (B74) /Prejemam tudi otroški dodatek./ (B75) /zaradi osebnih stisk pa se na socialno delo nisem obračala po pomoč./ (B76) /Ker sem sama vajena uporabe interneta, moram reči, da mi je celo lažje, da izpolnjeno vlogo pošljem po pošti ali mail-u, kot pa če bi morala osebno urejati stvari./ (B77) /Ob izpolnjevanju vloge sicer nisem imela težav, mislim pa, da je neosebno oddajanje vlog dosti težje pri starejših ljudeh, saj uporabe interneta niso tako vajeni./ (B78)

Intervju št. 3 – oseba C (Cene, 57 let)

Opišite družinsko strukturo, kje živite.

/Smo petčlanska družina./ (C1) /Z ženo imava tri otroke, dve hčeri in enega sina./ (C2) /in živimo v svoji hiši./ (C3)

Koliko imate šoloobveznih otrok? Katere razrede obiskujejo?

/Vsi trije otroci so šoloobvezni./ (C4) /starejša hčera obiskuje osmi razred./ (C5) /dvojčka pa obiskujeta šesti razred./ (C6)

S katerimi ukrepi za zajezitev širjenja novega koronavirusa ste najbolj seznanjeni? Kje/kako ste se z njimi seznanili?

/Najbolj sem seznanjen z nošenjem mask,/(C7) /s socialnim distanciranjem, torej da se ne smemo družiti,/(C8) /pa tudi s šolanjem od doma/(C9) /in delom od doma,/(C10) ki sem ga nekaj časa opravljal tudi sam./(C11) /Z ukrepi pa sem se najbolj seznanil preko različnih medijev/(C12) /in tudi v službi./(C13)

Menite, da so kateri ukrepi za zajezitev širjenja novega koronavirusa spremenili vaš družinski vsakdan? Kateri ukrepi so to?

/Nekateri ukrepi seveda so spremenili naš vsakdan,/(C14) /nekateri pa tudi ne./(C15) /Spremembe je povzročilo tudi šolanje od doma,/(C16) /po eni strani tudi delo od doma./(C17) /Največje spremembe pa bi rekel, da je povzročilo to, da se ne smemo toliko družiti z ostalimi/(C18) /in smo se posledično več družili med sabo,/(C19) /večkrat skupaj hodili na sprehode,/(C20) /punce so več časa preživele v kuhinji in pekle pecivo./(C21) /Sprememba pa je bila tudi to, da otrok z ženo nisva potrebovala voziti na treninge in hobije,/(C22) /predvsem sin je že začel pogrešati tako svoje prijatelje/(C23) /kot tudi treninge košarke./(C24) /Ne bi pa rekel, da je bilo zaradi ukrepov bistveno drugače glede vsakdana,/(C25) /saj sva oba z ženo ves čas hodila v službo,/(C26) razen jaz sem nekaj časa delal tudi od doma./(C27) /Otroci pa so že tudi kar odrasli in samostojni, razumejo celotno situacijo in glede tega niso imeli posebnih težav./(C28)

Kako pa so sprejeti ukrepi učinkovali na vaše naloge, komunikacijo, vloge in potrebe v družini? Ste se srečali s kakšnimi spremembami/prilagoditvami glede tega?

/Glede nalog v družini niti ni bilo posebnih sprememb v tem času, pri gospodinjstkih opravilih so otroci že prej pomagali,/(C29) /v času ko so imeli šolanje od doma, pa so morali v času odmorov oz. ko so imeli čas med poukom, peljati tudi psa na sprehod./(C30) /Kot starša pa sva morala še posebej na začetku, v prvem valu, otrokom pokazati in jih naučiti več stvari glede računalnikov, tudi naložiti kakšne programe, da so lahko sledili pouku,/(C31) /sedaj pa stvari obvladajo že bolje kot midva, saj so jih tudi preko šole naučili uporabe računalnikov./(C32) /Komunikacija pa mislim, da se je spremenila na boljše./(C33) /Niti prej nismo imeli težav,/(C34) /opažam pa, da so se v času korone, ko se niso smeli toliko družiti z ostalimi in smo skupaj več hodili na sprehode, bolj izpovedali glede kakšnih osebnih težav, za katere predvidevam, da so jih prej povedali svojim prijateljem, za kar sem zelo vesel./(C35) /Glede vlog v družini tudi ni bilo posebnih sprememb,/(C36) /potrebe pa mislim, da se najbolj

navezujejo glede na druženje, tako ali drugače./(C37) /Tudi rojstne dneve in praznike nismo mogli praznovati tako, kot bi jih drugače/(C38) /in tudi prijatelji otrok niso več prespali pri nas, kot smo imeli to navado včasih prej./(C39) /Tudi sam pogrešam druženje ob kavici v gostinskih lokalih, kot sem imel navado prej, npr. ko sem hčerko peljal na trening in vmes šel na kavo medtem ko sem čakal, da konča s treningom./(C40) /Tudi sin je že pogrešal trening košarke./(C41) /nasploh pa so otroci pogrešali druženje s prijatelji./(C42) /Med tem časom so ostali v stiku z njimi bolj kot ne samo preko telefonov, igrice./(C43) /kar se mi zdi, da ni enako./(C44)

Se kot starši med epidemijo srečujete s kakšnimi izzivi? Opišite.

/Kot izziv v tem času bi lahko rekel, da je bilo včasih motiviranje otrok za razna opravila kot tudi za skupne sprehode, igranje košarke s sinom doma./(C45) /saj so bili včasih otroci čisto brez volje za karkoli bi lahko počeli zunaj./(C46) /saj so že tako morali biti zaprti večino dneva notri zaradi šole./(C47) /Trenutno se soočam tudi z izzivom urejanja zgornjega nadstropja hiše, da bodo imeli otroci še več zasebnosti./(C48) /kar pa je tudi finančni zalogaj./(C49) /Trenutno ima starejša hčerka svojo sobo, dvojčka pa imata skupno sobo. Težava v času šolanja na daljavo se je pojavila predvsem pri njima, ker čeprav sta sošolca, sta morala pouk opravljati vsak na svojem računalniku in sta se posledično motila v skupni sobi./(C50) /zato smo jima tudi morali priskrbeti slušalke./(C51) /Tudi e-asistent, s katerim sem pravzaprav zelo vesel, da obstaja, je prevelik finančni zalogaj za tri otroke, zato smo se odločili za minimalno obveščanje, ki stane manj./(C52) /Predvsem v zadnjem času imata hčeri tudi slabše ocene, zato potrebujeta dodatno motiviranje./(C53) /pomoč in pregled domačih nalog s strani naju z ženo./(C54)

Menite, da so kateri izzivi, s katerimi se soočate, ključno kot posledica epidemije COVID-19?

/Predvsem motiviranje otrok, ki sem ga omenil./(C55)

Kako se spoprijemate z izzivi, kaj Vam je v pomoč?

/V pomoč mi je predvsem družina sama./(C56) /žena./(C57) /komunikacija med nami./(C58)

/Predvsem ko sem omenjal naše skupne sprehode, kako so se otroci kdaj izpovedali, ko se verjetno drugače ne bi, me to motivira, da tega počnemo še več./(C59) /Drugače pa tudi moja

primarna/(C60) /in ženina primarna družina,/(C61) /s katerimi smo v zelo dobrih odnosih in se skoraj vsakodnevno pogovarjamo./((C62)

Ste v času epidemije poiskali pomoč pri socialnem delu v primeru težav ali uveljavljanja pravic iz javnih sredstev?

/Nisem se obračal na pomoč na socialno delo,/(C63) /iskreno niti ne vem, ali se lahko oglasiš osebno npr. na CSD v času epidemije oz. če imajo kakšne posebne ukrepe,/(C64) /ampak mislim, da če bi potreboval pomoč, bi se znašel in se pozanimal./((C65) /Drugače pa sem prejemnik otroških dodatkov, drugih socialnih transferjev pa ne prejemam./((C66)

Intervju št. 4 – oseba D (Darja, 35 let)

Opišite družinsko strukturo, kje živite.

/Smo tričlanska družina./((D1) /Sama imam sina,/(D2) /s katerim živiva pri partnerju/(D3) /v stanovanju./((D4)

Koliko imate šoloobveznih otrok? Katere razrede obiskujejo?

/Imam enega otroka,/(D5) /ki trenutno obiskuje 1. razred OŠ./((D6)

S katerimi ukrepi za zajezitev širjenja novega koronavirusa ste najbolj seznanjeni? Kje/kako ste se z njimi seznanili?

/Najbolj sem seznanjena z ukrepom nošenja maske,/(D7) /razkuževanjem rok,/(D8) /socialnim distanciranjem, torej da se ne smemo družiti/(D9) /oz. da je trenutno druženje omejeno na 10 ljudi naenkrat,/(D10) /seznanjena pa sem tudi s šolanjem od doma/(D11) /in čakanjem na delo./((D12) /Z ukrepi sem se seznanila preko različnih medijev, torej interneta, radia,/(D13) /in v službi./((D14)

Menite, da so kateri ukrepi za zajezitev širjenja novega koronavirusa spremenili vaš družinski vsakdan? Kateri ukrepi so to?

/Seveda,/(D15) /družinski vsakdan je spremenil že ukrep zapiranja gostinske dejavnosti,/(D16) /saj sem v času epidemije ostala tudi brez službe./((D17) /S šolanjem od

doma, sva tako oba s sinom posledično bila ves čas doma,/(D18) /partner pa hodi v službo, kot prej./ (D19) /Zaradi ukrepov socialnega distanciranja se tako nismo toliko družili s prijatelji, kot smo bili tega vajeni prej./ (D20) /Tudi sama sem bila prej vajena, da se pogosto na poti iz službe oglasim pri prijateljici, da sta se tudi najina sinova lahko družila, sedaj pa tega ne počnemo več./ (D21) /Nasprotno, več časa preživimo skupaj v družini,/(D22) /se pogovarjamo,/(D23) /hodili smo tudi na sprehode in v bližnje hribe./ (D24) /Lahko rečem, da sedaj poteka vse bolj mirno,/(D25) /in ker šolanje poteka od doma, tudi lažje/(D26) /in bolj umirjeno organiziram vsakdan, prej pa se mi je vedno nekam mudilo./ (D27)

Kako so sprejeti ukrepi učinkovali na vaše naloge, komunikacijo, vloge in potrebe v družini? Ste se srečali s kakšnimi spremembami/prilagoditvami glede tega?

/Glede naših nalog ni prišlo do bistvenih sprememb,/(D28) /mogoče samo, da je česa več, ker smo več časa doma, npr. kuhanja, čiščenja./ (D29) /Ob tem tudi sina spodbujam za opravljanje osnovnih nalog, npr. priprava in čiščenje mize ob obrokih, kar je dobro sprejel in to tudi opravlja./ (D30) /Predvsem na začetku prvega vala epidemije, ko je sin pričel s šolanjem od doma, sem si morala vzeti precej več časa, da sem pregledala učno snov, ki jo je moral znati,/(D31) in mu naloge razložiti na način, ki ga je razumel./ (D32) /Sedaj, v drugem valu epidemije, ko že bolje bere in razume, mi to vzame manj časa,/(D33) /seveda pa moram še vedno naloge pregledati,/(D34) /mu po potrebi pomagati/(D35) /in potem opravljene naloge posredovati tudi učiteljici./ (D36) /Ves čas epidemije so tudi učiteljice bile zelo dostopne v primeru težav,/(D37) /tudi same so se posvečale temu, da so spraševale kako gre otrokom ipd, imeli pa smo tudi govorilne ure preko Zoom-a./ (D38) /Glede komunikacije lahko rečem, da se je celo izboljšala s tem,/(D39) /ko več časa preživimo skupaj, saj nam to daje možnost, da se o vsem pogovorimo./ (D40) /Glede vlog v družini pa ni prišlo do bistvenih sprememb,/(D41) /sama ne morem reči, da sem pri sinu s šolanjem od doma prevzela vlogo učiteljice, saj to vlogo še vedno opravljajo učiteljice same./ (D42) /Vem, da v samo delo vložijo tudi veliko truda in, da je tudi njim na začetku bilo težje, saj nihče ni bil vajen takega sistema./ (D43) /Glede na to, da sva pred epidemijo živela s sinom sama oz. pri moji primarni družini,/(D44) /pa je res, da imam sama sedaj poleg vloge mame tudi vlogo partnerke./ (D45) /Tudi potrebe so se glede na to spremenile,/(D46) /že s samim partnerskim odnosom,/(D47) /kot tudi z vsemi ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa,/(D48) /saj kot sem omenila, sem bila prej vajena bolj tempiranega življenja, sedaj pa se je vse bolj umirilo, kar mi tudi zelo

ugaja./ (D49) /Tudi sama nimam več takih potreb po vsakodnevnem druženju s prijatelji./ (D50) /ampak mi več pomeni, da preživimo čas skupaj v družini./ (D51)

Se kot starši med epidemijo srečujete s kakšnimi izzivi? Opišite.

/Neke vrste izziv je že sama vzgoja, kar pa zraven prinaša seveda ogromno skrbi./ (D52) /Če gledam glede same epidemije, me mogoče skrbi, da bi sin postal bolj asocialen, saj se v teh razmerah ne more tako družiti z vrstniki, kot se je lahko prej./ (D53) /Skrbi mi prinaša tudi razmišljanje o njegovi prihodnosti in kakšne odločitve bo sprejemal skozi odraščanje./ (D54) /Ob tem se zavedam, da se skozi odraščanje vsak odloča zase, ampak me ob tem bolj skrbi, če bom opravila nalogo oz. vlogo mame dovolj dobro./ (D55) /Izziv mi glede na to, da živim v partnerstvu dobro leto, predstavlja tudi usklajevanje partnerstva in starševstva./ (D56) /tudi v smislu prevzemanje starševstva iz partnerjeve strani, saj mogoče včasih nastopim preveč zaščitniško do sina./ (D57) /Glede na to, da sem bila vedno finančno samostojna, se ob izgubi službe in posledično manjših prihodkih, včasih soočam tudi z občutki nekakšne krivde glede finančnega doprinosa v gospodinjstvo./ (D58) /Glede tega bi lahko rekla, da je izziv, kako in za kaj porabiti prihodke skozi mesec./ (D59)

Menite, da so kateri izzivi, s katerimi se soočate, ključno kot posledica epidemije COVID-19?

/Mogoče skrbi glede sinovega druženja z vrstniki, ki sem ga omenila./ (D60) /in morda tudi izziv glede mojih finančnih prihodkov, saj so nekako posledica izgube službe, v tem primeru zaradi epidemije./ (D61) /Z ostalimi skrbmi in izzivi glede vzgoje pa sem se soočala tudi že prej./ (D62)

Kako se spoprijemate z izzivi, kaj Vam je v pomoč?

/Najbolj mi je v pomoč pogovor s partnerjem/ (D63) /in tudi pogovor z mamo./ (D64) /Kot omenjeno, sem bila pred epidemijo bolj povezana tudi s prijateljicami./ (D65) /z nekaterimi od njih pa sem sedaj čisto izgubila stike, saj se mi tudi komunikacija preko telefona ne zdi ista kot v živo/ (D66)

Ste v času epidemije poiskali pomoč pri socialnem delu v primeru težav ali uveljavljanja pravic iz javnih sredstev? Kakšna je Vaša izkušnja?

/Glede osebnih stisk nisem potrebovala pomoči in je tudi nisem iskala./ (D67) /sedaj po preteku prejemanja nadomestila za brezposelnost pa sem oddala vlogo za denarno socialno pomoč./ (D68) /Vlogo sem morala dopolniti, sedaj pa odločbe še nisem dobila, predvidevam, da jo bom dobila ta mesec./ (D69)

Intervju št. 5 – oseba E (Eva, 45 let)

Opišite družinsko strukturo, kje živite.

/Smo tričlanska družina./ (E1) /sedaj že nekaj let živim sama z dvema otrokoma./ (E2) /ki pa imata redne stike z očetom./ (E3) /Živimo v neprofitnem najemniškem./ (E4) /stanovanju./ (E5)

Koliko imate šoloobveznih otrok? Katere razrede obiskujejo?

/Šoloobvezna je hči./ (E6) /ki trenutno obiskuje šesti razred OŠ./ (E7) /sin pa obiskuje 3. letnik srednje poklicne šole./ (E8)

S katerimi ukrepi za zajezitev širjenja novega koronavirusa ste najbolj seznanjeni? Kje/kako ste se z njimi seznanili?

/Seznanjena sem z ukrepi socialnega distanciranja./ (E9) /obveznim razkuževanjem rok./ (E10) /nošenjem maske./ (E11) /šolanjem od doma./ (E12) /omejitvijo števila ljudi pri uporabi javnega prevoza./ (E13) /zapiranjem gostinskih in drugih dejavnosti itn./ (E14) /Z ukrepi sem se najprej seznanila preko različnih medijev, interneta, radia./ (E15) /o ukrepih pa so nas obveščali tudi v službi./ (E16)

Menite, da so kateri ukrepi za zajezitev širjenja novega koronavirusa spremenili vaš družinski vsakdan? Kateri ukrepi so to?

/Seveda so./ (E17) /Že če pogledam na sam začetek epidemije, sem bila dva tedna na čakanju na delo, saj je proizvodnja začasno prekinila obratovanje./ (E18) /prav tako sta otroka imela šolanje od doma./ (E19) /Šolanje od doma je bil zame kar šok./ (E20) /pa ne zato ker otroka prej ne bi spremljala pri delu za šolo, ampak ker smo se vsi kar malo lovili pri tem, saj nismo točno vedeli, kaj učitelji pričakujejo od znanja in staršev./ (E21) /Hčerka je drugače zelo zavzeta za šolo, se rada uči, ampak je vseeno potrebovala malce pomoči pri matematiki./ (E22) /pri čemer sem vstopila tudi jaz, ampak je bolj potrebovala nekakšno potrditev, če dela

prav./^(E23) /Sin pa je že toliko starejši, da ni želel nobene moje pomoči, tudi toliko bolj obvlada računalnik, da s poukom na daljavo ni imel težav./^(E24) /Je bilo pa vsekakor drugače./^(E25) /predvsem zaradi socialnega distanciranja./^(E26) /tudi pri otrokoma sem opazila, da pogrešata prijatelje, igrišče, kjer so prej preživali veliko časa./^(E27) /Tudi sama sem pogrešala druženje, družinske obiske, običajna praznovanja rojstnih dni./^(E28) /Se mi zdi, da je to vplivalo tudi na naše počutje./^(E29) /jaz sem bila mogoče bolj razdražljiva./^(E30) /otroka pa sta postajala malce bolj zaprta v sebe./^(E31) /dovolila sem, da sta več časa preživela na računalniku in telefonu./^(E32) /Prav tako sem zaradi službe, ker delam na tri izmene./^(E33) /večkrat morala prositi svoje starše ali starše očeta otrok, da popazijo na otroka, kadar sem bila dopoldan v službi, kadar je lahko, pa ju je imel v varstvu tudi njun oče./^(E34) /Pa tudi v službi je zdaj čisto drugače./^(E35) /ni tako sproščeno kot je bilo prej./^(E36)

Kako so sprejeti ukrepi učinkovali na vaše naloge, komunikacijo, vloge in potrebe v družini? Ste se srečali s kakšnimi spremembami/prilagoditvami glede tega?

/Glede nalog lahko rečem, da se moje niso bistveno spremenile./^(E37) /razen tega, da več časa namenim (še zdaj, posebej pa v času šolanja od doma) pregledovanju šolskih nalog./^(E38) /otroka pa skušam čim bolj spodbuditi k opravljanju gospodinjskih opravil./^(E39) /Sinu, ki je že starejši pa priznam, da sem mu še bolj naložila nekakšno varstvo sestre, kadar sem popoldan v službi./^(E40) /Komunikacija pa se je spremenila celo na boljše med otrokoma med sabo./^(E41) /se pogovarjata več./^(E42) /opazila sem, da sta postala še bolj povezana./^(E43) /celo manj se prepirata, česar sem zelo vesela./^(E44) /Res pa je, da sta mogoče do mene postala malce bolj zaprta./^(E45) /meni ne povesta več toliko, še posebej sin, sploh glede osebnih stvari./^(E46) /Glede vlog pa mislim, da ni prišlo do nekkih sprememb./^(E47) /Potrebe pa mislim, da so najbolj prišle do izraza glede druženja./^(E48) /kot sem že omenila, kar se je videlo tudi na našem počutju./^(E49) /Ne glede na vse pa lahko rečem, da smo se mislim, da uspešno prilagodili./^(E50) /saj bistvenih težav nismo imeli./^(E51)

Se kot starši med epidemijo srečujete s kakšnimi izzivi? Opišite.

/Lahko rečem, da je že samo starševstvo po svoje izziv./^(E52) /še posebej, ker otroka večino časa preživita z mano./^(E53) /Res je, da imata otroka z očetom dobre odnose./^(E54) /tudi midva se zmoreva dogovoriti o določenih stvareh./^(E55) /vseeno pa ni primerljivo s časom, ko smo živeli vsi skupaj./^(E56) /Že kot starša se morava bolj dogovarjati./^(E57) /in

prilagajati./ (E58) /Prav tako je drugače ko sta v enem gospodinjstvu dva zaposlena, kot pa zdaj ko sama skrbim za svoje gospodinjstvo./ (E59) /Tako da lahko rečem, da so tudi finance neke vrste izziv./ (E60) /še dobro da živimo v neprofitnem stanovanju, kjer je najemina nižja./ (E61). /Vseeno pa gre za stanovanje, kjer otroka nimata vsak svoje sobe./ (E62) /saj si tega enostavno ne morem privoščiti./ (E63)

Menite, da so kateri izzivi, s katerimi se soočate, nastali ključno kot posledica epidemije COVID-19?

/Z omenjenimi izzivi sem se nekako soočala že prej./ (E64) /v času epidemije in šolanja od doma pa je mogoče bolj prišel do izraza izziv varstva otrok, torej kdo bo pazil na otroke, še posebej hčerko, ki je mlajša, kadar sem v službi./ (E65) /Prav tako pa sem se v času epidemije bolj soočala z izzivom omejevanja uporabe telefona/računalnika./ (E66) /in iskanja dejavnosti, ki so dovoljene in v katerih bosta otroka uživala./ (E67) /Ker se nista smela toliko družiti s prijatelji in sošolci npr. na igrišču, kot sta bila vajena prej, sta posledično več časa preživela tudi na telefonu in računalniku, posebej pri sinu že včasih potem nisem vedela ali dela domačo nalogo ali pa samo raziskuje na internetu./ (E68) /Prav tako pa smo se v času šolanja od doma morali malce prilagoditi glede prostora, da sta oba otroka lahko spremljala pouk preko Zoom-a in da se med seboj nista motila./ (E69) /Tako je sin spremljal šolo iz njune sobe, hčerka pa je šolo spremljala v skupnem prostoru./ (E70)

Kako se spoprijemate z izzivi, kaj Vam je v pomoč?

/V pomoč sem najbolj sama sebi, saj se enostavno moram zanesti nase./ (E71) /Prav tako pa dobim veliko podpore pri svojih starših./ (E72) /in prijateljicah, s katerimi se lahko pogovorim./ (E73) /Čeprav smo se v času epidemije vseeno manj pogovarjale./ (E74) /saj mi enostavno stiki preko telefona ne pomenijo toliko./ (E75) /upam da bomo ta čas nadoknadile nazaj./ (E76) /Vsekakor pa sta mi v veliko pomoč tudi otroka./ (E77) /za katera lahko rečem, da sta res skrbna in vestna in mi veliko pomagata, prav tako se o veliko stvareh pogovarjamo./ (E78)

Ste v času epidemije poiskali pomoč pri socialnem delu v primeru težav ali uveljavljanja pravic iz javnih sredstev? Opišite izkušnjo.

/V času epidemije stikov s socialnim delom nisem imela,/(E79) /ko epidemija ni bila razglašena, pa sem oddajala vlogo za subvencijo najemnine,/(E80) /prav tako je sin oddajal vlogo za štipendijo./(E81) /Obakrat sem vlogo poslala po pošti,/(E82) /z izpolnjevanjem pa nisem imela težav./(E83)

Intervju št. 6 – oseba F (Franja, 36 let)

Opišite družinsko strukturo, kje živite.

/Smo štiričlanska družina./(F1) /Z možem imava dva sina,/(F2) /živimo pa v hiši/(F3) / skupaj z moževimi starši, vendar imamo ločeno gospodinjstvo./(F4)

Koliko imate šoloobveznih otrok? Katere razrede obiskujejo?

/Oba otroka sta šoloobvezna,/(F5) /mlajši obiskuje 2. razred,/(F6) /starejši pa 5. razred OŠ./(F7)

S katerimi ukrepi za zajezitev širjenja novega koronavirusa ste najbolj seznanjeni? Kje/kako ste se z njimi seznanili?

/Preko različnih medijev/(F8) /sem se najbolj seznanila z ukrepom nošenja zaščitnih mask,/(F9) /obveznim razkuževanjem rok,/(F10) /šolanjem od doma,/(F11) /čakanjem na delo./(F12)

Menite, da so kateri ukrepi za zajezitev širjenja koronavirusa spremenili vaš družinski vsakdan? Kateri ukrepi so to in na kakšen način so vam ga spremenili? Kako ste se prilagodili? Opišite.

/Bistvene spremembe v družinskem vsakdanu se niso pojavile,/(F13) /razen tega, da je šolanje otrok potekalo od doma,/(F14) /sama pa sem bila na čakanju na delo/(F15) /zaradi zaprtja gostinske dejavnosti,/(F16) /zato smo več časa preživeli doma,/(F17) /partner pa je hodil redno v službo./(F18) /Ob tem sem morala edino malce spremeniti svoje navade, sploh dopoldanske, zaradi šolanja od doma/(F19) /in sem namesto priložnostnega dopoldanskega pogovora ob kavi s sosedi ali prijateljicami, preživela čas doma./(F20)

Kako so sprejeti ukrepi učinkovali na vaše naloge, komunikacijo, vloge in potrebe v družini? Ste se srečali s kakšnimi spremembami/prilagoditvami glede tega?

/Ker smo več časa preživali doma, so se moje naloge glede opravljanja gospodinjskih opravil povečale (kuhanje, čiščenje idr.)/(F21) /Prav tako sem sploh v prvem valu epidemije morala dodatno razlagati učno snov mlajšemu sinu, saj so učiteljice posredovale bolj kratke razlage snovi in naloge v PowerPointu, občasno so imeli tudi pouk preko Zoom-a./(F22) /V drugem valu epidemije je bilo boljše, saj sta imela otroka redno pouk preko Microsoft Teams-a, zato sta prejela vso razlago snovi, kot bi jo fizično v šoli./(F23) /in moja dodatna razlaga snovi ni bila več potrebna./(F24) /V času šolanja od doma pa so tudi učiteljice bile dostopne v primeru težav./(F25) /imeli smo tudi govorilne ure./(F26) /in roditeljski sestanek preko Microsoft Teams-a./(F27) /Sama komunikacija v družini se je celo izboljšala./(F28) /saj smo bili kot družina več časa skupaj, posledično smo tudi več komunicirali./(F29) /Glede vlog pa ni prišlo do bistvenih sprememb./(F30) /razen v času prvega vala epidemije, ko sem kot omenjeno, morala dodatno razlagati učno snov mlajšemu sinu, lahko rečem, da sem v neki meri prevzela vlogo učiteljice./(F31) /Ob tem sem se spopadala z vprašanjem, kako otroku razložiti snov na način, ki ga bo razumel in bo vključeval tisto, kar mora znati./(F32) /Starejši sin moje pomoči ni toliko potreboval, saj je že bolj samostojen in odgovoren./(F33) /razen pri izdelavi izdelkov pri predmetu tehnike, kjer mu je na pomoč priskočil tudi partner./(F34) /Same potrebe pa se v času epidemije niso dosti spremenile./(F35) /razen tega, da sem sčasoma začela pogrešati socializiranje, druženje na način, ki smo ga bili vajeni prej./(F36) /Vseeno pa s prilagajanjem na situacijo nismo imeli posebnih težav./(F37)

Se kot starši med epidemijo srečujete s kakšnimi izzivi? Opišite.

/S posebnimi izzivi se niti ne srečujem./(F38) /izziv je bil mogoče samo motiviranje, sploh mlajšega sina, v času prve epidemije, ko se je začelo šolanje na daljavo in so razlage in naloge dobivali preko PowerPoint-a./(F39) /Potrebovala sva nekaj časa, da sva uskladila dnevno rutino in je začel opravljati šolsko delo dopoldan po urniku, kot bi bil fizično v šoli./(F40) /V drugem valu pa teh težav nisem imela, saj so imeli pouk preko Microsoft Teams-a, normalno po urniku./(F41)

Menite, da je izziv, s katerimi ste se soočali, nastal ključno kot posledica epidemije COVID-19?

/Načeloma ja, saj je tudi ukrep šolanja od doma bil sprejet zaradi preprečevanja širjenja koronavirusa./ (F42) /Drugače se s temi težavami nisem srečevala, saj sta tudi pred epidemijo oba otroka vestno opravljala naloge za šolo, že v šoli ali takoj ko sta prišla domov iz šole./ (F43)

Kako se spoprijemate z izzivi, kaj Vam je v pomoč?

/V največjo pomoč mi je partner./ (F44) /komunikacija med nama./ (F45) /Sva zelo složna, sploh glede otrok, postavljanja pravil, o tem se pogovoriva skupaj z otrokoma./ (F46) /da je vse jasno organizirano./ (F47) /Če karkoli potrebujem, pa se lahko zanesem lahko tudi na moževe starše, s katerimi živimo v hiši./ (F48)

Ste v času epidemije poiskali pomoč pri socialnem delu v primeru težav ali uveljavljanja pravic iz javnih sredstev?

/Zaradi osebnih stisk pomoči pri socialnem delu v času epidemije nisem iskala./ (F49) /sem pa prejemnica otroškega dodatka./ (F50) /Ob tem mi ni bilo potrebno oddajati vloge, saj nisem bila nova vlagateljica vloge./ (F51)

9.3. Odprto kodiranje

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija	Tema
INTERVJU A				
A1	Živim v reorganizirani družini s svojim dolgoletnim partnerjem.	Reorganizirana družina	Družina	Družinska struktura
A2	Sina sem imela že prej, s partnerjem pa imava dobro leto staro hčerko.	Dva otroka	Otroci	Družinska struktura
A3	Živimo v hiši pri partnerju,	Hiša	Stanovanjski prostor	Družinska struktura
A4	v svojem gospodinjstvu, ločeno od gospodinjstva njegovih staršev.	Lastno gospodinjstvo	Gospodinjstvo	Družinska struktura
A5	Imam sina, ki je bil v času prvega vala epidemije šoloobvezen,	En otrok	Otroci	Družinska struktura
A6	trenutno pa obiskuje prvi letnik srednje poklicne šole.	Srednja šola	Izobraževanje otrok	Družinska struktura
A7	Z ukrepi sem se najprej seznanila preko različnih medijev - TV, internet,	Mediji	Mediji	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
A8	saj so nas opozarjali	Opozarjanje	Mediji	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
A9	na vsakem koraku.	Povsod	Mediji	Ukrepi za preprečevanje

				širjenja okužb
A10	Sploh na začetku epidemije smo bili toliko bolj pozorni na novice o virusu,	Spremljanje ukrepov	Spremljanje ukrepov	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A11	ker nihče ni vedel kaj se sploh dogaja in kaj nam virus prinaša.	Neznanje o virusu	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A12	Vsi smo se počutili zmedeno	Zmedenost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A13	in tudi prestrašeno, kaj bo sledilo.	Prestrašenost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A14	Ko so se začeli vrstiti različni ukrepi, socialno distanciranje,	Socialno distanciranje	Socialno distanciranje	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
A15	šolanje od doma,	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
A16	zapiranje različnih dejavnosti,	Zapiranje različnih dejavnosti	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
A17	je to za naš družinski vsakdan predstavljalo velike spremembe.	Da	Spremembe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A18	Sama sem bila v času prve in tudi del druge epidemije v porodniški, tako da sem že prej bila doma.	Porodniška	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A19	Partner, ki ima svoje podjetje, v času prve epidemije nekaj časa ni smel izvajati svoje dejavnosti,	Zapiranje dejavnosti	Spremembe na trgu dela	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A20	sin pa se je tudi zaključeval osnovno šolo na daljavo.	Zaključevanje šolanja	Šolanje od doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A21	Tako smo bili vsi naenkrat doma.	Doma	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A22	Kot sem omenila, smo redno spremljali ukrepe in se jih tudi držali.	Spremljanje ukrepov	Spremljanje ukrepov	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A23	Še bolj smo bili pozorni na higieno (umivanje rok, razkuževanje), nismo se družili in smo ostajali doma. Še posebej pozorni smo bili na naše zdravje tudi zaradi nekaj mesecev stare hčerke.	Skrb za zdravje	Zdravje	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A24	Sin je bil najprej vesel, da lahko izvaja šolo od doma, glede na to, da	Začetno veselje otroka ob šolanju	Šolanje od doma	Prilagajanje ukrepom

	je šolo zaključeval ni imel več posebnih šolskih obveznosti, saj so imeli večinoma ocene že zaključene.	od doma		preprečevanja širjenja okužb
A25	Hkrati je bil že dovolj samostojen in odgovoren, da pomoči pri učenju ni potreboval.	Otrok ne potrebuje pomoči	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A26	Hkrati je potrebno izpostaviti, da ima svojo sobo in računalnik, tako da je imel v času pouka svoj mir.	Otrok svojo sobo	Stanovanjski prostor	Družinska struktura
A27	Tudi sama sem bila v kontaktu z učitelji, saj so ti bili na razpolago če bi karkoli potrebovali, drugače pa sem spremljala e-asistent.	Spremljanje e-asistenta	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A28	Glede sinovega šolanja je bila sprememba opazna predvsem v drugem valu epidemije, ko je začel obiskovati srednjo šolo.	Sprememba v drugem valu epidemije	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A29	Glede na to, da je šolanje prvih nekaj tednov potekalo fizično v šoli, kasneje pa od doma,	Sprememba sistema šolanja	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A30	je sin priznal, da težje razume snov, ki je predavana preko daljave, takoj je začel dobivati tudi slabše ocene.	Težje razumevanje snovi	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A31	Povedal mi je, da je zaradi tega, ker snovine razume dobro, izgubil motivacijo za učenje.	Izguba motivacije za učenje	Motiviranje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A32	Poskušala sem ga motivirati, da se potrudí, saj bo stvari moral znati za svoj poklic, zato naj si poskuša čim več stvari zapisati v zvezek, saj mu bo morda to pomagalo,	Motiviranje s strani starša	Motiviranje	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A33	ampak za to ni bil motiviran.	Izguba motivacije za učenje	Motiviranje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A34	Potrebno pa je tudi povedati, da so sprejeti ukrepi vplivali na naše počutje, posledično tudi na odnose.	Sprememba v počutju	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A35	Predvsem sama sem se počutila nesvobodno, saj nikamor nismo smeli iti,	Nesvoboda	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A36	nisem se počutila sproščeno,	Nesproščenost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A37	hkrati mi je skrb in vzgoja za nekaj mesecev staro hčerko predstavljala glavno nalogo in odgovornost.	Vzgoja	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A38	Pogrešala sem osebne stike in sproščenost.	Potreba po osebnih stikih	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov

				preprečevanja širjenja okužb
A39	Tudi sin se je čedalje bolj zadrževal v svoji sobi in igral igrice s prijatelji, s katerimi se je prej družil na igrišču.	Zadrževanje v sobi	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A40	Ker pouk tudi ni potekal točno ob urah, kot je potekal prej, ampak je potekal ob prilagojenih urah,	Prilagojen potek pouka	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A41	potem sploh nisem več vedela kdaj ima pouk, kdaj pa igra igrice, zato sem težje omejevala uporabo računalnika.	Zmedenost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A42	Vseeno pa mi je sin veliko pomagal tudi pri skrbi za hčerko, imam občutek tudi, da me ni želel obremenjevati s svojimi šolskimi stvarmi, saj se je zavedal, da moram več pozornosti nameniti njegovi sestri.	Otroci	Družina	Varovalni dejavniki
A43	Tudi partner mi je malo pomagal pri skrbi za hčerko, ampak bi tega želela več,	Partner	Družina	Varovalni dejavniki
A44	hkrati pa vem, da je bil in še vedno je zelo zaposlen in obremenjen zaradi njegovega podjetja.	Obremenjenost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A45	Konec koncev nam ni preostalo drugega kot to, da se prilagodimo ukrepom, ki so veljali,	Prilagoditev ukrepom	Prilagajanje	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A46	potrpiamo in upamo, da bo tega čim prej konec.	Upanje	Upanje	Varovalni dejavniki
A47	Hkrati sem si že zelo želela nazaj v službo, saj se mi je zdelo, da vsak dan poteka isto.	Želja po službi	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A48	Kot sem omenila, so bile moje glavne naloge povezane z vzgojo in skrbjo za hčerko in sina	Vzgoja	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A49	ter gospodinjstvom(kuhanje, pranje, čiščenje).	Gospodinjska opravila	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A50	Sedaj, ko nisem več v porodniški, sem morala v svoj vsakdan vključiti tudi službo in prevoz hčerke v in iz vrtca, saj delam s skrajšanim delovnim časom.	Služba	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A51	Pri varstvu hčerke sta mi pomagala tudi partner in sin,	Družina	Družina	Varovalni dejavniki
A52	kadar sem morala skočiti po kakšnih opravkih ali v trgovino, drugače pa tudi partner načeloma vsak vikend gre v trgovino.	Partner po opravkih	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A53	Sin pa ima glavno nalogo šolanja,	Izobraževanje	Naloge	Spremembe zaradi

				ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A54	ob tem pa pomaga pri opravih okrog hiše in tudi partnerju, če ga potrebuje pri delu, seveda kadar nima pouka.	Urejanje okolice	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A55	Ne glede na to, da je sin več časa doma, se je komunikacija med nama poslabšala,	Slabša komunikacija	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A56	nasploh jo je zelo malo, saj se večino časa sin zadržuje v sobi.	Malo komuniciranja	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A57	Tudi partner med tednom večino časa dela, hkrati imam občutek, da se med vikendom ne moremo sprostiti zaradi ukrepov (iti na izlet, na kavo s prijatelji),	Nesproščenost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A58	zato hitreje prideva do nesoglasij.	Nesoglasja	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A59	Pred epidemijo je partner med vikendom velikokrat šel ali pa sva skupaj šla s prijatelji na kavo, sedaj pa tega ne moremo.	Ne moremo početi enako	Prilagajanje	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A60	Tudi ob lepem vremenu nismo mogli na družinski izlet, kjer bi poskušali odklopiti vse obveznosti, saj je večinoma vse zaprto (npr. živalski vrt ipd.).	Ne moremo početi enako	Prilagajanje	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A61	Imam občutek, da imamo zaradi vseh teh ukrepov še bolj nezadovoljene potrebe po svobodi,	Potreba po svobodi	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A62	druženju,	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A63	kar vpliva na naše počutje in posledično tudi hitreje pridemo do nesoglasij, kar seveda potem poskušamo urediti.	Nesoglasja	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A64	Hvaležna sem edino za to, da že imam toliko starega in samostojnega sina, da ni izkazal potrebe, da potrebuje pomoč pri šolskem delu,	Otrok ne potrebuje pomoči	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A65	saj drugače ne vem, kako bi zmogla.	Nejasnost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A66	Glavni izziv mi vsekakor predstavlja skrb in vzgoja za hčerko, tudi sina	Vzgoja	Specifične težave	Izzivi starševstva
A67	in hkrati usklajevanje s skrbjo za	Usklajevanje	Specifične težave	Izzivi starševstvu

	gospodinjstvo.	potreb		
A68	Izziv je bil tudi nakup otroških oblačil za hčerko.	Nakup oblačil	Specifične težave	Izzivi starševstvu
A69	Skoraj vse sem morala nakupovati preko interneta, česar prej nisem bila vajena, vsaj ne v takšni količini. Tako sem se tudi sama morala soočiti z uporabo interneta v takšen namen, ni mi preostalo drugega kot, da se prilagodim, raziskujem najboljše možnosti, hkrati pa nisem vedela, kakšna oblačila bom sploh dobila in če bodo dovolj velika.	Kupovanje preko interneta	Specifične težave	Izzivi starševstvu
A70	Glede interneta mi je izziv predstavljalo tudi omejevanje interneta sinu, saj kot sem že omenila, velikokrat sploh nisem vedela, kdaj ima pouk, kdaj pa uporablja internet za lasten hobi.	Omejevanje interneta	Specifične težave	Izzivi starševstvu
A71	Ob vsem tem sem morala usklajevati tudi skrb in vzgojo za otroka in vse ostalo skupaj s partnerskim odnosom, partner pa je tudi moral usklajevati vse to skupaj s svojim delom.	Usklajevanje potreb	Specifične težave	Izzivi starševstvu
A72	Zdi se mi, da je bil izziv pri vseh tudi nasploh se motivirati in se prilagoditi vsem ukrepom,	Motiviranje	Specifične težave	Izzivi starševstvu
A73	čepprav nikomur takšen način življenja ni ugajal.	Nezaželen način življenja	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
A74	Torej najti dobre stvari v vseh slabih novicah, ki so nas spremljale, predvsem v medijih.	Optimizem	Specifične težave	Izzivi starševstvu
A75	Seveda,	Da	Posledica epidemije	Izzivi starševstvu
A76	najprej predvsem uporaba in omejevanje uporabe interneta in telefona. Vedno smo govorili, da otroci ne smejo toliko časa preživeti na računalniku, sedaj pa so bili prisiljeni v to.	Omejevanje interneta	Specifične težave	Izzivi starševstvu
A77	In ker so tudi bile vse druge dejavnosti zaprte, kaj torej ponuditi otroku, če se niti ne sme osebno družiti s prijatelji, kot je to počel prej.	Zamotiti z dejavnostjo	Specifične težave	Izzivi starševstvu
A78	Posledično se mi zdi, da se je sin čedalje bolj zapiral vase oz. v sobo, zaradi česar najin odnos ni več takšen kot je bil včasih, ko mi je npr. tudi vedno povedal, kaj so počeli v šoli ali s prijatelji.	Zadrževanje v sobi	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
A79	Pa ne samo otroci, hkrati smo bili vsi prisiljeni v uporabo interneta, tako odrasli kot starejši. Tudi sama	Ohranjanje socialnih stikov	Specifične težave	Izzivi starševstvu

	sem večino socialnih stikov ohranjala preko klicev, sms-ov, kar pa seveda ni isto kot v živo,			
A80	zato sem to toliko bolj pogrešala. Tako da je tudi ohranjanje stikov postal neke vrste izziv.	Ohranjanje socialnih stikov	Specifične težave	Izzivi starševstvu
A81	V pomoč sem najbolj sama sebi.	Jaz	Osebnost	Varovalni dejavniki
A82	Predvsem razmišljanje, ki je usmerjeno pozitivno,	Pozitivno razmišljanje	Pozitivnost	Varovalni dejavniki
A83	upanje, da bo boljše in bo minilo.	Upanje	Upanje	Varovalni dejavniki
A84	V pomoč so mi tudi ljudje, s katerimi se lahko pogovorim o težavah, primerjam svojo situacijo z njihovo ipd. To so tako moji prijatelji	Prijatelji	Nesorodstvene vezi	Varovalni dejavniki
A85	kot tudi člani primarne družine.	Primarna družina	Družina	Varovalni dejavniki
A86	Tudi s partnerjem	Partner	Družina	Varovalni dejavniki
A87	in sinom se lahko pogovorim o nekaterih težavah, razmišljanjih,	Otroci	Družina	Varovalni dejavniki
A88	hkrati tudi s sodelavkami, čeprav je pogovor z masko čisto drugačen, kot smo ga vajeni.	Sodelavke	Nesorodstvene vezi	Varovalni dejavniki
A89	Pri socialnem delu nisem iskala pomoči za svoje osebne težave,	Ne	Neiskana pomoč	Vloga socialnega dela
A90	sem pa uveljavljala pravice tako za sina (štipendija) kot tudi za hčerko	Štipendija	Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev	Vloga socialnega dela
A91	in za skrajšan delovni čas.	Pravica do plačila prispevkov za socialno varnost zaradi dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva	Uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo	Vloga socialnega dela
A92	Izpolnila sem vloge in jih dostavila v nabiralnik, v primeru nejasnosti pa so me kontaktirali.	Nabiralnik	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela
A93	Že to je bilo neprijetno, saj sem vlogo za skrajšan delovni čas morala izpolnjevati dvakrat, hkrati mi je tudi podjetje moralo izdati dva potrdila,	Neprijetno	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela
A94	saj bi se verjetno drugače osebno zglasila na CSD v pisami in bi mi socialna delavka lahko takoj povedala, do česa sem upravičena oz. kako je potrebno izpolniti vlogo, tako pa sem imela delo podvojeno.	Podvojeno delo	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela
A95	Tudi informiranje preko telefona se mi ne zdi enako kot osebno, tako da se tega manj poslužujem.	Neuporaba telefonskega informiranja	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela
A96	Hkrati tudi, če bi potrebovala pomoč zaradi osebnih stisk, bi se	Nevednost o delovanju CSD	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela

	verjetno znašla v neprijetnem položaju, saj ne bi vedela, če se lahko oglasim na CSD ali ne, oz. kakšni so protokoli v času, ko je večinoma vse zaprto.			
INTERVJU B				
B1	Živim sama z dvema sinovoma	Dva otroka	Otroci	Družinska struktura
B2	v Ljubljani v stanovanju.	Stanovanje	Stanovanjski prostor	Družinska struktura
B3	Imam tudi partnerja iz Savinjske regije,	Veza na daljavo	Družina	Družinska struktura
B4	ki ima tudi sam šoloobveznega otroka, s katerim ima redne stike načeloma vsak drugi vikend. V zadnjem času smo tudi več časa preživeli vsi skupaj, kolikor so razmere dopuščale.	Reorganizirana družina	Družina	Družinska struktura
B5	Najbolj sem seznanjena z ukrepom nošenja maske,	Nošenje zaščitnih mask	Preventivni ukrepi	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
B6	socialnim distanciranjem, da se ne smemo družiti,	Socialno distanciranje	Socialno distanciranje	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
B7	šolanjem od doma.	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
B8	Z njimi sem se seznanila najbolj preko različnih medijev, TV, internet.	Mediji	Mediji	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
B9	Oba otroka sta šoloobvezna,	Dva otroka	Otroci	Družinska struktura
B10	mlajši obiskuje tretji razred,	Tretji razred	Izobraževanje otrok	Družinska struktura
B11	starejši pa peti razred.	Peti razred	Izobraževanje otrok	Družinska struktura
B12	Spremembe za družinski vsakdan je povzročila	Da	Spremembe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B13	ustavitev javnega življenja	Ustavitev javnega življenja	Ustavitev javnega življenja	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
B14	in s tem posledično šolanje od doma,	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
B15	prav tako pa prekinitev športnih treningov, saj oba sinova trenirata nogomet.	Prekinitev športnih treningov	Ustavitev javnega življenja	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
B16	Sama sem pred prvim valom epidemije delala v družinskem gostinskem lokalu, zato sem bila na začetku med epidemijo tudi na čakanju na delo,	Čakanje na delo	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
B17	po izteku pogodbe pa sem ostala brez službe.	Brezposelnost	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
B18	Mislím pa, da je največ sprememb	Socialno	Socialno	Ukrepi za

	tudi na našem počutju povzročil ukrep socialnega distanciranja, da se nismo smeli družiti, vsaj v živo ne.	distanciranje	distanciranje	preprečevanje širjenja okužb
B19	Tudi otroka sta se lahko družila in pogovarjala s svojimi prijatelji zgolj preko telefona in preko igrice,	Spletno druženje	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B20	zato sem jima posledično tudi dovolila več uporabe telefona in računalnika, kot pa jima drugače.	Sprememba pravil	Pravila	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B21	Sploh na začetku, ko nihče ni točno vedel kaj nam virus prinaša, smo še bolj spremljali novice iz medijev glede koronavirusa	Spremljanje ukrepov	Spremljanje ukrepov	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B22	in se tudi dosledno držali navodil in ukrepov	Upoštevanje ukrepov	Spremljanje ukrepov	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B23	ter bili še bolj pozorni na naše zdravje kot tudi zdravje bližnjih.	Skrb za zdravje	Zdravje	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B24	Nismo se družili z nikomer,	Brez osebne družjenja	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B25	nismo hodili toliko v trgovino, kruh sem pekla doma,	Manj obiskov trgovin	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B26	uporabljali smo stopnice namesto dvigala v bloku,	Uporaba stopnic	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B27	več stvari smo kupovali preko interneta ipd.,	Kupovanje preko interneta	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B28	ves čas sem bila doma z otrokoma.	Doma	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B29	Ker je šolanje potekalo od doma, smo se v prvem valu epidemije morali prilagoditi tudi z zagotovitvijo še enega računalnika, saj prej nismo imeli dveh.	Nakup računalnika	Nakupi	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B30	Prav tako smo morali prilagoditi stanovanje, kupiti pisalno mizo	Nakup pisalne mize	Nakupi	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B31	in slušalke, da sta imela oba otroka svojo zasebnost med poukom.	Nakup slušalk	Nakupi	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B32	Ker ukrepi niso dopuščali, se v	Veza na daljavo	Partnerstvo	Prilagajanje

	prvem valu epidemije tudi s partnerjem nisva videla,			ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B33	potem v drugem valu epidemije pa smo več časa preživeli vsi skupaj, večinoma pri njemu.	Doma	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B34	Tudi tam smo se morali prilagoditi glede prostora, saj tako moje kot njegovo stanovanje ne obsega dovolj prostora, da bi vsak lahko imel svojo sobo.	Prilagoditev prostorskih zmognosti	Prilagoditev prostorskih zmognosti	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B35	Ob prvem valu epidemije sta bila otroka najprej vesela, da bo šolanje potekalo od doma, saj jima je to predstavljalo nekaj novega,	Začetno veselje otroka ob šolanju od doma	Šolanje od doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B36	hitro pa sta začela pogrešati sošolce,	Potreba po osebnih stikih	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B37	prav tako se nista naučila toliko, kot bi se fizično v šoli, čeprav drugače nimata težav pri pouku.	Pomanjkanje znanja	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B38	Posebej v prvem valu epidemije je bilo meni malce težje,	Težje v prvem valu epidemije	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B39	saj so učiteljice večinoma pošiljale kratke razlage snovi in naloge, ob čemer sem morala biti več časa z otrokoma in jima dodatno razlagati snov,	Dodatno razlaganje šolske snovi	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B40	še posebej pri mlajšem sinu, saj še ni znal tako dobro brati.	Večja potreba pomoči pri mlajšem otroku	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B41	V drugem valu epidemije je bilo lažje, saj sta imela otroka z učiteljicami več Zoom srečanj in so jima tako lahko bolj razložili učno snov.	Lažje v drugem valu epidemije	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B42	Ves čas pa so bile učiteljice tudi dostopne v primeru težav,	Dostopnost učiteljic	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B43	imeli smo tudi govorilne ure preko Zoom-a.	Govorilne ure	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B44	Na splošno pa mislim, da smo se vsem razmeram kar hitro prilagodili in s tem nismo imeli posebnih težav.	Brez posebnih težav	Prilagajanje	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
B45	Glede gospodinjskih nalog v družini ni prišlo do posebnih sprememb, ker sta bila otroka že pred epidemijo zadolžena za	Porazdeljene gospodinjske naloge	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb

	opravljanje določenih nalog, npr. odnesti smeti, pobrati oblačila iz sušilnega stroja ipd.,			
B46	to smo se vedno dogovarjali sproti.	Sprotno dogovarjanje	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B47	Glede na to, da smo bili vsi ves čas doma, sem sama morala večkrat kuhati, saj imata drugače otroka kosilo v šoli.	Gospodinjska opravila	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B48	Kot omenjeno, sem več časa na začetku epidemije morala posvetiti tudi razlaganju šolske snovi predvsem mlajšemu sinu,	Dodatno razlaganje šolske snovi	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B49	predvsem sem ga tudi morala bolj motivirati za učenje,	Motiviranje	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B50	po neki strani sem v začetku poleg vloge mame morala prevzeti tudi vlogo učiteljice, v drugem valu pa to ni bilo več tako potrebno.	Vloga učiteljice v prvem valu	Vloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B51	Mislim, da smo bili na začetku vsi bolj razdraženi, saj smo bili ves čas skupaj,	Razdraženost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B52	zato je prišlo tudi do več prepиров, tudi med otrokoma, ampak smo te reševali sproti in skupaj, tako da smo se pogovorili.	Sprotno reševanje konfliktov	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B53	Na našem počutju se je sčasoma predvsem odražala potreba po druženju z bližnjimi,	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B54	tudi otroka sta pogrešala treninge.	Potreba po športnih treningih	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B55	Te so v drugem valu nekaj časa potem izvajali tudi preko Zoom-a, ob tem pa je bil zopet problem prostorska stiska v stanovanju.	Prostorska stiska	Stanovanjski prostor	Družinska struktura
B56	Vsekakor pa sem sama v nekih trenutkih čutila potrebo po svobodi, da lahko grem sama in tudi skupaj z otrokoma, kamor bi hoteli, npr. tudi na izlet, česar nam ukrepi niso dopuščali.	Potreba po svobodi	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B57	Vsekakor pa sem si včasih želela tudi nekaj več časa samo zase in za partnerja.	Potreba po času za partnerstvo	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
B58	Največji izziv med samo pandemijo, ko je šolanje potekalo od doma, je bil vsekakor motiviranje otrok, tako za opravljanje šolske stvari, kot	Motiviranje	Specifične težave	Izzivi starševstvu

	sčasoma kasneje tudi za gospodinjska opravila.			
B59	Glede šolskega dela sem se srečevala tudi z izzivom, kako razložiti snov sinu, da jo bo razumel.	Razlaganje šolske snovi	Specifične težave	Izzivi starševstvu
B60	Izziv je na začetku bil tudi, kako prilagoditi stanovanjski prostor, da bosta imela otroka vsaj delček zasebnosti medtem ko imata pouk v istem času.	Prilagajanje stanovanjskega prostora	Specifične težave	Izzivi starševstvu
B61	Izziv je postal tudi to, kako zaposliti otroka cel popoldan v stanovanju sredi Ljubljane, kaj novega početi, ustvarjati, da jima bo zanimivo, saj sta bila vajena aktivnega življenja, predvsem s treningi, v tem času pa tega ni bilo.	Zamotiti z dejavnostjo	Specifične težave	Izzivi starševstvu
B62	Ob tem je bil izziv tudi omejevanje uporabe računalnika in telefona, ravno zaradi tega, ker je otrokoma edino to ostalo od druženja s prijatelji, zato jima je bilo dovoljeno tudi več uporabe in dostopa do interneta, kot jima je po navadi.	Omejevanje interneta	Specifične težave	Izzivi starševstvu
B63	Nekateri izzivi vsekakor so bili posledica,	Nekateri da	Posledica epidemije	Izzivi starševstvu
B64	z nekaterimi sem se srečevala že prej.	Nekateri ne	Specifične težave	Izzivi starševstvu
B65	Res pa je, da so nekateri izzivi v času pandemije bolj izstopali, npr. motiviranje otrok, saj smo se s tem srečevali skoraj vsakdan, sploh v času prvega vala epidemije, saj je bilo nasploh naše počutje slabše in smo bili vsi bolj razdražljivi.	Motiviranje	Specifične težave	Izzivi starševstvu
B66	Z izzivom glede preurejanja stanovanja, nakupom slušalk pa verjamem, da bi se kot starš srečala slej kot prej.	Prilagajanje stanovanjskega prostora	Specifične težave	Izzivi starševstvu
B67	V pomoč so mi vsekakor bližnje osebe, če sama ne morem rešiti težav. Ob tem imam v mislih tako partnerja, s katerim se lahko pogovorim, mu zaupam in ga vprašam tudi za nasvet,	Partner	Družina	Varovalni dejavniki
B68	lahko pa se zanesem tudi na svojo primarno družino,	Primarna družina	Družina	Varovalni dejavniki
B69	predvsem mam.	Starši	Družina	Varovalni dejavniki
B70	Veliko mi pomeni tudi, da se lahko z otrokoma pogovorim, če pride do težav in jih skupaj rešimo.	Otroci	Družina	Varovalni dejavniki
B71	Predvsem starejši sin je že dovolj star in odgovoren, že bolje razume situacije in se lahko zanesem nanj.	Otroci	Družina	Varovalni dejavniki
B72	Npr. tudi sedajko sta otroka v šoli,	Otroci	Družina	Varovalni

	ob koncu pouka starejši prevzame mlajšega in prideta skupaj domov.			dejavniki
B73	Glede na to, da sem v času pandemije ostala brez službe, sem po prejemanju nadomestila za brezposelnost	Nadomestilo za brezposelnost	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
B74	sedaj tudi prejemnica denarne socialne pomoči.	Denarna socialna pomoč	Pravice iz javnih sredstev	Vloga socialnega dela
B75	Prejemam tudi otroški dodatek,	Otroški dodatek	Pravice iz javnih sredstev	Vloga socialnega dela
B76	zaradi osebnih stisk pa se na socialno delo nisem obračala po pomoč.	Ne	Neiskana pomoč	Vloga socialnega dela
B77	Ker sem sama vajena uporabe interneta, moram reči, da mi je celo lažje, da izpolnjeno vlogo pošljem po pošti ali mail-u, kot pa če bi morala osebno urediti stvari.	Lažje neosebno oddajanje vlog	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela
B78	Ob izpolnjevanju vloge sicer nisem imela težav, mislim pa, da je neosebno oddajanje vlog dosti težje pri starejših ljudeh, saj uporabe interneta niso tako vajeni.	Težje neosebno oddajanje vlog za starejše	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela
INTERVJU C				
C1	Smo petčlanska družina.	Petčlanska družina	Družina	Družinska struktura
C2	Z ženo imava tri otroke, dve hčeri in enega sina	Trije otroci	Otroci	Družinska struktura
C3	in živimo v svoji hiši.	Hiša	Hiša	Družinska struktura
C4	Vsi trije otroci so šoloobvezni,	Trije otroci	Otroci	Družinska struktura
C5	starejša hčera obiskuje osmi razred,	Osmi razred	Izobraževanje otrok	Družinska struktura
C6	dvojčka pa obiskujeta šesti razred.	Šesti razred	Izobraževanje otrok	Družinska struktura
C7	Najbolj sem seznanjen z nošenjem mask,	Nošenje zaščitnih mask	Preventivni ukrepi	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C8	s socialnim distanciranjem, torej da se ne smemo družiti,	Socialno distanciranje	Socialno distanciranje	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C9	pa tudi s šolanjem od doma	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C10	in delom od doma,	Delo od doma	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C11	ki sem ga nekaj časa opravljal tudi sam.	Delo od doma	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C12	Z ukrepi pa sem se najbolj seznanil preko različnih medijev	Mediji	Mediji	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C13	in tudi v službi.	Služba	Služba	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C14	Nekateri ukrepi seveda so	Nekateri da	Spremembe	Spremembe zaradi

	spremenili naš vsakdan,			ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C15	nekateri pa tudi ne.	Nekateri ne	Brez sprememb	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C16	Spremembe je povzročilo tudi šolanje od doma,	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C17	po eni strani tudi delo od doma.	Delo od doma	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C18	Največje spremembe pa bi rekel, da je povzročilo to, da se ne smemo toliko družiti z ostalimi	Socialno distanciranje	Socialno distanciranje	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C19	in smo se posledično več družili med sabo,	Druženje v družini	Preživljanje skupnega časa	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
C20	večkrat skupaj hodili na sprehode,	Sprehodi	Preživljanje skupnega časa	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
C21	punce so več časa preživele v kuhinji in pekle pecivo.	Peka peciva	Preživljanje skupnega časa	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
C22	Sprememba pa je bila tudi to, da otrok z ženo nisva potrebovala voziti na treninge in hobije,	Prekinitev športnih treningov	Prekinitev športnih treningov	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C23	predvsem sin je že začel pogrešati tako svoje prijatelje	Potreba po osebnih stikih	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C24	kot tudi treninge košarke.	Potreba po športnih treningih	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C25	Ne bi pa rekel, da je bilo zaradi ukrepov bistveno drugače glede vsakdana,	Brez bistvenih sprememb	Spremembe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C26	saj sva oba z ženo ves čas hodila v službo,	Služba	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C27	razen jaz sem nekaj časa delal tudi od doma.	Delo od doma	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C28	Otroci pa so že tudi kar odrasli in samostojni, razumejo celotno situacijo in glede tega niso imeli posebnih težav.	Razumevanje ukrepov	Prilagajanje	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
C29	Glede nalog v družini niti ni bilo posebnih sprememb v tem času, pri gospodinjskih opravilih so otroci že prej pomagali,	Porazdeljene gospodinjske naloge	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C30	v času ko so imeli šolanje od doma,	Peljati psa na	Naloge	Spremembe zaradi

	pa so morali v času odmorov oz. ko so imeli čas med poukom, peljati tudi psa na sprehod.	sprehod		ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C31	Kot starša pa sva morala še posebej na začetku, v prvem valu, otrokom pokazati in jih naučiti več stvari glede računalnikov, tudi naložiti kakšne programe, da so lahko sledili pouku,	Učenje dela z računalnikom	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C32	sedaj pa stvari obvladajo že bolje kot midva, saj so jih tudi preko šole naučili uporabe računalnikov.	Učenje dela z računalnikom	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C33	Komunikacija pa mislim, da se je spremenila na boljše.	Boljša komunikacija	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C34	Niti prej nismo imeli težav,	Komunikacija brez težav	Komunikacija	
C35	opažam pa, da so se v času korone, ko se niso smeli toliko družiti z ostalimi in smo skupaj več hodili na sprehode, bolj izpovedali glede kakšnih osebnih težav, za katere predvidevam, da so jih prej povedali svojim prijateljem, za kar sem zelo vesel.	Bolj odprto komuniciranje	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C36	Glede vlog v družini tudi ni bilo posebnih sprememb,	Brez sprememb v vlogah	Vloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C37	potrebe pa mislim, da se najbolj navezujejo glede na druženje, tako ali drugače.	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C38	Tudi rojstne dneve in praznike nismo mogli praznovati tako, kot bi jih drugače	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C39	in tudi prijatelji otrok niso več prespali pri nas, kot smo imeli to navado včasih prej.	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C40	Tudi sam pogrešam druženje ob kavici v gostinskih lokalih, kot sem imel navado prej, npr. ko sem hčerko peljal na trening in vmes šel na kavo medtem ko sem čakal, da konča s treningom.	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C41	Tudi sin je že pogrešal trening košarke,	Potreba po športnih treningih	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C42	nasploh pa so otroci pogrešali druženje s prijatelji.	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C43	Med tem časom so ostali v stiku z	Spletno druženje	Ostajanje doma	Prilagajanje

	njimi bolj kot ne samo preko telefonov, igrice,			ukrepom preprečevanja širjenja okužb
C44	kar se mi zdi, da ni enako.	Spletno druženje	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
C45	Kot izziv v tem času bi lahko rekel, da je bilo včasih motiviranje otrok za razna opravila kot tudi za skupne sprehode, igranje košarke s sinom doma,	Motiviranje	Specifične težave	Izzivi starševstva
C46	saj so bili včasih otroci čisto brez volje za karkoli bi lahko počeli zunaj,	Brezvoljnost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C47	saj so že tako morali biti zaprti večino dneva notri zaradi šole.	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
C48	Trenutno se soočam tudi z izzivom urejanja zgornjega nadstropja hiše, da bodo imeli otroci še več zasebnosti,	Prilagajanje stanovanjskega prostora	Specifične težave	Izzivi starševstvu
C49	kar pa je tudi finančni zalogaj.	Finance	Specifične težave	Izzivi starševstvu
C50	Trenutno ima starejša hčerka svojo sobo, dvojčka pa imata skupno sobo. Težava v času šolanja na daljavo se je pojavila predvsem pri njima, ker čeprav sta sošolca, sta morala pouk opravljati vsak na svojem računalniku in sta se posledično motila v skupni sobi,	Prostorska stiska	Stanovanjski prostor	Družinska struktura
C51	zato smo jima tudi morali priskrbeti slušalke.	Nakup slušalk	Nakupi	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
C52	Tudi e-asistent, s katerim sem pravzaprav zelo vesel, da obstaja, je prevelik finančni zalogaj za tri otroke, zato smo se odločili za minimalno obveščanje, ki stane manj.	Finance	Specifične težave	Izzivi starševstvu
C53	Predvsem v zadnjem času imata hčeri tudi slabše ocene, zato potrebujeta dodatno motiviranje,	Motiviranje	Specifične težave	Izzivi starševstvu
C54	pomoč in pregled domačih nalog s strani naju z ženo.	Pregledovanje domačih nalog	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
C55	Predvsem motiviranje otrok, ki sem ga omenil.	Motiviranje	Izzivi	Izzivi starševstvu
C56	V pomoč mi je predvsem družina sama,	Družina	Družina	Varovalni dejavniki
C57	žena,	Partner	Družina	Varovalni dejavniki
C58	komunikacija med nami.	Komunikacijski vzorci	Komunikacija	Varovalni dejavniki
C59	Predvsem ko sem omenjal naše	Družina	Družina	Varovalni

	skupne sprehode, kako so se otroci kdaj izpovedali, ko se verjetno drugače ne bi, me to motivira, da tega počnemo še več.			dejavniki
C60	Drugače pa tudi moja primarna	Primarna družina	Družina	Varovalni dejavniki
C61	in ženina primarna družina,	Primarna družina	Družina	Varovalni dejavniki
C62	s katerimi smo v zelo dobrih odnosih in se skoraj vsakodnevno pogovarjamo.	Komunikacijski vzorci	Komunikacija	Varovalni dejavniki
C63	Nisem se obračal na pomoč na socialno delo,	Ne	Neiskana pomoč	Vloga socialnega dela
C64	iskreno niti ne vem, ali se lahko oglasiš osebno npr. na CSD v času epidemije oz. če imajo kakšne posebne ukrepe,	Nevednost o delovanju CSD	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela
C65	ampak mislim, da če bi potreboval pomoč, bi se znašel in se pozanimal.	Iznajdljivost v težavah	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela
C66	Drugače pa sem prejemnik otroških dodatkov, drugih socialnih transferjev pa ne prejemam.	Otroški dodatek	Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev	Vloga socialnega dela
INTERVJU D				
D1	Smo tričlanska družina.	Tričlanska družina	Družina	Družinska struktura
D2	Sama imam sina,	En otrok	Otroci	Družinska struktura
D3	s katerim živiva pri partnerju	Reorganizirana družina	Reorganizirana družina	Družinska struktura
D4	v stanovanju.	Stanovanje	Stanovanjski prostor	Družinska struktura
D5	Imam enega otroka,	En otrok	Otroci	Družinska struktura
D6	ki trenutno obiskuje 1. razred OŠ.	Prvi razred	Izobraževanje otrok	Družinska struktura
D7	Najbolj sem seznanjena z ukrepom nošenja maske,	Nošenje zaščitne maske	Preventivni ukrepi	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D8	razkuževanjem rok	Razkuževanje rok	Preventivni ukrepi	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D9	socialnim distanciranjem, torej da se ne smemo družiti	Socialno distanciranje	Socialno distanciranje	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D10	oz. da je trenutno druženje omejeno na 10 ljudi naenkrat,	Omejitev oseb na javni površini	Socialno distanciranje	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D11	seznanjena pa sem tudi s šolanjem od doma	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D12	in čakanjem na delo.	Čakanje na delo	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D13	Z ukrepi sem se seznanila preko različnih medijev, torej interneta, radia,	Mediji	Mediji	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D14	in v službi.	Služba	Služba	Ukrepi za

				preprečevanje širjenja okužb
D15	Seveda,	Da	Spremembe	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D16	družinski vsakdan je spremenil že ukrep zapiranja gostinske dejavnosti,	Zapiranje različnih dejavnosti	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D17	saj sem v času epidemije ostala tudi brez službe.	Brezposelnost	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D18	S šolanjem od doma, sva tako oba s sinom posledično bila ves čas doma,	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D19	partner pa hodi v službo, kot prej.	Služba	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
D20	Zaradi ukrepov socialnega distanciranja se tako nismo toliko družili s prijatelji, kot smo bili tega vajeni prej.	Manj druženja s prijatelji	Preživljanje skupnega časa	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
D21	Tudi sama sem bila prej vajena, da se pogosto na poti iz službe oglasim pri prijateljici, da sta se tudi najina sinova lahko družila, sedaj pa tega ne počnemo več.	Manj druženja s prijatelji	Preživljanje skupnega časa	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
D22	Nasprotno, več časa preživimo skupaj v družini,	Druženje v družini	Preživljanje skupnega časa	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
D23	se pogovarjamo,	Pogovor	Preživljanje skupnega časa	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
D24	hodili smo tudi na sprehode in v bližnje hribe.	Sprehodi	Preživljanje skupnega časa	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
D25	Lahko rečem, da sedaj poteka vse bolj mirno,	Mirnost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D26	in ker šolanje poteka od doma, tudi lažje	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanja širjenja okužb
D27	in bolj umirjeno organiziram vsakdan, prej pa se mi je vedno nekam mudilo.	Mirnost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D28	Glede naših nalog ni prišlo do bistvenih sprememb,	Brez sprememb	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D29	mogoče samo, da je česa več, ker smo več časa doma, npr. kuhanja, čiščenja.	Gospodinjska opravila	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D30	Ob tem tudi sina spodbujam za	Porazdeljene	Naloge	Spremembe zaradi

	opravljanje osnovnih nalog, npr. priprava in čiščenje mize ob obrokih, kar je dobro sprejel in to tudi opravlja.	gospodinjske naloge		ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D31	Predvsem na začetku prvega vala epidemije, ko je sin pričel s šolanjem od doma, sem si morala vzeti precej več časa, da sem pregledala učno snov, ki jo je moral znati,	Težje v prvem valu epidemije	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D32	in mu naloge razložiti na način, ki ga je razumel.	Dodatno razlaganje šolske snovi	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D33	Sedaj, v drugem valu epidemije, ko že bolje bere in razume, mi to vzame manj časa,	Lažje v drugem valu epidemije	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D34	seveda pa moram še vedno naloge pregledati,	Pregledovanje domačih nalog	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D35	mu po potrebi pomagati	Pregledovanje domačih nalog	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D36	in potem opravljene naloge posredovati tudi učiteljici.	Posredovanje šolskih nalog	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D37	Ves čas epidemije so tudi učiteljice bile zelo dostopne v primeru težav,	Dostopnost učiteljic	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D38	tudi same so se posvečale temu, da so spraševale kako gre otrokom ipd, imeli pa smo tudi govorilne ure preko Zoom-a.	Govorilne ure	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D39	Glede komunikacije lahko rečem, da se je celo izboljšala s tem,	Boljša komunikacija	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D40	ko več časa preživimo skupaj, saj nam to daje možnost, da se o vsem pogovorimo.	Bolj odprto komuniciranje	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D41	Glede vlog v družini pa ni prišlo do bistvenih sprememb,	Brez sprememb v vlogah	Vloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D42	sama ne morem reči, da sem pri sinu s šolanjem od doma prevzela vlogo učiteljice, saj to vlogo še vedno opravljajo učiteljice same.	Neprevzemanje vloge učiteljice	Vloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D43	Vem, da v samo delo vložijo tudi veliko truda in, da je tudi njim na začetku bilo težje, saj nihče ni bil vajen takega sistema.	Nezaželen način življenja	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb

D44	Glede na to, da sva pred epidemijo živela s sinom sama oz. pri moji primami družini,	Enostarševska družina	Družina	Družinska struktura
D45	pa je res, da imam sama sedaj poleg vloge mame tudi vlogo partnerke.	Nova vloga partnerke	Vloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D46	Tudi potrebe so se glede na to spremenile,	Sprememba potreb	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D47	že s samim partnerskim odnosom,	Sprememba potreb	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D48	kot tudi z vsemi ukrepi za preprečevanje širjenja koronavirusa,	Sprememba potreb	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D49	saj kot sem omenila, sem bila prej vajena bolj tempiranega življenja, sedaj pa se je vse bolj umirilo, kar mi tudi zelo ugaja.	Mirnost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D50	Tudi sama nimam več takih potreb po vsakodnevnem druženju s prijatelji,	Ni potrebe po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
D51	ampak mi več pomeni, da preživimo čas skupaj v družini.	Druženje v družini	Preživljanje skupnega časa	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
D52	Neke vrste izziv je že sama vzgoja, kar pa zraven prinaša seveda ogromno skrbi.	Vzgoja	Specifične težave	Izzivi starševstvu
D53	Če gledam glede same epidemije, me mogoče skrbi, da bi sin postal bolj asocialen, saj se v teh razmerah ne more tako družiti z vrstniki, kot se je lahko prej.	Socializacija otroka	Specifične težave	Izzivi starševstvu
D54	Skrbi mi prinaša tudi razmišljanje o njegovi prihodnosti in kakšne odločitve bo sprejemal skozi odraščanje.	Otrokova prihodnost	Specifične težave	Izzivi starševstvu
D55	Ob tem se zavedam, da se skozi odraščanje vsak odloča zase, ampak me ob tem bolj skrbi, če bom opravila nalogo oz. vlogo mame dovolj dobro.	Vzgoja	Specifične težave	Izzivi starševstvu
D56	Izziv mi glede na to, da živim v partnerstvu dobro leto, predstavlja tudi usklajevanje partnerstva in starševstva,	Usklajevanje partnerstva in starševstva	Specifične težave	Izzivi starševstvu
D57	tudi v smislu prevzemanje starševstva iz partnerjeve strani, saj mogoče včasih nastopim preveč zaščitniško do sina.	Usklajevanje partnerstva in starševstva	Specifične težave	Izzivi starševstvu
D58	Glede na to, da sem bila vedno finančno samostojna, se ob izgubi	Finance	Specifične težave	Izzivi starševstvu

	službe in posledično manjših prihodkih, včasih soočam tudi z občutki nekakšne krivde glede finančnega doprinosa v gospodinjstvo.			
D59	Glede tega bi lahko rekla, da je izziv, kako in za kaj porabiti prihodke skozi mesec.	Finance	Specifične težave	Izzivi starševstvu
D60	Mogoče skrbi glede sinovega druženja z vrstniki, ki sem ga omenila,	Nekateri da	Posledica epidemije	Izzivi starševstvu
D61	in morda tudi izziv glede mojih finančnih prihodkov, saj so nekako posledica izgube službe, v tem primeru zaradi epidemije.	Finance	Specifične težave	Izzivi starševstvu
D62	Z ostalimi skrbmi in izzivi glede vzgoje pa sem se soočala tudi že prej.	Nekateri ne	Posledica epidemije	Izzivi starševstvu
D63	Najbolj mi je v pomoč pogovors partnerjem	Partner	Družina	Varovalni dejavniki
D64	in tudi pogovor z mamo.	Starši	Družina	Varovalni dejavniki
D65	Kot omenjeno, sem bila pred epidemijo bolj povezana tudi s prijateljicami,	Prijatelji	Prijatelji	Varovalni dejavniki
D66	z nekaterimi od njih pa sem sedaj čisto izgubila stike, saj se mi tudi komunikacija preko telefona ne zdi ista kot v živo.	Manj stika s prijatelji	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
D67	Glede osebnih stisk nisem potrebovala pomoči in je tudi nisem iskala,	Ne	Neiskana pomoč	Vloga socialnega dela
D68	sedaj po preteku prejemanja nadomestila za brezposelnost pa sem oddala vlogo za denarno socialno pomoč.	Vloga za denarno socialno pomoč	Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev	Vloga socialnega dela
D69	Vlogo sem morala dopolniti, sedaj pa odločbe še nisem dobila, predvidevam, da jo bom dobila ta mesec.	Vloga za denarno socialno pomoč	Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev	Vloga socialnega dela
INTERVJU E				
E1	Smo tričlanska družina,	Tričlanska	Družina	Družinska struktura
E2	sedaj že nekaj let živim sama z dvema otrokoma,	Dva otroka	Otroci	Družinska struktura
E3	ki pa imata redne stike z očetom.	Enostarševska družina	Družina	Družinska struktura
E4	Živimo v neprofitnem najemniškem	Neprofitno stanovanje	Stanovanjski prostor	Družinska struktura
E5	stanovanju.	Stanovanje	Stanovanjski prostor	Družinska struktura
E6	Šoloobvezna je hči,	En otrok	Otroci	Družinska struktura
E7	ki trenutno obiskuje šesti razred OŠ,	Šesti razred	Izobraževanje otrok	Družinska struktura
E8	sin pa obiskuje 3. letnik srednje poklicne šole.	Srednja šola	Izobraževanje otrok	Družinska struktura
E9	Seznanjena sem z ukrepi socialnega	Socialno	Socialno	Ukrepi

	distanciranja,	distanciranje	distanciranje	preprečevanja širjenja okužb
E10	obveznim razkuževanjem rok,	Razkuževanje rok	Preventivni ukrepi	Ukrepi preprečevanja širjenja okužb
E11	nošenjem maske,	Nošenje zaščitnih mask	Preventivni ukrepi	Ukrepi preprečevanja širjenja okužb
E12	šolanjem od doma,	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi preprečevanja širjenja okužb
E13	omejitvijo števila ljudi pri uporabi javnega prevoza,	Omejitev števila ljudi pri uporabi javnega prevoza	Socialno distanciranje	Ukrepi preprečevanja širjenja okužb
E14	zapiranjem gostinskih in drugih dejavnosti itn.	Zapiranje različnih dejavnosti	Spremembe na trgu dela	Ukrepi preprečevanja širjenja okužb
E15	Z ukrepi sem se najprej seznanila preko različnih medijev, interneta, radia,	Mediji	Mediji	Ukrepi preprečevanja širjenja okužb
E16	o ukrepih pa so nas obveščali tudi v službi.	Služba	Služba	Ukrepi preprečevanja širjenja okužb
E17	Seveda so.	Da	Spremembe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E18	Že če pogledam na sam začetek epidemije, sem bila dva tedna na čakanju na delo, saj je proizvodnja začasno prekinila obratovanje,	Čakanje na delo	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
E19	prav tako sta otroka imela šolanje od doma.	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi preprečevanja širjenja okužb
E20	Šolanje od doma je bil zame kar šok,	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi preprečevanja širjenja okužb
E21	pa ne zato ker otroka prej ne bi spremljala pri delu za šolo, ampak ker smo se vsi kar malo lovili pri tem, saj nismo točno vedeli, kaj učitelji pričakujejo od znanja in staršev.	Nejasnost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E22	Hčerka je drugače zelo zavzeta za šolo, se rada uči, ampak je vseeno potrebovala malce pomoči pri matematiki,	Pregledovanje domačih nalog	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E23	pri čemer sem vstopila tudi jaz, ampak je bolj potrebovala nekakšno potrditev, če dela prav.	Pregledovanje domačih nalog	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E24	Sin pa je že toliko starejši, da ni želel nobene moje pomoči, tudi toliko bolj obvlada računalnik, da s poukom na daljavo ni imel težav.	Otrok ne potrebuje pomoči	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E25	Je bilo pa vsekakor drugače,	Da	Spremembe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja

				širjenja okužb
E26	predvsem zaradi socialnega distanciranja,	Socialno distanciranje	Socialno distanciranje	Ukrepi preprečevanja širjenja okužb
E27	tudi pri otrokoma sem opazila, da pogrešata prijatelje, igrišče, kjer so prej preživeli veliko časa.	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E28	Tudi sama sem pogrešala druženje, družinske obiske, običajna praznovanja rojstnih dni.	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E29	Se mi zdi, da je to vplivalo tudi na naše počutje,	Sprememba v počutju	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E30	jaz sem bila mogoče bolj razdražljiva,	Razdraženost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E31	otroka pa sta postajala malce bolj zaprta v sebe,	Zaprto	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E32	dovolila sem, da sta več časa preživela na računalniku in telefonu.	Sprememba pravil	Pravila	Prilagajanje ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E33	Prav tako sem zaradi službe, ker delam na tri izmene,	Usklajevanje službe in varstva otrok	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E34	večkrat morala prositi svoje starše ali starše očeta otrok, da popazijo na otroka, kadar sem bila dopoldan v službi, kadar je lahko, pa ju je imel v varstvu tudi njun oče.	Usklajevanje službe in varstva otrok	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E35	Pa tudi v službi je zdaj čisto drugače,	Služba	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
E36	ni tako sproščeno kot je bilo prej.	Nesproščenost	Počutje	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E37	Glede nalog lahko rečem, da se moje niso bistveno spremenile,	Brez sprememb	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E38	razen tega, da več časa namenim (še zdaj, posebejpa v času šolanja od doma) pregledovanju šolskih nalog,	Dodatno pregledovanje šolskih nalog	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E39	otroka pa skušam čim bolj spodbuditi k opravljanju gospodinjskih opravil.	Porazdeljene gospodinjske naloge	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E40	Sinu, ki je že starejši pa priznam, da sem mu še bolj naložila nekakšno varstvo sestre, kadar sem popoldan	Otrok ima nalogo varstva sestre	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja

	v službi.			širjenja okužb
E41	Komunikacija pa se je spremenila celo na boljše med otrokoma med sabo,	Boljša komunikacija	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E42	se pogovarjata več,	Bolj odprto komuniciranje	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E43	opazila sem, da sta postala še bolj povezana,	Bolj odprto komuniciranje	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E44	celo manj se prepirata, česar sem zelo vesela.	Manj prepиров	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E45	Res pa je, da sta mogoče do mene postala malce bolj zaprta,	Zaprto do starša	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E46	meni ne povesta več toliko, še posebej sin, sploh glede osebnih stvari.	Zaprto do starša	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E47	Glede vlog pa mislim, da ni prišlo do nekih sprememb.	Brez sprememb v vlogah	Vloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E48	Potrebe pa mislim, da so najbolj prišle do izraza glede druženja,	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E49	kot sem že omenila, kar se je videlo tudi na našem počutju.	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
E50	Ne glede na vse pa lahko rečem, da smo se mislim, da uspešno prilagodili,	Prilagoditev ukrepom	Prilagajanje	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
E51	saj bistvenih težav nismo imeli.	Brez posebnih težav	Prilagajanje	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
E52	Lahko rečem, da je že samo starševstvo po svoje izziv,	Vzgoja	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E53	še posebej, ker otroka večino časa preživita z mano.	Enostarševska družina	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E54	Res je, da imata otroka z očetom dobre odnose,	Enostarševska družina	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E55	tudi midva se zmoreva dogovoriti o določenih stvareh,	Enostarševska družina	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E56	vseeno pa ni primerljivo s časom, ko smo živeli vsi skupaj.	Enostarševska družina	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E57	Že kot starša se morava bolj dogovarjati	Dogovarjanje	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E58	in prilagajati.	Prilagajanje	Specifične težave	Izzivi starševstvu

E59	Prav tako je drugače ko sta v enem gospodinjstvu dva zaposlena, kot pa zdaj ko sama skrbim za svoje gospodinjstvo.	Enostarševska družina	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E60	Tako da lahko rečem, da so tudi finance neke vrste izziv,	Finance	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E61	še dobro da živimo v neprofitnem stanovanju, kjer je najemnina nižja	Finance	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E62	Vseeno pa gre za stanovanje, kjer otroka nimata vsak svoje sobe,	Prilagajanje stanovanjskega prostora	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E63	saj si tega enostavno ne morem privoščiti.	Finance	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E64	Z nekaterimi izzivi sem se nekako soočala že prej,	Nekateri ne	Posledica epidemije	Izzivi starševstvu
E65	v času epidemije in šolanja od doma pa je mogoče bolj prišel do izraza izziv varstva otrok, torej kdo bo pazil na otroke, še posebej hčerko, ki je mlajša, kadar sem v službi.	Varstvo otrok	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E66	Prav tako pa sem se v času epidemije bolj soočala z izzivom omejevanja uporabe telefona/računalnika	Omejevanje interneta	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E67	in iskanja dejavnosti, ki so dovoljene in v katerih bosta otroka uživala.	Zamotiti z dejavnostjo	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E68	Ker se nista smela toliko družiti s prijatelji in sošolci npr. na igrišču, kot sta bila vajena prej, sta posledično več časa preživela tudi na telefonu in računalniku, posebej pri sinu že včasih potem nisem vedela ali dela domačo nalogo ali pa samo raziskuje na internetu.	Omejevanje interneta	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E69	Prav tako pa smo se v času šolanja od doma morali malce prilagoditi glede prostora, da sta oba otroka lahko spremljala pouk preko Zooma in da se med seboj nista motila.	Prilagajanje stanovanjskega prostora	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E70	Tako je sin spremljal šolo iz njune sobe, hčerka pa je šolo spremljala v skupnem prostoru.	Prilagajanje stanovanjskega prostora	Specifične težave	Izzivi starševstvu
E71	V pomoč sem najbolj sama sebi, saj se enostavno moram zanesti nase.	Jaz	Osebnost	Varovalni dejavniki
E72	Prav tako pa dobim veliko podpore pri svojih starših	Starši	Družina	Varovalni dejavniki
E73	in prijateljicah, s katerimi se lahko pogovorim.	Prijatelji	Prijatelji	Varovalni dejavniki
E74	Čeprav smo se v času epidemije vseeno manj pogovarjale,	Manj stika s prijatelji	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
E75	saj mi enostavno stiki preko telefona ne pomenijo toliko,	Manj stika s prijatelji	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb

E76	upam da bomo ta čas nadoknadile nazaj.	Manj stika s prijatelji	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
E77	Vsekakor pa sta mi v veliko pomoč tudi otroka,	Otroci	Družina	Varovalni dejavniki
E78	za katera lahko rečem, da sta res skrbna in vestna in mi veliko pomagata, prav tako se o veliko stvareh pogovarjamo.	Komunikacijski vzorci	Komunikacija	Varovalni dejavniki
E79	V času epidemije stikov s socialnim delom nisem imela,	Ne	Neiskana pomoč	Vloga socialnega dela
E80	ko epidemija ni bila razglašena, pa sem oddajala vlogo za subvencijo najemnine,	Subvencija najemnine	Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev	Vloga socialnega dela
E81	prav tako je sin oddajal vlogo za štipendijo.	Štipendija	Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev	Vloga socialnega dela
E82	Obakrat sem vlogo poslala po pošti,	Po pošti	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela
E83	z izpolnjevanjem pa nisem imela težav.	Brez težav	Delo v času epidemije	Vloga socialnega dela
INTERVJU F				
F1	Smo štiričlanska družina.	Štiričlanska družina	Družina	Družinska struktura
F2	Z možem imava dva sina,	Dva otroka	Otroci	Družinska struktura
F3	živimo pa v hiši	Hiša	Stanovanjski prostor	Družinska struktura
F4	skupaj z moževimi starši, vendar imamo ločeno gospodinjstvo.	Lastno gospodinjstvo	Gospodinjstvo	Družinska struktura
F5	Oba otroka sta šoloobvezna,	Dva otroka	Otroci	Družinska struktura
F6	mlajši obiskuje 2. razred,	Drugi razred	Izobraževanje otrok	Družinska struktura
F7	starejši pa 5. razred OŠ.	Peti razred	Izobraževanje otrok	Družinska struktura
F8	Preko različnih medijev	Mediji	Mediji	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
F9	sem se najbolj seznanila z ukrepom nošenja zaščitnih mask,	Nošenje zaščitne maske	Preventivni ukrepi	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
F10	obveznim razkuževanjem rok,	Razkuževanje rok	Preventivni ukrepi	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
F11	šolanjem od doma,	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
F12	čakanjem na delo.	Čakanje na delo	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
F13	Bistvene spremembe v družinskem vsakdanu se niso pojavile,	Brez bistvenih sprememb	Spremembe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F14	razen tega, da je šolanje otrok potekalo od doma,	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje

				širjenja okužb
F15	sama pa sem bila na čakanju na delo	Čakanje na delo	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
F16	zaradi zaprtja gostinske dejavnosti,	Zapiranje različnih dejavnosti	Zapiranje različnih dejavnosti	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
F17	zato smo več časa preživel doma,	Doma	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
F18	partner pa je hodil redno v službo.	Služba	Spremembe na trgu dela	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
F19	Ob tem sem morala edino malce spremeniti svoje navade, sploh dopoldanske, zaradi šolanja od doma	Šolanje od doma	Šolanje od doma	Ukrepi za preprečevanje širjenja okužb
F20	in sem namesto priložnostnega dopoldanskega pogovora ob kavi s sosedi ali prijateljicami, preživela čas doma.	Doma	Ostajanje doma	Prilagajanje ukrepom preprečevanja širjenja okužb
F21	Ker smo več časa preživel doma, so se moje naloge glede opravljanja gospodinjskih opravil povečale (kuhanje, čiščenje idr.).	Gospodinjska opravila	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F22	Prav tako sem sploh v prvem valu epidemije morala dodatno razlagati učno snov mlajšemu sinu, saj so učiteljice posredovale bolj kratke razlage snovi in naloge v PowerPointu, občasno so imeli tudi pouk preko Zoom-a.	Dodatno razlaganje šolske snovi	Naloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F23	V drugem valu epidemije je bilo boljše, saj sta imela otroka redno pouk preko Microsoft Teams-a, zato sta prejela vso razlago snovi, kot bi jo fizično v šoli,	Lažje v drugem valu epidemije	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F24	in moja dodatna razlaga snovini bila več potrebna.	Lažje v drugem valu epidemije	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F25	V času šolanja od doma pa so tudi učiteljice bile dostopne v primeru težav,	Dostopnost učiteljic	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F26	imeli smo tudi govorilne ure	Govorilne ure	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F27	in roditeljski sestanek preko Microsoft Teams-a.	Roditeljski sestanek	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F28	Sama komunikacija v družini se je celo izboljšala,	Boljša komunikacija	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb

F29	saj smo bili kot družina več časa skupaj, posledično smo tudi več komunicirali.	Več komuniciranja	Komunikacija	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F30	Glede vlog pa ni prišlo do bistvenih sprememb,	Brez sprememb v vlogah	Vloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F31	razen v času prvega vala epidemije, ko sem kot omenjeno, morala dodatno razlagati učno snov mlajšemu sinu, lahko rečem, da sem v neki meri prevzela vlogo učiteljice.	Vloga učiteljice v prvem valu	Vloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F32	Ob tem sem se spopadala z vprašanjem, kako otroku razložiti snov na način, ki ga bo razumel in bo vključeval tisto, kar mora znati.	Vloga učiteljice v prvem valu	Vloge	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F33	Starejši sin moje pomoči ni toliko potreboval, saj je že bolj samostojen in odgovoren,	Otrok ne potrebuje pomoči	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F34	razen pri izdelavi izdelkov pri predmetu tehnike, kjer mu je na pomoč priskočil tudi partner.	Pomoč pri izdelavi naloge	Vključevanje staršev v izobraževanje otrok	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F35	Same potrebe pa se v času epidemije niso dosti spremenile,	Brez sprememb	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F36	razen tega, da sem sčasoma začela pogrešati socializiranje, druženje na način, ki smo ga bili vajeni prej.	Potreba po druženju	Potrebe	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F37	Vseeno pa s prilagajanjem na situacijo nismo imeli posebnih težav.	Brez posebnih težav	Prilagajanje	Prilagajanje ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F38	S posebnimi izzivi se niti ne srečujem,	Ne	Specifične težave	Izzivi starševstvu
F39	izziv je bil mogoče samo motiviranje, sploh mlajšega sina, v času prve epidemije, ko se je začelo šolanje na daljavo in so razlage in naloge dobivali preko PowerPointa.	Motiviranje	Specifične težave	Izzivi starševstvu
F40	Potrebovala sva nekaj časa, da sva uskladila dnevno rutino in je začel opravljati šolsko delo dopoldan po urniku, kot bi bil fizično v šoli.	Usklajevanje potreb	Specifične težave	Izzivi starševstvu
F41	V drugem valu pa teh težav nisem imela, saj so imeli pouk preko Microsoft Teams-a, normalno po urniku.	Lažje v drugem valu epidemije	Šolanje od doma	Spremembe zaradi ukrepov preprečevanja širjenja okužb
F42	Načeloma ja, saj je tudi ukrep šolanja od doma bil sprejet zaradi preprečevanja širjenja koronavirusa.	Da	Posledica epidemije	Izzivi starševstvu

F43	Drugače se s temi težavami nisem srečevala, saj sta tudi pred epidemijo oba otroka vestno opravljala naloge za šolo, že v šoli ali takoj ko sta prišla domov iz šole.	Ne	Specifične težave	Izzivi starševstvu
F44	V največjo pomoč mi je partner,	Partner	Družina	Varovalni dejavniki
F45	komunikacija med nama.	Komunikacijski vzorci	Komunikacija	Varovalni dejavniki
F46	Sva zelo složna, sploh glede otrok, postavljanja pravil, o tem se pogovoriva skupaj z otrokoma,	Komunikacijski vzorci	Komunikacija	Varovalni dejavniki
F47	da je vse jasno organizirano.	Organizacijski vzorci	Organizacijska struktura	Varovalni dejavniki
F48	Če karkoli potrebujem, pa se lahko zanesem lahko tudi na moževe starše, s katerimi živimo v hiši.	Primarna družina	Družina	Varovalni dejavniki
F49	Zaradi osebnih stisk pomoči pri socialnem delu v času epidemije nisem iskala,	Ne	Neiskana pomoč	Vloga socialnega dela
F50	sem pa prejemnica otroškega dodatka.	Otroški dodatek	Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev	Vloga socialnega dela
F51	Ob tem mi ni bilo potrebno oddajati vloge, saj nisem bila nova vlagateljica vloge.	Avtomatsko podaljšanje pravice	Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev	Vloga socialnega dela

9.4. Osno kodiranje

DRUŽINSKA STRUKTURA
• Družina   ○ Reorganizirana družina (A1, B4, D3) ○ Veza na daljavo (B3) ○ Petčlanska družina (C1) ○ Tričlanska družina (D1, E1) ○ Enostarševska družina (D44, E3) ○ Štiričlanska družina (F1) • Otroci   ○ Dva otroka (A2, B1, B9, E2, F2, F5) ○ En otrok (A5, D2, D5, E6) ○ Trije otroci (C2, C4) • Stanovanjski prostor   ○ Hiša (A3, C3, F3) ○ Otrok svojo sobo (A26) ○ Stanovanje (B2, D4, E5) ○ Prostorska stiska (B55, C50) ○ Neprofitno stanovanje (E4) • Gospodinjstvo   ○ Lastno gospodinjstvo (A4, F4) • Izobraževanje otrok   ○ Srednja šola (A6, E8) ○ Tretji razred (B10) ○ Peti razred (B11, F7) ○ Osmi razred (C5) ○ Šesti razred (C6, E7) ○ Prvi razred (D6) ○ Drugi razred (F6)

UKREPI ZA PREPREČEVANJE ŠIRJENJA OKUŽB

- Mediji
 - Mediji (A7, B8, C12, D13, E15, F8)
 - Opozarjanje (A8)
 - Povesod (A9)
- Socialno distanciranje
 - Socialno distanciranje (A14, B6, B18, C8, C18, D9, E9, E26)
 - Omejitev oseb na javni površini (D10)
 - Omejitev števila ljudi pri uporabi javnega prevoza (E13)
- Šolanje od doma
 - Šolanje od doma (A15, B7, B14, C9, C16, C47, D11, D18, D26, E12, E19, E20, F11, F14, F19)
- Spremembe na trgu dela
 - Zapiranje različnih dejavnosti (A16, D16, E14, F16)
 - Čakanje na delo (B16, D12, E18, F12, F15)
 - Brezposelnost (B17, D17)
 - Nadomestilo za brezposelnost (B73)
 - Delo od doma (C10, C11, C17, C27)
 - Služba (C26, D19, E35, F18)
- Preventivni ukrepi
 - Nošenje zaščitnih mask (B5, C7, D7, E11, F9)
 - Razkuževanje rok (D8, E10, F10)
- Ustavitev javnega življenja
 - Ustavitev javnega življenja (B13)
 - Prekinitev športnih treningov (B15, C22)
- Služba (C13, D14, E16)

SPREMEMBE ZARADI UKREPOV PREPREČEVANJA ŠIRJENJA OKUŽB

- Spremljanje ukrepov
 - Spremljanje ukrepov (A10, A22, B21)
 - Upoštevanje ukrepov (B22)
- Počutje
 - Nezanje o virusu (A11)
 - Zmedenost (A12, A41)
 - Prestrašenost (A13)
 - Sprememba v počutju (A34, E29)
 - Nesvoboda (A35)
 - Nesproščenost (A36, A57, E36)
 - Obremenjenost (A44)
 - Želja po službi (A47)
 - Nejasnost (A65, E21)
 - Nezaželen način življenja (A73, D43)
 - Razdraženost (B51, E30)
 - Brezvoljnost (C46)
 - Mimost (D25, D27, D49)
 - Zaprtost (E31)
- Spremembe
 - Da (A17, B12, D15, E17, E25)
 - Nekateri da (C14)
 - Nekateri ne (C15)
 - Brez bistvenih sprememb (C25, F13)
- Vključevanje staršev v izobraževanje otrok
 - Otrok ne potrebuje pomoči (A25, A64, E24, F33,)
 - Spremljanje e-asistenta (A27)
 - Dodatno razlaganje šolske snovi (B39)
 - Večja potreba pomoči pri mlajšem otroku (B40)
 - Dostopnost učiteljic (B42, D37, F25)
 - Govorilne ure (B43, D38, F26)
 - Pregledovanje domačih nalog (C54, D34, D35, E22, E23)

- Roditeljski sestanek (F27)
- Pomoč pri izdelavi naloge (F34)
- Šolanje od doma
 - Sprememba v drugem valu epidemije (A28)
 - Sprememba sistema šolanja (A29)
 - Težje razumevanje snovi (A30)
 - Prilagojen potek pouka (A40)
 - Pomanjkanje znanja (B37)
 - Težje v prvem valu epidemije (B38, D31)
 - Lažje v drugem valu epidemije (B41, D33, F23, F24, F41)
- Motiviranje
 - Izguba motivacije za učenje (A31, A33)
- Naloge
 - Vzgoja (A37, A48)
 - Gospodinjska opravila (A49, B47, D29, F21)
 - Služba (A50)
 - Partner po opravkih (A52)
 - Izobraževanje (A53)
 - Urejanje okolice (A54)
 - Dodatno razlaganje šolske snovi (B48, D32, F22)
 - Porazdeljene gospodinjske naloge (B45, C29, D30, E39)
 - Sprotno dogovarjanje (B46)
 - Motiviranje (B49)
 - Peljati psa na sprehod (C30)
 - Učenje dela z računalnikom (C31)
 - Brez sprememb (D28, E37)
 - Posredovanje šolskih nalog (D36)
 - Dodatno pregledovanje šolskih nalog (E38)
 - Otrok ima nalogo varstva hčere (E40)
- Potrebe
 - Potreba po osebnih stikih (A38, B36, C23)
 - Potreba po svobodi (A61, B56)
 - Potreba po druženju (A62, B53, C37, C38, C39, C40, C42, E27, E28, E48, E49, F36)
 - Večja potreba pomoči pri mlajšem otroku (B40)
 - Potreba po športnih treningih (B54, C24, C41)
 - Potreba po času za partnerstvo (B57)
 - Sprememba potreb (D46, D47, D48)
 - Ni potrebe po druženju (D50)
 - Brez sprememb (F35)
- Komunikacija
 - Slabša komunikacija (A55)
 - Malo komuniciranja (A56)
 - Nesoglasja (A58, A63)
 - Sprotno reševanje konfliktov (B52)
 - Boljša komunikacija (C33, D39, E41, F28)
 - Komunikacija brez težav (C34)
 - Bolj odprto komuniciranje (C35, D40, E42, E43)
 - Manj preprirov (E44)
 - Zaprtost do starša (E45, E46)
 - Več komuniciranja (F29)
- Vloge
 - Vloga učiteljice v prvem valu (B50, F31, F32)
 - Brez sprememb v vlogah (C36, D41, E47, F30)
 - Nprevzemanje vloge učiteljice (D42)
 - Nova vloga partnerke (D45)

PRILAGAJANJE UKREPOM PREPREČEVANJA ŠIRJENJA OKUŽB

- Ostajanje doma
 - Porodniška (A18, F17)

- Doma (A21, B28, B33, F20)
- Zadrževanje v sobi (A39, A78)
- Spletno druženje (B19, C43, C44)
- Brez osebnega druženja (B24)
- Manj obiskov trgovin (B25)
- Uporaba stopnic (B26)
- Kupovanje preko interneta (B27)
- Manj stika s prijatelji (D66, E74, E75, E76)
- Spremembe na trgu dela
 - Zapiranje dejavnosti (A19)
- Šolanje od doma
 - Zaključevanje šolanja (A20)
 - Začetno veselje otroka ob šolanju od doma (A24, B35)
- Zdravje
 - Skrb za zdravje (A23, B23)
- Motiviranje
 - Motiviranje s strani starša (A32)
- Prilagajanje
 - Prilagoditev ukrepom (A45, E50)
 - Ne moremo početi enako (A59, A60)
 - Brez posebnih težav (B44, E51, F37)
 - Razumevanje ukrepov (C28)
- Pravila
 - Sprememba pravil (B20, E32)
- Nakupi
 - Nakup računalnika (B29)
 - Nakup pisalne mize (B30)
 - Nakup slušalk (B31, C51)
- Partnerstvo
 - Veza na daljavo (B32)
- Prilagoditev prostorskih zmožnosti
 - Prilagoditev prostorskih zmožnosti (B34)
- Preživljanje skupnega časa
 - Druženje v družini (C19, D22, D51)
 - Sprehodi (C20, D24)
 - Peka peciva (C21)
 - Manj druženja s prijatelji (D20, D21)
 - Pogovor (D23)

IZZIVI STARŠEVSTVU

- Specifične težave
 - Vzgoja (A66, D52, D55, E52)
 - Usklajevanje potreb (A67, A71, F40)
 - Nakup oblačil (A68)
 - Kupovanje preko interneta (A69)
 - Omejevanje interneta (A70, A76, B62, E66, E68)
 - Motiviranje (A72, B58, B65, C45, C53, C55, F39)
 - Optimizem (A74)
 - Zamotiti z dejavnostjo (A77, B61, E67)
 - Ohranjanje socialnih stikov (A79, A80)
 - Razlaganje šolske snovi (B59)
 - Prilagajanje stanovanjskega prostora (B60, B66, C48, E62, E69, E70)
 - Finance (C49, C52, D58, D59, D61, E60, E61, E63)
 - Socializacija otroka (D53)
 - Otrokova prihodnost (D54)
 - Usklajevanje partnerstva in starševstva (D56, D57)
 - Usklajevanja službe in varstva otrok (E33, E34)
 - Enostarševska družina (E53, E54, E55, E56, E59)
 - Dogovarjanje (E57)

○ Prilagajanje (E58) ○ Varstvo otrok (E65) ○ Ne (F38, F43) ● Posledica epidemije   ○ Da (A75, F42) ○ Nekateri da (B63, D60) ○ Nekateri ne (B64, D62, E64)
VAROVALNI DEJAVNIKI
● Družina   ○ Otroci (A42, A87, B70, B71, B72, E77) ○ Partner (A43, A86, B67, C57, D63, F44) ○ Primarna družina (A85, B68, C60, C61, F48) ○ Starši (B69, D64, E72) ○ Družina (A51, C56, C59) ● Upanje   ○ Upanje (A46, A83) ● Osebnost   ○ Jaz (A81, E71) ● Pozitivnost   ○ Pozitivno razmišljanje (A82) ● Nesorodstvene vezi   ○ Prijatelji (A84, D65, E73) ○ Sodelavke (A88) ● Komunikacija   ○ Komunikacijski vzorci (C58, C62, E78, F45, F46) ● Organizacijska struktura   ○ Organizacijski vzorci (F47)
VLOGA SOCIALNEGA DELA
● Neiskana pomoč   ○ Ne (A89, B76, C63, D67, E79, F49) ● Uveljavljanje pravic iz javnih sredstev   ○ Štipendija (A90, E81) ○ Denarna socialna pomoč (B74) ○ Otroški dodatek (B75, C66, F50) ○ Vloga za denarno socialno pomoč (D68, D69) ○ Subvencija najemnine (E80) ○ Avtomatsko podaljšanje pravice (F51) ● Uveljavljanje pravic iz zavarovanja za starševsko varstvo   ○ Pravica do plačila prispevkov za socialno varnost zaradi dela s krajšim delovnim časom zaradi starševstva (A91) ● Delo v času epidemije   ○ Nabiralnik (A92) ○ Neprijetno (A93) ○ Podvojeno delo (A94) ○ Neuporaba telefonskega informiranja (A95) ○ Nevednost o delovanju CSD (A96, C64) ○ Lažje neosebno oddajanje vlog (B77) ○ Težje neosebno oddajanje vlog za starejše (B78) ○ Iznajdljivost v težavah (C65) ○ Po pošti (E82) ○ Brez težav (E83)